

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (HİNDOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

HARSHA'NIN "NĀGĀNANDA" ADLI ESERİ

Yüksek Lisans Tezi

Serpil DEMİR

Ankara-2013

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (HİNDOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

HARSHA'NIN "NĀGĀNANDA" ADLI ESERİ

Yüksek Lisans Tezi

Serpil DEMİR

**Tez Danışmanı
Prof.Dr.Hicabi KIRLANGIÇ**

Ankara-2013

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (HİNDOLOJİ)
ANABİLİM DALI

HARSHA'NIN "NĀGĀNANDA" ADLI ESERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Hicabi KIRLANGIÇ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Serpil DEMİR

.....
İmzası
.....

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖNSÖZ	v
GİRİŞ	1
Hint Dramına Genel Bir Bakış	4
1. BÖLÜM	15
1.1. Harsha	15
1.1.1. Harsha Dönemine Bakış	16
1.1.2. Merkezi Sistem	20
1.1.3. Harsha ve Din	25
1.1.4. Eserleri	28
2. BÖLÜM	29
2.1. Nāgānanda'nın özeti	29
2.1.1. I.Bölüm	29
2.1.2. II.Bölüm	31

2.1.3. III.Bölüm	33
2.1.4. IV.Bölüm	35
2.1.5. V.Bölüm	37
2.2. Nāgānanda'nın İncelenmesi	39
3. BÖLÜM	57
3.1. Nāgānanda'nın Esin Kaynakları	57
3.1.1. Nāgalar ve garuda	57
3.1.2. Cīmūtavāhana Efsanesi	61
3.1.3. Cīmūtavāhana'nın Özverisi(Hortlağın On Altıncı Öyküsü)	66
3.2. Nāgānanda'nın Esin Kaynakları İle Karşılaştırılması	80
4. BÖLÜM	86
4.1. Nāgānanda'nın Çevirisi	86
4.1.1. Birinci Bölüm	88
4.1.2. İkinci Bölüm	106
4.1.3. Üçüncü Bölüm	127

4.1.4. Dördüncü Bölüm	144
4.1.5. Beşinci Bölüm	163
SONUÇ	189
KAYNAKÇA	194
ÖZET	196
SUMMARY	198

KISALTMALAR

A.g.e: Adı geçen eser.

ev: Çeviren.

Km: Kilometre.

M.Ö.: Milattan nce.

M.S.: Milattan sonra.

S.: Sayfa.

V.s.: Vesaire.

V.b.: Ve benzeri.

ÖNSÖZ

Buddhist efsanelerine olan ilginin, tarihle ve dram edebiyatıyla birleşmesi, bu tezin konusunun Harsha ve onun eserinin Nāgānanda olmasını belirlemiştir.

M.S. VII. yüzyılda hüküm süren Kral Harsha aynı zamanda bir şairdir. Onun edebiyata ve sanata olan bu eğilimi asla hafife alınmayacak nitelikte bir tutumdur. Zira o, küçük krallıkların birbirleri ile mücadele ettikleri bir zamanda hem ülkesini yönetmiş, korumuş ve genişletmiş hem de edebiyat ve sanatı desteklemiş ve kalkındırmıştır. O, aynı zamanda Buddhizm'in arkasında durmuş ve ilerlemesinde önemli bir rol oynamıştır. Dönemindeki edebiyat ve sanatla uğraşan insanlara cesaret ve ilham kaynağı olmuştur.

Eski Hindistan'da çok önemli bir efsane olan Cīmūtavāhana efsanesi, aynı zamanda büyük bir şair olan Harsha tarafından yeniden işlenmiştir. Çalışmanın cazibesi ve özgünlüğü, Türkçeye hiç çevrilmemiş olan bu eserin dilimize çevrilmesinde, incelenmesinde ve aynı zamanda esin kaynakları ile kıyaslanmasında yatmaktadır.

Bu eserde yılanların baş düşmanı olan Garuḍa'dan yılanları kurtarmak ve onların ölümlerinin önüne geçmek isteyen fedakar, genç Cīmūtavāhana konusu işlenmiştir.

Bu çalışma, Harsha'nın "Nāgānanda" adlı eserinden hareketle, Cīmūtavāhana efsanesi doğrultusunda, Harsha hakkında bilgi toplamak ve bu eseri Türkçeye kazandırmak, bu eserin esin kaynaklarını bularak bu eserle benzerliklerini ya da farklılıklarını kıyaslamak ve eseri dram edebiyatı içinde incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, bana yol gösteren, yeterli kaynakları sunan, bu çalışmaya yön veren, her fırsatta beni teşvik eden, beni yönlendiren ve bana yardımcı olan sabırlı tez danışmanım Prof.Dr.Hicabi Kırılancı'ya sonsuz teşekkürlerimi ve minnettarlığımı belirtmek isterim. Sayın hocam beni ve bu çalışmayı desteklememiş olsaydı şayet böyle bir çalışma ortaya çıkmaz ve akabinde ben de bilim, akademi ve araştırmaya olan inancımı kaybederdim. Ona sonsuz teşekkürlerimi ve minnettarlığımı tekrar belirtmek isterim.

Sinoloji Anabilim Dalı başkanı olan değerli hocam Prof.Dr.Bülent Okay'a bana destek olduğu için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Serpil DEMİR

Ankara - 2013

GİRİŞ

Mauryalar devrinden Guptalara kadar eski büyük Hint İmparatorlukları Hindistan'ın kuzeyinde kurulmuşlardı. Bu büyük imparatorlukların büyüleyiciliğinin yanı sıra Gupta İmparatorluğunun çöküşü ve Hint-Türk İmparatorluğunun doğuşu arasındaki bin yıl içinde, küçük krallıkların birbirleri ile mücadeleleri yer alır.

Bu bin yıl içinde yer alan M.S. VII. yüzyılda kuzey Hindistan' da kral Harsha hüküm sürmüştür. Bu kargaşalı dönemde babasının ölümünden ve abisinin öldürülmesinden sonra kız kardeşini esaretten kurtararak krallığın başına geçen Harsha daha on altı yaşındadır. Küçük yaşına rağmen ülkesini koruyan bir kral olmayı başarabilmiştir. Bir süre kız kardeşi ile birlikte krallığı yönettikten sonra tek başına krallığın başına geçmiş ve Bengal'e kadar bütün Ganj vadisini zapt etmiştir. Böyle bir dönemde etrafındaki krallıklarla mücadele etmiş ve başkentini Tanesar'dan Kanauc'a taşımıştır. Kanauc, Ganj-Yamuna Doab'ın (iki nehrin diyarı) ortasındadır. Harsha kutsal kent Kanauc'u başkent olarak seçtiği zaman kuzey Hindistan'ın egemenlik merkezini doğudan batıya kaydırmıştır.

Harsha ortaçağ Hindistan'ının kapısını aralayan büyük bir yönetici olmuştur. Neredeyse Guptalar kadar büyük bir imparatorluk kurmuştur. Bu imparatorluk Pencap'tan Kuzey Orissa ve Himalayalardan Narmada kıyılarına kadar genişlemiştir. Harsha, Pencap'tan Hindistan'ın merkezine kadar olan küçük krallıkları birleştirmiştir. Doğu Hindistan'da Şaşanka ile Güney Hindistan'da ise II. Pulakeşin ile mücadeleleri tekrarlanmıştır.

Rakiplerine karşı ülkesini koruduktan ve dahası genişlettikten sonra Harsha saltanatının kırk birinci yılında ölür. Mirasçısı olmadığı için krallığı da onunla beraber yok olur. Onun ölümüyle birlikte eski Hint tarihinin belirgin özelliği olan kuzeyin tüm Hindistan üzerindeki egemenliğinin sonu gelmiştir.

Genel olarak Harsha hoşgörülü bir kraldır ve her dine karşı saygılı olmuştur. Harsha başlangıçta Şiva'ya, sonra güneşe, daha sonra da Buddha'ya tapmıştır. O devirde Buddha bir çeşit tanrı olarak kabul edilmeye başlandığı için bu tabir doğru olacaktır. Harsha başta Buddhizm'in eski Hinayana biçimine ve sonra da yeni Mahayana biçimine ilgi göstermiştir.

Harsha ayrıca sanatın ve edebiyatın koruyucusu da olmuştur. Sarayda klasik Sanskrit kültürünün yüksek standartları ve yönetiminin Hindu ve Buddhist dini kuruluşlara ilişkin cömertliği mevcuttur. Kral Harsha, aynı zamanda bir şairdir ve birbirinden önemli üç eser bırakmıştır. Bunlar, Ratnāvalī, Priyadarśikā ve Nāgānanda'dır. Son eser bu çalışmanın konusunu oluşturur.

Bu eserde Vishṇu'nun binek kuşu ve yılanların baş düşmanı olan Garuḍa'dan yılanları kurtarmak ve onların ölümlerinin önüne geçmek isteyen fedakar genç Cīmūtavāhana işlenmiştir. Onun, düşmanları olan akrabaları ile savaşmamak için babasını ikna etmesi ve ailesi ile birlikte Malaya dağının etrafında inzivaya çekilmesi, orada Malayavatī'ye aşık olması, onunla ailelerinde iznini alarak evlenmesi, Nāgaların kemik yığınlarını görmesi ve bir Nāga'yı kurtarmak için kendini Garuḍa'ya kurban olarak sunması, ölümü ve yaşam suyu ile bir tanrıça tarafından yeniden diriltilmesi, yaşam suyu sayesinde Garuḍa tarafından ölen tüm

Nāgaların yeniden dirilmesi, Cīmūtavāhana'nın ailesine kavuşup mutlu bir şekilde yaşaması ve kral olması bu eserde ustaca işlenmiştir.

Hint'te dram konusu ise bu eserin bir dram olması ve anlaşılması için önemlidir. Hint'te dram geniş bir konudur. Dramın takdis için yapılan danstan doğduğu düşünülmektedir. İlk dramlar ise büyük Kuşan kralı Kanişka'nın Hindistan'da hüküm sürdüğü günlerden kalmıştır. Bu eserin de içinde sayıldığı klasik dramın tarihini ise hemen hemen iki bin sene evveline kadar takip edebiliriz. Bu dram mabetlerde oynanan dramdan doğmuştur, fakat tanrıya ibadet maksadı ile değil estetik maksatla oynanmıştır. Dramın bir sürü özelliği bulunmaktadır. Dram konusunu genellikle tarih, efsane ve mitolojiden alır. Bu eserde konusunu tarihten, efsaneden ve mitolojiden almıştır.

Cīmūtavāhana hikayesi, Kathāsaritsāgara'da, Mahābhārata'da, Vetalapañçavimṣati'de bulunmaktadır. Buradaki hikayeler kısım kısım ve ancak bir araya geldiğinde bir bütün olarak bu eser için bir anlam ifade etmiştir. Eski Hindistan'da çok önemli bir efsane olan Cīmūtavāhana efsanesi, aynı zamanda büyük bir şair olan Harsha tarafından yeniden işlenmiş ve bir dram oluşturulmuştur. Böylece eser özgün bir eser olma özelliğini kazanmıştır. Eser daha önce hiç Türkçeye çevrilmemiştir.

Hint dramını kısaca işlemek, Harsha hakkında bilgi edinmek, Nāgānanda adlı eseri incelemek ve bu eserin esin kaynaklarını bulmak, bu kaynaklar ile eseri karşılaştırmak ve bu eseri Türk diline çevirmek, en sonunda da tüm bu bilgileri birleştirerek bir sonuca varmak bu çalışmanın amacıdır.

HİNT DRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Hint dramının sınırlarını belirlemek güçtür, çünkü konu çok geniştir. Asırlar süren gelişimden sonra bugün Hindistan'da ki dramı ana gruplar halinde ele alabiliriz.

- Eski takdis zamanlarında yapılan dram:

Hindistan'da dram takdis için yapılan danslardan doğmuştur¹. Danslara şarkıların ilavesiyle oyunlar meydana gelmiştir. Bu dansları hala bugün görüyoruz. Bayramlarda ve aynı zamanda Malabar'da, Hindistan'ın güney batısında gelişmiş şekliyle oynanmaktadır.

İlk Hint dramı, M.S. 100 yılına doğru, büyük Kuşan kralı Kanişka'nın Hindistan'da hüküm sürdüğü günlerden, yani iç Asya'daki Türk kavimlerinin hareketleri Çin'den Roma İmparatorluğuna kadar bütün ön Asya'yı heyecana getirdiği ve bu sırada Hindistan'ın Kuşanlara boyun eğdiği zamanlardan kalmıştır².

Dramın nasıl oluştuğunu anlamak için 'aktör, oyuncu' demek olan 'naṭa' kelimesine bakmak doğru olacaktır. 'Naṭa' rakkas anlamına gelen Ari kökenli bir kelimedir. Bu kelimededen, 'nāṭaka; sahne oyunu' ve 'nāṭya; sahne sanatı' kelimeleri türemiştir. Fakat 'nāṭya' raks anlamına da gelir. Raks ise şöyle tarif edilirdi; bir hal yahut durumun pantomimik tasviridir³. Demek oluyor ki eski Hint raksının bir

¹ Walter Ruben, **Hint Dramı I**, Çev: Nihat Akbey, Yücel dergisi, Ankara, Nisan 1941, s.73.

² Walter Ruben, **Hint Dramının Menşelerine Dair**, Belleten Dergisi, Cilt IV, Ankara, 1950, s. 191.

³ A.g.e, s. 191.

anlamı vardı ve bu sebeple insanları tiyatroya, sahne sanatına çekebiliyordu. Hindistan'ın sahne sanatı raks ve mimiği konu edinir.

Bugün națalar bir kast olarak yine mevcuttur. Barabar mağaralarının civarında çingeneye benzer bir kabiledir⁴. Buna benzer kabilelerde, orta Hindistan dağlarında bugün İngilizler tarafından yasaklanan insan kurbanı adeti mevcut imiş. İki kaya arasına bir ip gererler, bir nața bu ipin üzerinde yürümeye mecbur edilir, aşağı düşen öldürülür, ya da ipin üstündeki kişiyi düşürmeye çalışırlar, genelde de birisi ipi kesermiş. Böylece kurban edilen kişi Tanrı(Naț=Baba) diye isimlendirilir ve ona tapılmış. Bu adetin, Pencap ve Himalaya dağları, Tehri Garwal, Sirmur, Kumaon ve Tibet'in içlerine kadar izi sürülmüştür. Bu kişiler bir nevi köy memurları imişler; zira kendilerine köyün hasadından bir pay verildiği gibi, memuriyetleri de babadan oğla geçermiş. İpteki kişi, tarlaların verimlilişmesi için, raks ederken ölecekmiş. Burada rakkas ilah olarak kabul edilmekte ve kurban edilmekteymiş⁵. Ön Asya'da tanrıların oğlu Attis yahut Osiris'in katledildiğine inanılırdı, onun ölümü ve tekrar dirilmesi 'Mystere'lerin(sır) konusunu teşkil ederdi. Bu Mysterele drama doğru götüren ilk kademelerin en eskilerinden biri ve aynı zamanda verimlilik kurbanı olan dini temsillerdir. İsa'nın ölümü ve tekrar dirilmesi, Allah'ın oğlunun kurban edilmesi manasını taşır; bundan ortaçağda Mystere oyunları çıkmıştı ki bunlar dram sanatının başlangıcına doğru bir adımdır⁶.

Demek ki Hindistan'daki ip cambazlığı, verimin ve yeni hayatın ancak verimlilik tanrısının ölümünden fışkırabileceğini, bunun için onunla aynı isime sahip bir insanın kurban edilmesi lazım geldiğini iddia eden bu çok yayılmış inancın

⁴ Walter Ruben, **Hind Dramının Menşelerine Dair**, Belleten Dergisi, Cilt IV, Ankara, 1950, s. 192.

⁵ A.g.e.,s. 192.

⁶ A.g.e.,s. 193.

Hindistan'a ait şeklidir. Kurban yoluyla ölüme ve tekrar dirilmeye inanma, daha sonra ortaya çıkan dramların ana konusunu oluşturur.

- Klasik dram:

Bunun tarihini hemen hemen iki bin sene evveline kadar takip edebiliriz. Bu dram mabetlerde oynanan dramdan doğmuştur, fakat tanrıya ibadet maksadı ile değil estetik maksatla oynanır.

Takdis maksadı ile yapılmayan esas manada dramı ve tiyatroyu M.S. I. yüzyıldan beri görüyoruz. O zamanlar Hindistan'da kral Kanişka vardı. Bu kral Buddhizm'i siyasi, aynı zamanda estetik ve dini bir amaca dahil olan Buddhist dramını da ileri sürüyordu. Bu dram, seyircileri Buddhizm'e çekmeyi amaçlıyordu.

Çok kısa sürmüş olan Hint dramını klasik devir takip eder. M.S. IV. yüzyıldan itibaren Hindistan'da Gupta sülalesi, yani eski Hindistan'ın en parlak sülalesi hakim olur ve bu sülale içinde Hint edebiyat ve sanatı yüksek klasik noktasını yaşar.

- M.S. XII. yüzyıldan beri güney Hindistan'da, İran ve Hint dilinin karışmasından meydana gelmiş olan İslam tesirinde kalmış Urdu dilinde ki dram. Konu itibari ile eski Hint metinlerini kapsar.
- Avrupa tesirinde kalmış dramdır ki bu da ikiye ayrılır:

1) Avrupa dramlarının tercüme ve uyarlamaları, bilhassa Shakespeare'in dramları.

2) Tagor v.s. gibi modern şairler tarafından yazılmış dramlar. Bunlar da eski Hint malzemesini modern bir görüşle işlemişlerdir, ya da modern malzemeleri,

toplum içindeki karışık hadiseleri, sevgi trajedilerini veya buna benzer malzemeleri konu edinirler.

Klasik Hint dramındaki özellikleri ise şöyle sıralayabiliriz:

- Hintliler hiçbir taş tiyatro binası inşa etmemişlerdi.
- Klasik Hint dramı bir halk kitlesi ile yapılan bayramlar için düşünülen bir dram değildi.
- Hint dramı memleketin ileri gelenlerinin yaşadıkları mekanlarda ve kralın sarayında, küçük ve elit bir topluluk önünde oynanırdı. Yalnız bu sınıflar şairin sanat dolu dilinden anlarıydı.
- Oyunlarda dekor mevcut değildi. Sadece sahnenin bir perdesi vardı, fakat bu perde önde değil, sahnenin arkasında bulunurdu. Artistler bu perdenin arkasında elbiselerini değiştirirlerdi. Bütün bir oyun sırasında perde hareketsiz kalırdı.
- Oyunlar genelde bayramlarda ve bilhassa ilkbahar bayramlarında gösterilirdi. Bunun için başroldeki kadın oyuncu birinci sahnede ilkbaharın güzelliği hakkında bir şarkı söylerdi; bu da takdis için oynanan eski dramların bir kalıntısıdır.
- Takdis için yapılan ilkel bir dramın anlamı şudur: Bayram tanrısının lütfkarlığını belirtmek. Bunun için de onun yaptığı işler temsil edilirdi. Bu ilkel oyunun sebebi dua ile amaca ulaşmaktı. Hint duası şöyle olurdu: Tanrının ismi ve yaptıkları tekrarlanır, yardımını istenirdi.
- Klasik dram takdis için değil, estetik bir zevk için oynanırdı.

- Şairler birbirleriyle rekabet etmezdi.
- Hindistan’da koro yoktu.
- Hint’te oyuncular maske takmazlardı.
- Hint’te dramda kullanılan farklı lehçeler vardı. Asil soydan gelenler, Brahmanlar, krallar, asil soylu kadınlar Sanskrit dilini kullanırlar, diğer bütün halk, halk dilleri ile konuşurlardı.
- Hint dramının özü dansdır ve dramın hakiki bir unsuru olarak kalmıştı.
- Hint dramı birçok perdeye ayrılmıştı.
- Hint dramı konusunu genellikle efsaneden, mitolojiden ve tarihten alırdı.

Aristoteles’in batı dramı için yaptığı tarif Hint dramı içinde uygundur.“Trajedi, belirli bir uzunlukta olan ve bir bütün olarak ciddi ve asil bir olayı taklit eden bir temsildir, şiire özgü olan düzgün bir dili vardır ve bu trajedi konuşan şahıs tarafından değil, rol yapan artistler tarafından temsil edilir”⁷.

Oyunlardaki en önemli karakteristik özellikler ise şu şekildedir:

- Takdis:

Her oyun yalnız bir duacı ile başlar. Bu kişi tanıya dua eder. Bu tanrı genellikle Şiva, Vishnu ya da tanrıça olabilir. Sadece bir oyunda Buddha’ya dua edilerek oyuna başlanmıştır: Nāgānanda⁸. Bu duacı genellikle oyunun müdürü,

⁷ Walter Ruben, **Hint Dramı I**, Çev: Nihat Akbey, Yücel Dergisi, Ankara, Nisan 1941, s.75.

⁸ James Hastings, **Encyclopaedia of Religion and Ethics**, Cilt IV, Charles Scribner’s Sons, New York, 1955, s. 884.

oyunun yönetmenidir, bu oyunu dini bir tören için hazırlayacağını söyleyerek oyunun kahramanını tanıtır.

- Ön konuşma:

Tiyatro müdürü ya da yönetmeni kendi yakınından bir aktör ya da aktris çağırır, ona oyunu hangi amaçla yapacağını açıklar ve dikkati tamamen sahneye çıkacak karakterlere bırakarak sahneden çıkar.

- Perdeler, bölümler:

Oyunda konu bütünlüğü mevcuttur, başkarakter her bölümde sahnededir. Bütün oyuncular sahneden ayrıldığında bölüm biter. Zaman ise en fazla bir yıl olarak gösterilir. Zaman aynı bölümde değişmez. Bir bölümden diğerine geçerken zaman değişebilir ve bu da bölüm başlarken ifade edilir. Bir bölümde zaman yirmi dört saati geçmez. Mekan bütünlüğünden de söz edilemez, bir yerden başka bir yere, yeryüzünden gökyüzüne yapılan yolculuklar bölümlerde dramatik olarak verilebilir.

- Duyguları ifade etme:

Dramın amacı izleyicinin kafasında duyguları canlandırmak ve ona hissettirmektir. Bu doğrultuda her duygu yansıtılabilir. Bir oyunda olması gereken duygular, heyecan, sevgi, kahramanlık, trajedi, ölüm ve savaştır (ki bu ikisi sahnede gösterilmez). Her oyun mutlu bir sonla bitmelidir. Ahlaki ve geleneksel bir havası olmalıdır.

- Dize ve düzyazı:

Bir oyunda hem dizeler hem de düz yazılar mevcuttur. Doğa, kadının çekiciliği, sevgi, neşe, üzüntü gibi duyguları anlatmak için dizeler kullanılır. Dizeler o kadar sanatsal bir dille anlatılır ki sadece belirli bir seyirci kitlesine hitap edebilir.

- Dil; Sanskrit, Prakrit:

Aynı oyun içinde edebi dil olarak Sanskrit dili, popüler diyaloglarda ise halk dili olan Prakrit dili kullanılır.

- Karakterler:

Oyundaki karakterler yarı tanrısal ya da insan olabilir. Dram, başlangıçta asil insanların mekanlarında, saraylarında belli bir kitleye atfedilerek yazıldığı ve oynandığı, konusunu da tarihten, efsaneden ya da mitolojiden aldığı için başkarakterler genelde kral, kraliçe ya da onların yakınlarındaki kişiler olmaktadır. Klasik dramda, dram saray etkisi altında geliştiği için dram yazarları da genellikle saray şairleri olmuştur. Dolayısıyla başkarakter genellikle kral olmuştur.

Vidūshaka karakteri ise hemen hemen her oyunda vardır. Bu karakter kralın en güvendiğidir ve kralın yanından neredeyse hiç ayrılmaz, komik bir karakter sayılabilir. Bir Brāhman olmasına rağmen halk dili olan Prakrit dilini konuşur.

Viṭa kralın yanında bulunan başka bir karakterdir, akıllı ve kibardır.

Şakāra, kralın baş kadınının kardeşidir, başlangıçta küstah ve dik başlı bir karakterdir. Bu kelimenin Saka kökenli olduğunu söyleyen gramerciler mevcuttur⁹.

⁹ James Hastings, *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, Cilt IV, Charles Scribner's Sons, New York, 1955, s. 885.

Saka prenslerinin Hindistan'da hüküm sürdüğü zamanlarda Hint dramına girdiği düşünülür.

Bir de kadın karakterler mevcuttur. Genellikle yarı tanrısal olurlar ve oyunun başkarakteri ile birbirlerine aşık olurlar.

- Binalar ve oyun yerleri:

Dramdaki ön konuşmada oyunun bayramda ya da festivalde oynanacağı söylenir, genellikle bahar bayramları ya da festivalleridir. Oyunlar için bizim anladığımız şekilde tiyatro mekanları mevcut değildir. Şarkı ya da dans sergileri için kullanılan resmi bir sarayın salonunda oynanır. Önde seyirciler vardır. Sahnenin arkasında ise bir perde vardır, dekor yoktur, anlatılan her şey liriktir ve bunlar jest ve mimiklerle anlatılır.

En önemli dramlar ve yazarları ise şunlardır:

- Hint'te dram M.S. I. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanır. Bu yüzyılda kuzey Hindistan'da hüküm süren kral Kanişka dramın gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. İlk Buddhist şair olarak düşünülen **Aşvaghōṣa** onun sarayında yetişmiş ve ünlü eseri *Buddhaçarita*'yı (Buddha'nın yaptıkları) orada yazmıştır¹⁰.
- İlk büyük Hindu şair ise M.S. I. yüzyıl ile III. yüzyıl arasında yaşadığı düşünülen saray şairi **Bhāsa**'dır. Aşağıdaki on üç eser ona mal edilmiştir. a)Svapnavāsavadattā, b)Praticnayaugandharayana, c)Avimaraka, ç)Daridra,

¹⁰ Walter Ruben, **Hint Dramının Menşelerine Dair**, Belleten Dergisi, Cilt IV, Ankara, 1950, s. 208.

Çarudatta d)Pratimanatakam, e)Abhishekanatam, f)Pançaratra, g)Dutavakya, ğ)Madhyamavyayoga, h)Dutaghatotkaça, ı)Karnabharam, i)Urubhangam, j)Balaçaritam¹¹.

- Bir diğeri önemli Hint şair de M.S. IV. yüzyılda yaşadığı düşünülen **Kālidāsa**'dır. Ona mal edilen eser sayısı ise yedidir.
a)Şakuntalā, b)Vikramorvaşi, c)Mālavikāgnimitra, ç)Raghuvamşa, d)Kumarasambhava, e)Meghaduta, f)Rtusamhara¹².
- Bir diğeri şairse M.S. IV. yüzyılda yaşadığı kabul edilen **Şūdraka**'dır. Şūdraka bir kraldır. Şūdraka'nın tek bir eseri bilinmektedir: Mriçchakatika (Toprak Arabacık)¹³.
- Muhtemelen M.S. VI. yüzyılda yaşamış olan **Vishākhadatta**, politik dramı Mudrārākshasā ile ünlüdür¹⁴.
- M.S. 606 yılında tahta geçen kral **Harsha** ise, Ratnāvalī, Priyadarşikā ve Nāgānanda adlı üç eserin yazarıdır.
- Son dönem dram sanatçılarından olan **Bhavabhuti**, Mālatimadhava, Mahāviraçarita ve Uttarrāmaçarita adlı üç dramın sahibidir¹⁵.
- M.S. IX. yüzyılın ikinci yarısından önce yaşamış olan **Bhaṭṭa Nārāyaṇa**'nın ise Veṇisaṃhāra adlı dramı mevcuttur¹⁶.

¹¹ Krshnaji Panduranga Kulkarni, **Sanskrit Drama&Dramatists**, Samarth Bharat Press, Satara, 1927, s. 73-117.

¹² A.g.e., s. 118-153.

¹³ Horace Hayman Wilson, **The Theatre of The Hindus**, Gupta Limited, Calcutta, 1955, s. 53-58.

¹⁴ Krshnaji Panduranga Kulkarni, **Sanskrit Drama&Dramatists**, Samarth Bharat Press, Satara, 1927, s. 203-212.

¹⁵ James Hastings, **Encyclopaedia of Religion and Ethics**, Cilt IV, Charles Scribner's Sons, New York, 1955, s. 886.

¹⁶ Krshnaji Panduranga Kulkarni, **Sanskrit Drama&Dramatists**, Samarth Bharat Press, Satara, 1927, s. 194-203.

- M.S. X. yüzyılda yaşamış olan **Rācaṣekhara**'nın ise dört dramı vardır: Viddhasālabhacikā, Karpūramañcarī, Bālarāmāyaṇa, Bālabhārata¹⁷.
- M.S. XI. yüzyılda yaşayan **Kṛṣṇamiṣra**'nın ise Prabodhaçandrodaya isminde bir dramı vardır¹⁸.

Hint'te tiyatro ile ilgili yapılan çalışmaların en önemlileri:

- **Nāṭya-śāstra**; tiyatro ve tiyatro sanatıyla ilgili her bilginin bulunduğu bir ansiklopedidir. Bu eser bir başyapıt olarak kabul edilir. Tanrıların belirlediği kişi olarak oyunlarda sık sık adı geçen bilge Bharata'ya tanrı Brahmā tarafından ellinci Veda olarak kabul edildiği söylenir. En az dramlar kadar eskidir. Bu yapıtta bahsedilen Hindistan'a giren yabancı istilacıların listesine bakıldığında –Sakalar, Yavanalar, Pāhlavalar, Bāhlīkalar– bu yapıtın dramlarla aynı zamana rastladığı görülmektedir¹⁹.
- **Daṣa-rūpa**; Muñca hükümdarlığında yaşayan Dhanamçaya'ya ya da X. yüzyılın son çeyreğinde yaşayan Malva kralı Vākpatirāja'ya ait olduğu düşünülür. Dram sanatını dört başlık altında toplamıştır; konu, başkarakter ve diğer karakterler, ön konuşma ve dramdaki çeşitli özellikler, şiir ve anlatılan duygular²⁰.

¹⁷ James Hastings, *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, Cilt IV, Charles Scribner's Sons, New York, 1955, s. 886.

¹⁸ A.g.e.,s. 886.

¹⁹ A.g.e.,s. 886.

²⁰ A.g.e.,s. 886.

- **Sāhityadarpaṇa**: Viṣvanātha'ya ait olduğu düşünülür, zamanı belli değildir. Sadece dram ile değil aynı zamanda tüm şiir sanatıyla da ilgilidir²¹.

Bu çalışmalar karakteristik olarak yerli analizlerin ustalığını gösterir, fakat analizler manadan çok biçime yöneliktir ve batıdaki dram eleştirmeni olarak kabul edilen Aristoteles'in zamanından beri olduğundan yeteri kadar farklıdır. Böylece dramlardaki belirlenenlerle uyumlu olan kurallar, gerçekler yerine olaylar üzerinde durmamız gerektiği üzerinedir. Örneğin; başkarakterin bağlı olduğu sınıf, bölümlerin sayısı, dilin çeşidi gibi.

Bu özelliklere göre bütün dramlar iki ana sınıfa ayrılır; on çeşidi olan **rūpaka**(daha yüksek) ve on sekiz çeşidi olan **uparūpaka**(daha düşük). Rūpaka'nın birinci çeşidi **nāṭaka**'dır. Nāṭaka'nın beş perdeden az, on perdeden çok olmaması gerekir ve başkarakter ya bir tanrı ya da bir prens olmalıdır. Örnek; Şakuntalā dramı. Rūpaka'nın diğer bir çeşidi ise **prakaraṇa**'dır. Prakaraṇa'da gerçek bir aşk hikayesi olması ve başkarakterin ve kadın karakterin ailelerinin iyi bir soydan gelmesi gerekir. Örnek: Mriçchakatika dramı. Uparūpaka'nın en önemli çeşidi **nāṭika**'dır. Nāṭika'da başkarakter yine ya bir tanrı ya da bir prens olmalıdır, fakat perde sayısı dört ile sınırlıdır. Örnek: Ratnāvalī dramı. Uparūpaka'nın başka bir çeşidi ise **saṭṭaka**'dır. Nāṭika ile aynı özelliklere sahiptir, fakat dili tamamen Prakrit'tir. Örnek: Karpūramañcarī dramı. Sınıf, karakterler, durumlar, konular çeşitliliği sağlamaktadır. Bunun yanı sıra sanat, mantık ve oynanan çağa uygun özellikler tüm bu çeşitlilikte bulunmaktadır.

²¹ James Hastings, **Encyclopaedia of Religion and Ethics**, Cilt IV, Charles Scribner's Sons, New York, 1955, s. 886.

1. BÖLÜM

1.1. HARSHA

Yaklaşık M.S. 500 yılına kadar Hindistan tarihi öncelikle kuzey Hindistan tarihidir. Mauryalar devrinden Guptalara kadar eski büyük Hint İmparatorlukları Hindistan'ın kuzeyinde kurulmuşlardı. Güney üzerinde doğrudan politik etkileri pek yoktu. Bu büyük imparatorlukların büyüleyiciliğinin yanı sıra Gupta İmparatorluğunun çöküşü ve Hint-Türk İmparatorluğunun doğuşu arasındaki bin yılda dikkate değerdir²². Modern tarih yazımının ilk yıllarında, erken ortaçağ Hint tarihini politik parçalanma ve kültürel çöküş olarak tanımlama eğilimi vardır ve bu tarihin büyük bölümü İskender'in seferine ve Hint-Yunan krallarına ayrılır. Önemli bölge krallıklarının birbirlerine karşı verdikleri üstünlük mücadelesinin göz ardı edildiği bin yıla ilişkin sadece son yıllarda biraz daha fazla araştırma yapılmıştır. Bu dönem Hindistan tarihine yaptığı katkılarla da ilgi çekicidir. Orta ve güney Hindistan bu çağ döneminde Kuzey Hindistan kadar önemlidir. Politik birlik eksikliği birbirleriyle ilişkili bölgesel kültürlerin gelişimine çeşitli biçimlerde katkıda bulunmuş ve büyük Hindistan tarihi temasını da net olarak ortaya koymuştur: çeşitlilikte birleşme. Erken ortaçağ dönemi, İslami yönetim gelmeden önceki Hindu Krallıklarını kapsamaktadır.

²² Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s. 163.

1.1.1. HARSHA DÖNEMİNE BAKIŞ

Gupta imparatorluğu, Hun istilasını ile M.S. 530 yılında parçalandıktan sonra Kuzey Hindistan küçük krallıklara bölünür. Küçük krallıklar arasında üstün olan üç krallık vardır; Uccain Krallığı, Gucarat'ta Valaphiler ve Delhi'nin kuzeyinde ki Tanesar Krallığı²³.

Öteden beri Hindularca kutsal sayılan Tanesar (Stanvisvara veya Stanesvara; Delhi'nin 150 km. kadar kuzeyinde) kent ve bölgesinde M.S. VI. yüzyılın sonlarında Prabhakaravardhana adlı bir kral, batı Pencap'taki Hunlarla, Gurcaralarla, Malavalarla ve komşularıyla başarılı savaşlar yaparak ün kazanır. Etrafındaki güçleri yenerek krallığını genişletir. Bu kralın annesi Gupta hanedanındandır²⁴.

Bu kralın M.S. 605 yılında beklenmedik ölümünden sonra en büyük oğlu Racyavardhana, tahta çıkar. Racyavardhana'nın kız kardeşi Racyashri, Maukhari kralı Grahavarma ile evlidir. Bu kral bir savaşta yenilir ve Malva kralı Devagupta tarafından öldürülür. Racyashri, Kanauc şehrinde zindana atılır. Tanesar kralı Racyavardhana, ailesine yapılan bu hakarete dayanamayıp, Devagupta'ya saldırır ve onu savaşta yener. Bu arada Bengal kralı Şaşanka, Racyavardhana'nın haberi olmadan Devagupta ile ittifak eder ve böylece Şaşanka haince Racyavardhana'yı öldürür.

Genç kraliçe Racyashri, Vindhya ormanına sığınır ve bir askeri yolculuk sırasında kardeşi Harsha sayesinde esaretten ve makus kaderinden kurtulur. Kardeşinin öldürüldüğünü duyan Harsha, hain Malva kralına saldırır ve

²³ Halil Erdem, **Hint Tarihi**, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s. 18.

²⁴ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 88.

Devagupta'yı savaşta öldürür. Böylece M.S. 606 yılının Ekim ayında Harsha, on altı yaşındayken tahta geçer²⁵. İlk 5-6 yıl kız kardeşiyle ortak olarak saltanat sürdüğü sanılır ve ancak M.S. 612 yılında hükümdar olma törenini yaptırır²⁶.

Harsha M.S. 590 yılında doğar. Prabhakaravardhana'nın oğlu ve Tanesar kralı Racyavardhana'nın erkek kardeşidir. M.S. 606 yılında tahta Tanesar kralı olarak geçtikten sonra Harsha etrafındaki küçük krallıklarla başarılı savaşlar yapar.

Bengal'e kadar bütün Ganj vadisini zapt eder ve M.S. 613 yılında başkentini Tanesar'dan Kanauc'a taşır²⁷. Ülkesinin sınırlarını kısa bir süre içinde genişletir. Harsha ortaçağ Hindistan'ının kapısını aralayan büyük bir yönetici olur. Neredeyse Guptalar kadar büyük bir imparatorluk kurar. Bu imparatorluk Pencap'tan Kuzey Orissa ve Himalayalardan Narmada kıyılarına kadar genişler²⁸. Harsha, Pencap'tan Hindistan'ın merkezine kadar olan küçük krallıkları birleştirir. Harsha kutsal kent Kanauc'u başkent olarak seçtiği zaman kuzey Hindistan'ın egemenlik merkezini doğudan daha öteye batıya kaydırır. Kanauc, Ganj-Yamuna Doab'ın (iki nehrin diyanı) ortasındadır. Böylece bu yeni merkezin batısında yaşayan kabileler Hindistan tarihinin ileriki aşamalarında daha da önem kazanmışlardır.

İmparatorluğun büyüklüğü ve görkemi Harsha'yı Gupta İmparatorlarının çağa uygun bir kopyası gibi göstermektedir. Ama durum bu değildir. Guptaların yükseliş dönemlerinde Hindistan'da rakipleri yoktur. Buna karşın Harsha birçok rakibe karşı yerini korumayı başarabilmiştir.

²⁵ Bak Kun Bae, *Nāgānanda of Harsa*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1992, s. 5.

²⁶ Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 88.

²⁷ Halil Erdem, *Hint Tarihi*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s.18.

²⁸ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.164.

Harsha, Kamarupa kralı(Assam) Bhaskaravarman ile ittifak sağlamasına karşın abisini öldüren Şaşanka ile başa çıkmaya muvaffak olamaz. Ancak M.S. 621 yılında Şaşanka'nın ölümünden sonra doğu Hindistan'ın büyük bölümünü ve Orissa'yı fethedebilir.

Harsha Dekkan'ı ve güney Hindistan'ı alma tutkusu ile güneye Vindyalardan ötesine geçmeye kalkıştığında Karnataka'da ki Çalukya hanedanından olan II. Pulakeşin karşısında yaklaşık olarak M.S. 620'ler de ezici bir mağlubiyete uğrar. II. Pulakeşin devletini Narmada ırmağına kadar büyütüştür. Harsha ve II. Pulakeşin büyük orduların başında birbirlerine karşı yürürler ve iş bu Narmada ırmağı üzerinde karşılaşır. II. Pulakeşin ırmağın başlıca geçitlerini tutmakla yetinir ve Harsha suyu aşamaz, sonunda bu ırmak sınır olmak üzere barış yapılır ve bu durum topraklarını çoğaltmak isteyen Harsha için bir başarısızlık sayılmıştır²⁹. Çinli hacı Xuannzang bu bozgunu şöyle ifade eder:

“Köleleri ona tam bir teslimiyetle boyun eğdiler, ancak bu ülkenin halkı (Çalukya) ona itaat etmedi. Beş Hint adasından birlikleri topladı ve tüm bölgelerin en yetkin liderlerini de çağırarak bu halka boyun eğdirmek için ordunun başına geçti ancak onların askerlerini mağlup edemedi”³⁰.

II. Pulakeşin'in Harsha'ya karşı elde ettiği zaferden sonra yeni bir dönemi işaret eden Delhi sultanlarına kadar yaklaşık 600 yıl kuzey Hindistan'ı ele geçirmeye cüret eden bir başka hükümdar olmamıştır. Ancak bu yeni dönemde eski Hint

²⁹ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 89.

³⁰ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.165.

tarihinin belirgin özelliği olan kuzeyin tüm Hindistan üzerindeki egemenliğinin sonu kesinlikle gelmiştir.

Kuzey Katiyavar yarım adasında kurulmuş olup Ak Hun'lardan önce epey büyümüş, sonra onlara haraç vermiş, onlar çekildikten sonrada yine güç kazanmış olan Valaphi Devleti ve Kuç ile Katiyavar yarımadasının bütünü, M.S. 641 yılına doğru, Harsha'nın egemenliğine girer.

Harsha ülkesini 41 yıl yönettikten sonra M.S. 647 yılında ölür. Harsha'nın imparatorluğu da ölümünden hemen sonra yıkılır.

Harsha'nın mirasçısı olmadığı için imparatorluk hızlıca küçük krallıklara bölünür ve Müslüman Türklerin Hindistan'a girişine kadar (Gazne Sultanı Sevük Tekin oğlu Mahmut devri) kuzey Hindistan' da o çapta yerli bir devlet kurulamaz³¹.

Valaphilerin yerini M.S. 770 yılında Raçputlardan Çalukyalar alır. Harsha'dan sonra Bengal de hakimiyet, M.S. 750-1060 yılları arasında Buddhist Palalara ve bunlardan da M.S. 1060-1202 yılları arasında Brähman Senalara geçer. Müslüman Türkler Bengal'i Senalar zamanında zapt eder.

Kuzey Hindistan, Harsha hakimiyetinden sonra Raçput denilen Türk beylerinin hakimiyetine geçer³². Bu hakimiyet Müslüman Türklerin istila ve yerleşmelerine kadar devam eder.

³¹ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 91.

³² Halil Erdem, **Hint Tarihi**, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s. 18.

1.1.2. MERKEZİ SİSTEM

Artık eski Hint imparatorlukları ile bir benzerliği olmayan ancak ortaçağ döneminin karakteristik özelliklerini gösteren Harsha imparatorluğu Hint feodalizminin yeni bir modelini açığa çıkarmıştır.

Harsha'nın krallığının boyutları Gupta imparatorluğuna çok benzer, ancak içyapısı bu imparatorluktan tamamen farklıdır. Krallığın merkezi bölgesi, Kanauc ve Prayag (Allahabad) arasındaki Doab ve Varanasi'nin (Benares) doğusu bu imparatorluğun sıkı kontrolü altındadır. Bu merkez kısım her yönden büyüktür. Harsha, Kanauc'tan 250 km uzaklıkta olan bir Brahmin'e yapılmış toprak bağışını bile geçersiz kılacak konumdadır, Brahmin sadece taklit bir vesika görebildiğinden, toprağı kraliyet katibi tarafından derhal başka birine aktarılır³³.

Harsha'nın krallık örgütlenmesi sorumluluğun çok fazla dağıtıldığı bir uygulamadır. Örneğin Harsha'nın Kanauc' ta yerinden ettiği Maukhari hanedanının bir üyesi olan Magadha, Purnavarman kontrolü altındadır. Purnavarmanlar ülkenin bu bölümünü Harsha adına kontrol ederler, ancak özerklikten büyük ölçüde yararlanırlar. Şaşanka'nın ölümünden sonra Bengal, Harsha ve müttefiki Kamarupalı (Assam) kral Bhaskaravarman arasında bölünür. Ancak Harsha bu bölgelerin doğrudan kontrolünden uzaktır.

³³ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.189.

Harsha'nın krallığında belirginleşen merkezi kontrol ile sınırlanmış bölge farkı dışında merkez çekirdek içinde de devlet yapısında kesin bir değişikliği gösteren farklı bir kontrol yöntemi vardır. Harsha'nın Varanasi'nin kuzeyi Madhuban'da iki Buddhist'e verdiği arazi bağışıyla ilgili el yazması imparatorluğun bu bölgesindeki iç yönetimin yapısına ışık tutuyor³⁴. El yazmasında; usulen bildirilen ve böylelikle bağışın geçerliliği garanti altına alınmış kişiler olarak büyük komşulardan(mahasamanta), büyük krallardan(maharaca), kraliyet muhafızlarından (dausadika), yargıçlardan, kral naibi vekillerden(racasthaniya), kraliyet ailesine ait bakanlardan(kumaramatya), eyalet valilerinden(uparika), bölge görevlilerinden(vişayapati), düzenli ve düzensiz askeri birliklerden(bhata, cata), kölelerden ve yerli nüfustan(canapada) bahsediliyor. Bağış Skandaguptanad'lı kraliyet görevlisi adına yapılıyor ve saray katibi(mahakşapatalika) tarafından işvaragupta düzenleniyor. Skandagupta'ya mahasamanta ve maharaca(mihrace) denilirken işvaragupta sadece Samanta ve maharaca(mihrace) olarak adlandırılıyor. Bu önemli insanlar listesi beklenileceği gibi il valileriyle ya da kraliyet prensleriyle değil bir mahasamanta ile başlıyor.

Samanta kurumu ortaçağ Hindu krallığını eski imparatorluklardan ayıran asıl yeniliktir. Samanta teriminin kök anlamı 'bağımsız komşu, yönetici' demektir. Allahabad kitabesinde Samandragupta'nın bahsettiği 'sınır kralları'(pratyanta-nripati) kelimenin orijinal anlamıyla Samantalardır. Ancak Gupta yönetiminin sonunda ve tam olarak M.S. VI. yüzyılda kelimenin yeni anlamı evrensel geçerlik kazanır³⁵. Bir krallığın buyruk altında olan ancak eski haline dönmüş bağımlı

³⁴ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.190.

³⁵ A.g.e., s.191.

prenslikleri için kullanılmaya başlanır. Samantaların doğuşu ortaçağ krallıklarının gelişiminin farklı yapısal yönüdür.

Samantaların doğuşu ortaçağ krallıklarının büyümesindeki ayırıcı bir yapısal özelliktir. Eski imparatorlukta yöneticiler yukardan imparatorluk atamaları ile görevlendirilirken ortaçağ krallıklarında önceden boyun eğdirilen, sonra eski haline kavuşmuş ancak krala sadakatle bağlı olan ve haraç vermeye mecbur edilen prensler tarafından kontrol edilir. Geç Gupta döneminde bu tip yöneticiler sınır illerinde tek tük bulunurken Harsha zamanında ve daha sonra imparatorluğun çekirdek bölgesinde bile güçlü figürler haline gelirler. Kendi toprakları üzerinde büyük ölçüde özerklik kullanırken akabinde zenginlik ve prestij açısından eski tip eyalet valilerini geçerler. Bu çok güçlü tebaayı krallığın hiyerarşisi içinde tutmak yerine onlara krallık sarayında önemli görevler verilir. Böylece Harsha'ya yenilmiş Valaphi kralı yalnızca mahasamanta unvanını kazanmakla kalmaz, 'kraliyet muhafızı'(mahapratihara) ve 'kraliyet mareşali'(mahadandanayaka) pozisyonlarına da yükselir. Merkezde kral maiyetindeki yüksek görevliler ise yenik kral ve prenslere tanınan itibarın benzerlerine kendileri talip olur ve zamanla elde ederler. Ancak büyüleyici unvanlar unvan olarak kalmaz, yanında toprakta istenir. Bu da krallığın Hint feodalizmi türü olarak kabul edebileceğimiz 'samantizasyon' sürecidir³⁶.

Bu süreci iki unsur hızlandırmıştır; ücretlerin nakit ödenememesi ve kraliyet prestijinin 'bağımlı prenslikler grubunun'(samantaçakra) büyüklüğüne bağlı olması.

Artaşastra gibi yönetim sanatı üzerine eski bilimsel incelemelerde subay ücretlerinin ayrıntılı listesi vardır ve Çinli hacı Xuanzang'ın kayıtlarına göre yüksek

³⁶ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.192.

görevlilere ücretleri yedinci yüzyılda bile nakit olarak ödenir. Ancak uluslararası ticaretteki daralma ve madeni para sirkülasyonundaki azalma görevlilere ödemenin bazı köylerden ya da vakıf gibi ellerinde tuttıkları tüm bölgeden gelir tayin etmek suretiyle yapılmasını gündeme getirir. Kathasaritsagara gibi ortaçağ metinleri, özellikle ilgili görevlinin, yöneticinin canını sıktığı durumlarda kralların bu gelir tahsilatlarını iptal etme arzusunda olduklarını gösteriyor. Ancak samantizasyon süreci merkez yöneticinin arzusundan daha güçlüdür.

Bu tahsisatlar merkezi yönetimin doğrudan kontrol ettiği bölgeyi küçültürken samantizasyon, hükümdarın güç tabanını krallık çekirdek bölgesinde bile alttan alta kemirir. Merkezi gücün bu parçalanma süreci diğer ülkelerde de kendini gösterir, ancak Hindistan da krallığın meşru bir özelliği halini alır, Samantaçakraya gereğinden fazla ağırlık verilir. Ortaçağ kitabeleri ve metinleri maiyeti topladığı zaman kralı çevreleyen Samantaların mücevher ve taçlarının ihtişamına ilişkin ilginç tanımlamalar ile doludur. Huzura kabul salonu ya da saray, kraliyet görkeminin sergilenmesinin özel bir yönü olarak bu şekilde ortaya çıkar: saray divanına katılan samanta ve mahasamanta sayısı arttıkça, hükümdarın şanı da artar. Böyle bir samantaçakra elbette, doğal olarak çalkantılıdır. Merkezi yöneticinin gücü azalır azalmaz bir mahasamanta ya bağımsızlık için gayret gösterecek ya da samantaçakra merkezine dahi yürümeyi hayal edecektir³⁷. Bu sistem doğal olarak krallığın dağılmasında etkili olmuştur.

Çinli hacı Xuanzang, Harsha devrindeki yönetimi beğenmektedir, devlet gelirlerinin en önemlisi devlete ait araziye işleyen köylüden alınan vergidir; bu

³⁷ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.192.

mahsulün altında birine varmaktadır, memurlara (tımara, zeamet biçiminde) toprak verilmektedir, bayındırlık işlerinde zorla çalıştırılanlara ayrıca para verilmektedir, vergiler hafif ve angaryalar azdır. Her dinin keşiş ve fukarasına cömertçe para ve vakıflar verilmekte ve sağlanmaktadır. Ancak yol kesme ve adam soyma olayları çoktur ve bu Çinli hacının da başına gelmiştir³⁸. İllerde olayları kaydeden memurlar vardır ve Harsha'nın bir de olay yazıcısı bulunmaktadır.

³⁸ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 89.

1.1.3. HARSHA VE DİN

Harsha'nın babası Prabhakaravardhana güneşe tapmaktadır³⁹. Harsha başlangıçta Şiva'ya, sonra güneşe, daha sonra da Buddha'ya tapmıştır. O devirde Buddha bir çeşit tanrı olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Harsha başta Buddhizm'in eski Hinayana biçimine ve sonra da yeni Mahayana biçimine ilgi göstermiştir⁴⁰.

Genel olarak Harsha hoşgörülü bir kraldır ve her dine karşı saygılı olmuştur ve hiçbir dine karşı baskıda bulunmamıştır. Hindistan'daki tüm inançları desteklemiştir. Hatta kendi soyunda ve sarayında türlü din ve tanrılara bağlı kimseler yaşamıştır.

Harsha zamanında da Buddhizm'in, Hinayana ve Mahayana tarafları arasında çok çarpışma ve tartışmalar meydana gelmiştir. Bunlar bu devirde dini savaş zihniyetinin gelişmekte olduğunu gösterir, hatta Harsha'nın Buddha dinini üstün tutmasına kızan bazı Brāhman'lar onu öldürtmek için birini kışkırtırlar, ancak o adam kralı öldürmeden yakalanır⁴¹.

Harsha, Çinli hacı Xuanzang'ı çok sevmiş ve M.S. 643 yılında başkenti Kanauc'ta bu hacı şerefine binlerce kişinin bulunduğu (yalnız bilgin Buddha keşişlerinden 4000, Cena keşişleriyle Brāhman'lardan 3000 kişi bulunmuştur) büyük bir dini toplantı yapar. Kral orada sayısız elmas, inci ve değerli taş saçar ve değerli taşlarla süslenmiş binlerce ipek elbise dağıtır⁴².

³⁹ A. Berriedale Keith, *A History of Sanskrit Literature*, Clarendon Press, Oxford, 1928, s. 211.

⁴⁰ Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 90.

⁴¹ Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 90.

⁴² A.g.e., s. 90.

Daha sonra Cemne ve Gence sularının birleştikleri yerde (şimdiki Allahabad bölgesi) Harsha'nın beş yılda bir yapmakta olduğu bir törene bu Çinli hacı da çağrılır. Orada Harsha'ya bağlı bütün hükümdarlar ve 500 000 kadar kişi bulunur, 75 gün süren bir sürü dini tören yapılır ve binlerce keşiş, Brāhman gibi kişilere ve binlerce yoksula fazlaca değerli taş, para, giyecek ve yiyecek dağıtılır⁴³.

Harsha ayrıca sanatın ve edebiyatın koruyucusu da olmuştur. Sarayda klasik Sanskrit kültürünün yüksek standartları ve yönetiminin Hindu ve Buddhist dini kuruluşlara ilişkin cömertliği mevcuttur. En önemli Sanskrit yazarlardan Bana'nın yazdığı ve Harsha'nın yaptığı işleri ölümsüzlüğe kavuşturan düz yazı biçimindeki ünlü biyografisi Harshaçarita nedeniyle Harsha'nın yaşamı ve dönemine ilişkin yeterince bilgiye sahibiz. Harshaçarita, Sanskrit dilindeki ilk tarihi şiirsel çalışmadır⁴⁴.

Yine Çinli hacı Xuanzang'ın Harsha dönemine ilişkin kaydettiği önemli ayrıntılar vardır. 13 yıl kaldığı (M.S. 630-643 yılları arasında) ve 8 yılını Harsha'nın krallığında geçirdiği Hindistan'dan 20 at yükü, 657 Buddhist metin ve 150 kutsal emanetle Çin'e döner. Bu metinlerin 74 tanesini Çin diline kendisi çevirir. Dikkatli bir gözlemci olarak Harsha döneminin parlak etkilerine ilişkin birçok gerçeği tespit etmiştir. Bana'nın ve Xuanzang'ın yazılarıyla geçmişin gölgelerinden net biçimde ortaya çıkan birçok kronik sayesinde Aşoka'dan sonra ve sonraki Müslüman

⁴³ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946, s. 91.

⁴⁴ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.164.

yöneticilerden öncesi hakkında Harsha kadar bilgi sahibi olduğumuz bir başka hükümdar yoktur⁴⁵.

⁴⁵ Hermann Kulke, Dietmar Rothermund, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s.164.

1.1.4. ESERLERİ

Harsha ünlü bir yazardır. O, üç tane Sanskrit oyun yazmıştır; Nāgānanda, Ratnāvalī ve Priyadarṣikā.

Ratnāvalī, Sanskrit bir dramdır. Güzel prenses Ratnāvalī ve büyük kral Udayana'yı konu alır.

Priyadarṣikā, Harsha tarafından oluşturulan diğer bir Sanskrit dramdır. Eserin konusu Vasavdatta ile Vatsa arasındaki aşktır.

Nāgānanda ise bu tez çalışmasındaki ana konuyu oluşturur.

2. BÖLÜM

2.1. NĀGĀNANDA'NIN ÖZETİ

2.1.1. I.BÖLÜM

Eser Buddha'ya yapılan bir dua ile başlar. Duadan sonra tiyatro müdürü sahneye girer ve ondan istenilenler hakkında bilgi verir. Kral Harsha, ondan İndra festivalinde kendi yazdığı oyunu sahnelemesini istemiştir. Tiyatro müdürü karısının yanına gider. Ona bu oyunu sahneleyeceğini ve hazırlık yapacağını anlatır. Karısından, kendi anne ve babasının tüm sorumluluğu kendisine bırakıp çile ormanına gittiklerini öğrenir. Bunun üzerine tiyatro müdürü, Cīmūtavāhana'yı örnek alacağını ve ailesine onun gibi hizmet edeceğini söyler. Böylelikle ön konuşma bitmiş olur ve asıl sahneye geçilir.

Oyunun başkarakteri Cīmūtavāhana ve onun arkadaşı Vidūshaka, Malaya dağında ormanda dolaşmaktadır. Babası Cīmūtaketu, başkarakterden uygun bir çile yeri bulmasını istemiştir. Ailesine hizmet etmek Cīmūtavāhana için en güzel mutluluktur.

Ormanda dolaşırken tanrıça Gaurī'nin inziva yerine gelirler. Hoş bir lavtanın sesini duyarlar ve sesin geldiği yere doğru ilerlerler. Tamāla ağacının arkasına gizlenerek bakarlar. Orada lavta çalan kadın karakteri ve yanındaki hizmetçiyi görürler. Cīmūtavāhana, kadın karakterin güzelliğinden ve lavta çalışından etkilenir. Sonra kadın karakter Malayavatī, hizmetçisine rüyasında Tanrıça Gaurī'nin, ondan memnun olduğunu ve bu yüzden ona bir lutuf bahsettiğini anlatır.

Rüyasında tanrıça kocası olacak kişinin Vidyādhara kralı olacağını söylemiştir. Sonra Vidūshaka, başkarakterin Malayavatī'yi beğendiğini anlar ve bir konuşma fırsatı yaratır. Fakat konuşma Malayavatī'nin babası Vişvāvasu tarafından gönderilen çilecinin gelmesi ve Malayavatī'yi götürmesi ile yarıda kalır. Bu bölümde Cīmūtavāhana ve Malayavatī birbirlerini ilk defa görürler ve birbirlerine aşık olurlar.

2.1.2. II.BÖLÜM

Malayavatī'nin iki hizmetçisi arasında geçen bir konuşma ile başlar. Malayavatī hizmetçisinden sandal sarmaşıkları kulübesinde bir ay taşı hazırlamasını istemiştir. O da hazırlamış ve bunu bildirmek için geri dönmüştür.

Ana sahne ise sabah saatlerinde başlar. Malayavatī ve hizmetçisi sandal sarmaşıkları bahçesine gider. Malayavatī, sürekli Cīmūtavāhana'yı düşünmektedir. Hizmetçisi ise onun aşık olduğunu anlamıştır. Bunu Malayavatī'ye söylediğinde, Malayavatī bunu inkar edemez ve ona hislerini anlatır. Bu arada ayak sesleri gelir ve Malayavatī, hizmetçisi ile birlikte kırmızı Aşoka ağacının arkasına saklanır.

Cīmūtavāhana ve Vidūshaka aynı bahçeye gelirler ve aynı ay taşının önünde dururlar. Cīmūtavāhana, Malayavatī'ye olan duygularını anlatır fakat Malayavatī'nin ismini söylemez. Cīmūtavāhana, Vidūshaka'ya sevgilisini rüyasında bu ay taşının üzerinde ağlarken gördüğünü anlatır. Vidūshaka'dan ay taşına sevgilisinin resmini yapmak için boya ister. Vidūshaka boyaları getirir. Cīmūtavāhana, Malayavatī'nin resmini yapmaya başlar.

Kendi ismini duyamayan Malayavatī, Cīmūtavāhana'nın başkasını sevdiğini düşünerek çok üzülür. Bu arada ayak sesleri duyulunca çizilen resim muz yaprağı ile kapatılır. Gelen Malayavatī'nin kardeşi Mitrāvasu'dur. Mitrāvasu, babası Siddhalar kralı Vişvāvasu'dan emir aldığını söyler Mitrāvasu, Vişvāvasu'nun emri ile Cīmūtavāhana'ya evlenmesi için Malayavatī'yi önerir. Ona önerilen prensesin Malayavatī olduğunu bilmeyen Cīmūtavāhana, teklifi reddeder. Vidūshaka bu kararın Cīmūtavāhana'nın tek başına verebileceği bir karar olmadığını, bunun için ailesiyle görüşülmesi gerektiğini söyler. Mitrāvasu bunu kabul ederek sahneden

çıkar. Daha sonra Cīmūtavāhana ve Vidūshaka da çıkarlar. Malayavatī, Cīmūtavāhana'nın onu istemediğini düşünerek çok üzülür ve hizmetçisini Mitrāvasu'ya bakması için gönderir. Yalnız kaldığında sandal sarmaşığında birilmek yaparak intihar etmeye kalkar. Bunu gören hizmetçisi bağırıp yardım ister. Cīmūtavāhana hizmetçinin sesini duyarak gelir. Malayavatī'yi kurtarır. Malayavatī'nin neden intihar etmek istediğini hizmetçisi anlatır. Cīmūtavāhana, Malayavatī'nin Mitrāvasu'nun kız kardeşi olduğunu öğrenir. Cīmūtavāhana çizdiği resmi gösterir ve her şey anlaşılır. Sonra bir hizmetçi gelir ve Malayavatī'nin Cīmūtavāhana ile olan evliliğinin onaylandığını haber verir. Hepsi sevinir.

2.1.3. III.BÖLÜM

Düğün töreni tamamlanmıştır. Tüm Siddhalar ve Vidyādharaalar sevdikleriyle beraber Kusumākara bahçesinde eğlenmektedirler. Elinde şarap kasesi ile sarhoş Viṭa Şekharaka ve omzunda şarap şişesi taşıyan hizmetçi ile birlikte bahçeye gelirler. Şekharaka sevgilisi Navamālikā'yı arar. Bu arada Vidūshaka da Cīmūtavāhana'yı aramak için bahçeye gelir. Fakat arılardan korunmak için bir kadın gibi kırmızı elbiselere bürünmüştür.

Sevgilisini arayan sarhoş Şekharaka, Vidūshaka'yı sevgilisi sanıp ona sarılır. Neye uğradığını şaşırان Vidūshaka ise kızar. Her şeyi gören Navamālikā, ikisiyle de eğlenmek için Şekharaka'nın yanına gelir ve ona kızar. Şekharaka ise şaşkındır ve Vidūshaka'ya onunla oyun oynadığını düşünerek kızar ve hizmetçisine onu yakalamasını söyler. Hizmetçi onu yakalarken kutsal ipini koparır. Daha sonra Navamālikā eğlenmeyi bırakır ve Vidūshaka'nın ayaklarına eğilir. Viṭa da eğilir ve ondan özür diler. Bir yere otururlar ve Viṭa ona şarap ikram eder. Vidūshaka ise gerçek bir Brāhman olduğunu ve içmediğini söyler. Daha sonra ikisi de Vidūshaka'dan af dilerler, Vidūshaka affeder ve onlar da giderler.

Sonra Cīmūtavāhana ve Malayavatī bahçeye gelir. Vidūshaka, onların yanına gider. Biraz otururlar. Hizmetçi kız Vidūshaka'nın resmini yapmak ister, o da izin verir. Fakat Vidūshaka gözlerini kapattığında hizmetçi kız onun yüzünü boyar. Buna çok kızan Vidūshaka bahçeyi terk eder. Hizmetçi kız da Vidūshaka'dan af dilemek için gider. Sonra Cīmūtavāhana, Malayavatī'ye iltifatlar eder. Bu arada Mitrāvasu gelir. Cīmūtavāhana, Malayavatī'yi gönderir. Mitrāvasu, Matanga'nın krallığı yağmaladığını haber verir ve Matanga'ya saldırmak için Cīmūtavāhana'dan izin

ister. Cīmūtavāhana ise şiddetin bir çözüml olmadığını, tek düşmanın acılar olduğunu ve böyle saldırmanın doğru olmadığını söyler.

2.1.4. IV.BÖLÜM

Oda hizmetçisi ve kapı bekçisi arasında geçen bir konuşma ile başlar. Mitrāvasu'nun annesi, gelin ve damada Dīpāvalī festivali için on gün boyunca giyebilecekleri elbiseler göndermiştir ve kapı bekçisine bunları götürmesini emretmiştir. Vişvāvasu ise oda hizmetçisini Mitrāvasu'yu çağırması için göndermiştir.

Asıl sahne ise Cīmūtavāhana ile Mitrāvasu deniz kenarında yürürken başlar. İkisi de gelgiti izlemek için oraya gitmişlerdir. Derken Cīmūtavāhana kemik yığınına görür ve bunu Himālaya tepelerine benzetir. Mitrāvasu ise bunun tepe değil kuşların kralı Garuḍa tarafından yenen yılanların iskeletleri olduğunu söyler. Cīmūtavāhana'nın merakı üzerine anlatmaya devam eder. Garuḍa yılanları sürekli yemiştir ve en sonunda yılanlar yok olmak üzereyken yılanların kralı Vāsuki, Garuḍa ile bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşmaya göre Vāsuki her gün Garuḍa'ya bir yılan gönderecektir. Bunu duyan Cīmūtavāhana, Vāsuki'ye kendini feda etmediği için kızar. Bu arada kapı bekçisi gelir ve Mitrāvasu'ya babasının emrini söyler. Mitrāvasu, kapı bekçisi ile gider. Yalnız kalan Cīmūtavāhana, yaşlı bir kadının ağlama sesini duyar ve sese doğru ilerler. Ağlayan bir kadın, oğlu Şankhaçūda ve onu götüren bir hizmetçi görür. Şankhaçūda, Garuḍa'ya o gün için seçilmiş yilandır. Annesi ise oğlu için ağlamaktadır. Hizmetçi, Şankhaçūda'yı ölüm kayasına götürmektedir. Olayı anlayan Cīmūtavāhana, annenin acısına dayanamaz ve bir Nāga için kendini feda etmeye gönüllü olur. Cīmūtavāhana, Şankhaçūda'yı ikna etmeye çalışır fakat Şankhaçūda kralın emrini yerine getirmek ve ailesinin onurunu korumak için bu teklifi reddeder. Cīmūtavāhana ise kendini feda etmeye kararlıdır. Şankhaçūda, son defa tanrı Şiva'ya saygısını sunmak için gider. Bu arada oda

hizmetçisi gelir ve kırmızı elbiseleri verip gider. Cīmūtavāhana bunu bir fırsat bilerek kırmızı elbiseyi giyip ölüm kayasına çıkar. Zira kırmızı elbise ölüm işaretidir. Orada Garuða'yı bekler. Garuða gelir ve onu alarak havalanır. O anda havadan çiçekler düşer ve davul sesleri duyulur.

2.1.5. V.BÖLÜM

Kapı bekçisi Cīmūtavāhana'nın ailesinin yanına gider ve Viṣvāvasu'nun Cīmūtavāhana'nın orada olup olmadığını merak ettiğini söyler. Bunun üzerine Cīmūtavāhana'nın ailesi endişelenir zira Cīmūtavāhana ortalarda yoktur. Tam o anda üzerinde bir parça saçla başa takılan mücevher havadan düşer. Ailesi daha çok endişelenir. Sonra Şankhaçūda ibadetten döner ve yerde kan izleri görünce Cīmūtavāhana'nın kendini feda ettiğini anlar. Çok üzülür. Hem kendi görevini yerine getirememiştir hem de hiç tanımadığı soylu biri kendini onun yerine feda etmiştir. Büyük bir kederle kan izlerini takip etmeye başladığında Cīmūtavāhana'nın ailesine rastlar. Cīmūtavāhana'nın Garuḍa tarafından götürüldüğü anlaşılınca hepsi şok olur ve bayılırlar. Cīmūtavāhana'nın öldüğünü düşünerek kendilerini cenaze ateşinde yakmak için hazırlanırken Şankhaçūda kan izlerini takip etmeyi önerir. Cīmūtavāhana'nın ailesi sunaktan ateşi alırken Şankhaçūda da kan izlerini takip eder.

Bu arada Garuḍa, Cīmūtavāhana'nın sakin ve huzurlu tavrından etkilenir ve ona kim olduğunu sorar. Cīmūtavāhana ise sadece onu yemesini söyler. Derken Şankhaçūda gelir ve onun bir Nāga olmadığını ve onu bırakması gerektiğini söyler. Garuḍa'nın kafası karışır, fakat Şankhaçūda, onun Vidyādhara kralı Cīmūtavāhana olduğunu söyleyince Garuḍa büyük bir hata yaptığını anlar ve pişman olur. Zira onun ismini, iyiliğini her yerde duymuştur.

Cīmūtavāhana'nın ailesi gelir ve onu öyle görünce gözyaşlarına boğulurlar. Bunu gören Garuḍa, kendini okyanusa atmak için havalanacakken Cīmūtavāhana onu durdurur. Ona bunun çözüm olmadığını, çözümün pişman olmak ve başkalarının iyiliği için çalışmak olduğunu söyler. Sonra son sözlerini söyleyerek ölür. Herkes

çok üzülür ve cenaze ateşini hazırlamaya başlarlar. Cīmūtavāhana'nın ailesi ve Şankhaçūda cenaze ateşinde kendilerini yakmaya hazırlanırlar. Bu arada Garuḁa, düşüncesini değiştirmiştir. Hem Cīmūtavāhana'yı hem de diğer öldürdüğü yılanları diriltmek için havalanır. İndra'dan amṛta yağmurunu salıvermesini isteyecektir.

Bir anda tanrıça Gaurī gelir ve Cīmūtavāhana'ya, amṛta serpererek onu diriltir. Cīmūtavāhana dirilir. Cīmūtavāhana'nın ailesi Gaurī'nin ayaklarına kapanır. Gaurī, Cīmūtavāhana'ya ondan memnun olduęunu bu yüzden onu Vidyādhara kralı yaptıęını söyler. Ona başka lütuflarda sunar. Derken gökten amṛta yaęmuru başlar. Gaurī bunu Garuḁa'nın yaptıęını söyler. Bu yaęmurla önceden Garuḁa tarafından öldürölmüş olan yılanların hepsi dirilirler. Eser Cīmūtavāhana'nın iyi dilekleri ile son bulur.

2.2. NĀGĀNANDA'NIN İNCELENMESİ

Kral Harsha, aynı zamanda bir şairdir ve üç eseri bulunmaktadır. Bunlar, Ratnāvalī, Priyadarśikā ve Nāgānanda'dır. Ratnāvalī, Sanskrit bir dramdır. Güzel prenses Ratnāvalī ve büyük kral Udayana'yı konu alır. Priyadarśikā, Harsha tarafından oluşturulan diğer bir Sanskrit dramdır. Eserin konusu Vasavdatta ile Vatsa arasındaki aşktır. Nāgānanda ise bu tez çalışmasındaki ana konuyu oluşturur.

Bu eserin konusu kısaca; Vishṇu' nun binek kuşu ve yılanların baş düşmanı olan Garuḍa'dan yılanları kurtarmak ve onların ölümlerinin önüne geçmek isteyen fedakar, genç Cīmūtavāhana'dır. Eserde kısaca onun, düşmanları olan akrabaları ile savaşmamak için babasını ikna etmesi ve ailesi ile birlikte Malaya dağı civarında inzivaya çekilmesi, orada Malayavatī'ye aşık olması, onunla ailelerinde iznini alarak evlenmesi, Nāgaların kemik yığınlarını görmesi ve bir Nāga'yı kurtarmak için kendini Garuḍa'ya kurban olarak sunması, ölümü ve yaşam suyu ile bir tanrıça tarafından yeniden diriltilmesi, yaşam suyu sayesinde Garuḍa tarafından ölen tüm Nāgaların yeniden dirilmesi, Cīmūtavāhana'nın ailesine kavuşup mutlu bir şekilde yaşaması ve kral olması dram olarak işlenmiştir.

Bu eserin ana teması ise fedakarlıktır. Kendini başkalarının iyiliğine adanmış bu eserde dram olarak işlenmiştir. Eserde dünyanın faniliği ile başlayan duygu yoğunluğu aileye bağlılık, saygı ve hizmetle devam etmiş, aşkla şekillenmiş, güçsüz ve korunmasızlara duyulan acıma ve merhametle ilerleyerek başkaları için kendi bedenini feda etmeyle son noktaya ulaşmış ve bunun sonucunda da dram meydana gelmiştir.

Bu eserin konusundan yola çıkarak Kathāsaritsāgara'ya, Mahābhārata'ya ve Vetalapañçavimṣati'ye bakılmıştır. Bu eserin konusu bu kitaplarda mevcuttur. Zira bu eserdeki Cīmūtavāhana efsanesi Harsha'nın Nāgānanda adlı eserini yazmadan önce zaten bilinmektedir. Burada ki hikayeler kısım kısımdır ve ancak bir araya geldiğinde bir bütün olarak bu eser için bir anlam ifade etmiştir. Eski Hindistan'da çok önemli bir efsane olan Cīmūtavāhana efsanesi, aynı zamanda büyük bir şair olan Harsha tarafından yeniden işlenmiş ve bir dram oluşturulmuştur. Böylece eser özgün bir eser olma özelliğini kazanmıştır.

Eserde işlenen duygular eserin hissedilmesi ve anlaşılması bakımından önemlidir. Zira bu dram Harsha'dan önce zaten bilinmektedir. İnsanların bildiği bir konuyu tekrar onların önüne getirmek, hele ki bu insanlar saray mensupları ise ve VII. yüzyıl şartlarında ise anlamsızdır. Bu bakımdan eserin konusundan çok nasıl yeniden canlandırıldığı ve hissettirildiği önemlidir. Bu yüzden eserdeki **dikkat çeken duyguları** şu şekilde inceleyebiliriz:

- Cīmūtavāhana'nın ailesine bağlı olması, onlar için saygılı olması ve kendisine kalan krallığı bırakıp yine ailesinin yanına gitmesi duygu yoğunluğunun başlangıcı olmuştur.
- Eserde Cīmūtavāhana ile Vidūshaka arasındaki arkadaşlık duygusu yine ilginçtir. Zira Hindistan'da kast sistemi mevcuttur. Cīmūtavāhana bir kral olduğu için savaşçı sınıfına mensuptur. Vidūshaka ise en üst kast sınıfı olarak kabul edilen din sınıfına ait bir Brāhman'dır. Bu iki sınıf yüzyıllardır çekişme halindedir. Buna rağmen ikisi arasında bir arkadaşlık söz konusudur. Dahası

Vidūshaka Cīmūtavāhana'nın hizmetkari gibidir. Ona yol verir, saygı gösterir. Bu bakımdan Vidūshaka karakterini Cīmūtavāhana'nın danışmanı olarak düşünmek doğru bir yaklaşımdır. Zira Türk tarihinde özellikle de Selçuklularda padişahların din sınıfından danışmanları olmuştur.

- Eserde Cīmūtavāhana'nın aşkı da dikkat çekicidir. Kadın karakteri görür görmez aşık olmuştur. Gördüğü kızın kim olduğu dahi bilmemektedir. Kendisi üç dünyada da tanınan bir kraldır, aşık olduğu sırada da kızın kim olduğunu bilmemektedir. Demek oluyor ki sıradan bir kız olsaydı da onunla evlenecekti. Bunu ikinci bölümde Mitrāvasu'yu reddedince anlıyoruz. Kalbinde başka bir kız olduğunu söyleyerek kendisine önerilen prensesi reddetmesi aşkın onun için, soydan daha önemli olduğunu gösterir. Kadın karakterin aşkı da zira dikkat çekicidir. O da aynı şekilde Cīmūtavāhana'yı görür görmez aşık olur, o da Cīmūtavāhana'nın kim olduğunu bilmemektedir. Aynı gün aşkıdan yataklara düşer. Ertesi gün Cīmūtavāhana'nın başkasını sevdiğini düşünerek intihar etmeye kalkar. Bu davranış şekli ancak Hint dramında çoğu oyunda kadın kahramanın intihar girişimi adeti ile açıklanabilir.
- Cīmūtavāhana'nın üçüncü bölümün sonundaki erdemli davranışı yine dikkat çekicidir. Krallığını yağmalayan bir düşmana karşı savaşmaktan kaçınmıştır. Bu dünyanın faniliğinden, tek düşmanın acılar olduğundan bahsetmiştir. Bu düşünce biçimi yine Hint'te özgüdür. Zira tek düşmanın acılar olduğu kavramı Buddhizm'de yer alan bir kavramdır⁴⁶.

⁴⁶ Walter Ruben, **Buddhizm Tarihi**, Çev: Abidin İtil, Sakarya Basımevi, Ankara, 1947, s. 78.

- Şankhaçūda ve annesinin yer aldığı dördüncü bölümde ise anne şefkati dikkat çekicidir. Bu duygu dramdaki en yüksek nokta için kullanılmıştır. Bu karakterler yılan olmalarına rağmen bu duyguyu insan gibi kullanabilmişlerdir. Annenin feryadı yüzünden Cīmūtavāhana öyle bir duygu seline kapılmıştır ki sonunda kendini feda etmiştir. Yine son bölümde Cīmūtavāhana'nın annesinin şefkati dramdaki son nokta olmuştur. Yine Garuḍa ile yılanların arasındaki husumetin sebebi de Garuḍa'nın annesi ve yılanların annesi olmuştur. Demek ki bu duygu Hint'te çok önemli olsa gerektir ki bir dramda en can alıcı duygu olarak kullanılmıştır.
- Evlat sevgisi ise bir diğer dikkat çekici duygudur. Cīmūtavāhana'nın ölmesiyle ailesi kendilerini yakmaya karar verir. Evlat sevgileri kendilerini diri diri yakacak kadar yoğundur.
- En önemli duygu ise fedakarlıktır. Bu duygu eserde konu bütünlüğünü sağlamıştır. Bu duyguyu başından sonuna kadar taşıyan ise eserin başkarakteri Cīmūtavāhana olmuştur. Kendini feda etmesiyle dram meydana gelmiştir.

Harsha'nın "Nāgānanda" adlı eseri bir dramdır. Bu yüzden dram edebiyatı içinde ele almak gerekir. Eser **klasik dramın tüm özelliklerini** barındırmaktadır. Bunu şu noktalara bakarak anlayabiliriz:

- Eser Buddhist dramları gibi estetik ve dini bir maksatla yazılmıştır.

- Eserin gerçekleştirileceği mekan belirsizdir. Eserde tiyatro müdürü oyunu kral Harsha için sergileyeceğini söylemektedir. Bu da oyunun sarayda yapılacağı manasını taşır.
- Eser bir halk kitlesi için değil tiyatro müdürünün de dediği gibi sarayda belli bir zümreye sergilenecektir.
- Eserde dekor mevcut değildir. Karakterler perdenin arkasına geçerler.
- Oyun kral Harsha'nın isteği üzerine İndra bayramı için hazırlanacaktır. İndra bayramı ise baharda kutlanan bir bayramdır.
- Şairler rekabet etmez zira tek bir şair vardır, o da kralın kendisidir ve tiyatro müdüründen kendi yazdığı oyunu sergilemesini istemiştir.
- Eserde koroya rastlanmamıştır.
- Eserdeki karakterler maske takmamışlardır.
- Kullanılan dil Sanskrit'tir.
- Eser beş perdeye ayrılmıştır.
- Eser konusunu tarihten, mitolojiden ve efsaneden almıştır. Eserdeki krallıklar tarih kısmına, mensup oldukları aile mitoloji kısmına ve Garuða ve Nāga'lar da efsane kısmına örnek verilebilir.

Oyundaki **karakteristik özellikler** ise yine bir dramda olması gereken özelliklerdir:

- Takdis: Eser Buddha'ya yapılan bir dua ile başlar. Onun ismi zikredilir, yaptığı işler tekrarlanır ve ondan yardım istenir. Bu takdisi yapan ise tiyatro müdürüdür. Oyunu kral Harsha için İndra festivalinde sergileyecektir.

- Ön konuşma: Tiyatro müdürü kendi karısının yanına gider ve ona oyun hakkında bilgi verir ve oyunu hangi amaçla sergileyeceğini açıklar. Daha sonra oyunun başkarakterine dikkati çekerek oyundan çıkar.
- Perdeler, bölümler: Eserde konu bütünlüğü mevcuttur. Başkarakter her bölümde sahnededir. Bütün karakterler sahneden ayrıldığında bölüm biter. Zaman ise yine bu özelliklere uygun olarak 24 saattir. Zaman aynı bölümde değişmemiştir. Bir bölümden diğerine geçerken zaman değişmiştir ve bu da bölüm başlarken ifade edilmiştir. Mekan bütünlüğünden söz edilemez, bir yerden başka bir yere, yeryüzünden gökyüzüne yapılan yolculuklar mevcuttur.
- Duyguları ifade etme: Eserde duygular izleyicinin kafasında canlanmış ve ona hissettirilmiştir. Bir oyunda olması gereken duygular bu oyunda da mevcuttur: heyecan, sevgi, kahramanlık, trajedi, ölüm, fedakarlık. Oyun her oyun gibi mutlu bir sonla bitmiştir. Ahlaki ve geleneksel havadan hiç çıkılmamıştır.
- Dize ve düzyazı: Bu eserde de hem dizeler hem düz yazılar mevcuttur. Doğa, kadının çekiciliği, sevgi, neşe, üzüntü gibi duygular ve betimlemeler dizelerle anlatılmıştır. Dizeler o kadar sanatsaldır ki sadece belli bir kesim anlayabilmektedir.
- Dil: Oyunda Sanskrit dili kullanılmıştır.
- Karakterler: Eserdeki başkarakter yarı tanrısal olan Vidyādhara'nın soyundan gelmektedir, kadın karakter ise yine yarı tanrısal olan Siddhaların soyundandır. Garuḍa, tanrı Viṣṇu'nun binek kuşudur, Nāgalar ise yarı tanrısal varlıklardır. Gaurī ise bir tanrıçadır. Vidūṣaka karakteri ise kralın en

güvendiğidir ve kralın yanından ilk üç bölüm hiç ayrılmaz, komik bir karakter sayılabilir ve bir Brāhman'dır. Viṭa kralın yanında bulunan başka bir karakterdir, akıllı ve kibardır. Bu oyunda ise sadece üçüncü bölümde karşımıza çıkmıştır. Śakāra, kralın karısının kardeşidir, başlangıçta küstah ve dik başlı bir karakterdir, bu oyunda bu kişiliği Mitrāvasu üstlenmiştir. Kadın karakter olarak ta karşımıza Malayavatī çıkar ve başkarakter ile birbirlerine aşık olup evlenirler.

- Binalar ve oyun yerleri: Dramda ki ön konuşmada oyunun İndra bayramı için oynanacağı söylenir, İndra bayramı da baharda kutlanan bir bayramdır. Kral Harsha bu oyunun oynanmasını istediği için de halk kitlesi için değil sarayda belli bir topluluk için sergileneceği açıktır. Dekor yoktur, sadece arkada bir perde mevcuttur. Duygular jest ve mimiklerle anlatılmıştır.

Eser teknik olarak, 5 perdelik olması ve başkarakterin bir kral olması nedeni ile Rūpaka'nın birinci çeşidi olan **nāṭaka**'dır. Eser, bir yılanın hayatını kurtarmak için kendini gönüllü olarak kurban eden Cīmūtavāhana'nın asil ruhunu ifade eden bir başyapıttır. Amaç, onuru ve Buddhizm için önemli olan fedakarlık, sabır ve kendi verdiği kararların arkasında durma gibi duyguları ön plana çıkarmaktır. Eserin; krallıklar bakımından tarihi, kahramanların yarı tanrısal olması nedeniyle mitolojik ve eserdeki Garuḍa ve Nāga'lar bakımından da efsanevi olma özelliği mevcuttur. Buna rağmen eserdeki duygular tamamen insana özgü duygulardır; sabır, fedakarlık, ağlama, aşk, neşe, aileye saygı v.b. gibi.

Eserin akıcı ve basit bir stili vardır. Dramatik bölümler ve duygular seyirciye ya da okuyucuya kesintisiz yansıtılır. Durum hangi duyguyu gerektiriyorsa yoğun bir anlatımla o ifadenin üstesinden gelinir. Eserde aynı tonda gitmektense duygu yoğunluğu tercih edilmiştir. İlk üç bölümde başkarakter ve kadın karakter arasındaki sevgi sahneleri yer alırken, son iki bölümde ise tamamen farklı bir duygu yoğunluğuna geçilir ki bu da ilk üç bölüm ile son iki bölüm arasındaki konu bütünlüğünü bozmaktadır. Konu bütünlüğünü sadece başkarakterin başından beri hissettirdiği fedakarlık duygusu sağlar. Bölümlerde önceden ne olacağı hakkında bir ipucu yoktur. Özellikle son iki bölüm tamamen farklı bir konuya geçmiştir. Başkarakter ve kadın karakter tanışmalarına rağmen birbirlerinin gerçek kimliklerinden habersiz olmalarını anlamak zordur. Kadın karakterin intihar girişimini daha dramatik bir hale getirmek için olabilir. Normal bir kadının böyle bir duygu için intihar etmesi ya da Şankhaçūda'nın, Garuḍa'ya o gün için kral Vāsuki tarafından kurban olarak seçilmesi mantıksız sayılabilir. Şankhaçūda'nın son anlarını yaşamasına rağmen yine de gidip tanrı Şiva'ya tapmak istemesi, hem de tam Garuḍa gelecekken ancak şu şekilde açıklanabilir; Cīmūtavāhana'nın kendisini kurban olarak Garuḍa'ya sunmasına fırsat vermek. Bunun gibi durumlar oyun boyunca okuyucu tarafından yadırganmamıştır, çünkü duygular öyle ustalıkla işlenmiştir ki bunu eseri okurken fark etmek neredeyse zordur.

Oyunda tek bir inançtan söz edilemez, zira Hindu ve Buddhist kavramlar birbirine harmanlanmıştır. Bu da bize oyunun yaşı hakkında ipucu vermektedir. Çünkü Hindu ve Buddhist kavramların birleşip yan yana yaşadığı dönemler belirli dönemlerdir. Bu iki kavramın taraftarları hoşgörü ile yan yana yaşamaya devam etmişlerdir. Başkarakter bir Buddhist iken kadın karakter Hindu tanrıçası Gaurī'ye

tapmaktadır. Oyun Buddhist bir görüşle yazılmıştır, zira takdis Buddha'ya yapılır, fakat başkarakter tanrıça Gaurī tarafından kurtarılır. Başkarakterin yanında ki Vidūshaka ise bir Brāhman olduğundan tanrı Brāhma'ya övgüler yağdırır. Şankhaçūda ise ölmeden önce tanrı Şiva'ya tapınmaya gitmiştir. Garuḍa ise başkarakteri diriltmek için tanrı Indra'dan amrta yağmurunu salıvermesini istemiştir. Bu şekilde oyunda inanç karışımları mevcuttur.

Eserdeki kendi bedenlerini kurban olarak sunma ise kurban yoluyla ölüme ve tekrar dirilmeye inanmanın dramların ilk oluşumunda var olan bir yöntemdir.

Dramdaki **karakterleri** ise şu şekilde **analiz** edilebilir:

- **Cīmūtavāhana:**

Yarı tanrısal olan Vidyādhara'nın prensidir. Bu eserde ki başkarakterdir. Eser boyunca sağlam ve sabit bir kişiliği vardır. Hiçbir bölümde kişiliğinden ödün vermez; anne ve babasına saygı gösterirken, kadın karaktere aşık olduğunda, düğününde, kadın karakterin kardeşinin gelip ülkesinin yağma edildiğini söylediğinde çizdiği şiddetsizlik örneğinde, bir yılan için kendini kurban olarak sunmasında, ölürken ki davranışında, tanrıça tarafından diriltilmesinde, yine tanrıça tarafından bir sürü lutufla ödüllendirilmesinde kişiliği hep aynı doğrultuda kalmıştır. Eserde ikinci kez bedenlenmiş bir Boddhisatva olduğu söylenir, yani bir Buddhist'tir, fakat son bölümde bir Hindu tanrıçası olan Gaurī'nin de ayaklarına kapanmıştır. Bu ancak Hindistan'a özgü tanrı ve hoşgörü anlayışıyla açıklanabilir. Demek ki eserin yazıldığı zamanda Hindu ve Buddhist değerler yan yana hoşgörülü bir şekilde yürütülmeye başlanmıştır. Bu karakter çok merhametlidir, hiç kimseyi incitmez, asil

bir soydan gelmiş ve asil bir hayat sürmeye çalışmaktadır. Kendi bedenini dahi başkalarının yararına hiç düşünmeden sunmayı başarabilmiştir. Bu karakterin eserdeki en belirgin olduğu yerler; üçüncü bölümün sonunda çizdiği şiddetsizlik örneğinde ve dördüncü bölümde kendini hiç tanımadığı bir yılan için kuşların kralına sunmasında ve beşinci bölümde ölürken ki sahnededir. Soylu bir karakterdir ve hep o doğrultuda hareket etmiş, bunun dışına hiç çıkmamıştır.

- **Cimütaketu:**

Başkarakterin babası ve Vidyadharaların kralıdır. Sadece son bölümde görünmüştür, diğer bölümlerde emirleri yer almaktadır. Oğlunu çok sevmektedir, zira oğlu ne derse onu onaylamıştır. Oğlunu veliaht prens yapmış, oğlunun isteği ile akrabaları ile savaşmaktan vazgeçmiş ve Malaya dağına inzivaya çekilmiştir. Oğlunu çok sevdiği ise son bölümde çok nettir, zira oğlunun öldüğünü görünce kendisini oğluyla birlikte yakmaya karar vermiştir. Bu davranışı bir baba için takdire şayandır.

- **Vişvāvasu:**

Yarı tanrısal olan Siddhaların kralı ve kadın karakter Malayavati'nin babasıdır. Eserde hiç görünmemiştir. Sadece hizmetkarlarına verdiği emirler yer almıştır. Bu emirler ise ikinci ve dördüncü bölümde yer alır.

- **Mitrāvasu:**

Vişvāvasu'nun oğlu ve kadın karakterin kardeşidir, Hint dramında ise Şakāra karakterine denk gelir. Aynı Hint dramındaki gibi dik başlı ve savaşçı bir kişiliği vardır. Bu eserde ise kişiliği sabit değildir, zira bazen savaşçı bazen de duygusal olmuştur. Krallık yağmalandığı zaman bu savaşçı özelliğini göstermiştir. Fakat bunun dışında ikinci bölümde kız kardeşini başkarakterine önerirken gözyaşlarına boğulması dikkat çekicidir.

- **Vidūshaka (Ātreya):**

Başkarakterin arkadaşıdır ve bir Brāhman'dır. Başkarakterin yanından ikinci bölümün sonuna kadar hiç ayrılmamıştır, buraya kadar başkarakterin duygularını paylaşmış, ona destek olmuş ve ona yardım etmiştir fakat saygısından da hiç ödün vermemiştir. Gerçek bir Brāhman olduğunu ise üçüncü bölümde Viṭa ve hizmetçi kızın yanındayken göstermiştir. Burada şarap içmemiştir ve şarap varken Veda ilahilerinden bahsetmektense bir Brāhman olarak bir hizmetçinin ayaklarına eğilmeyi tercih etmesi Hint'teki kast sistemi düşünüldüğünde oldukça dikkat çekicidir. Üçüncü bölümden sonra eserde yer almamıştır.

- **Garuḍa:**

Kuşların kralı ve yılanların düşmanıdır. Eserde sürekli zalim olduğundan ve kendisinden korkulduğundan bahsedilmiştir. Eserde insanlar gibi konuşabilmesi ve insanların da onu anlayabilmesi, insanlar gibi duygulara sahip olması kendisinin bir kuş olması bakımından oldukça ilginçtir. Yılanlarla olan düşmanlığına eserde yer yerilmemiştir. Onlarla olan düşmanlığını biz ancak eserin esin kaynaklarına baktığımızda anlayabiliyoruz. Dördüncü bölümden itibaren esere dahil olmuştur. Doğada beslenmesi besin zinciri düşünüldüğünde normaldir ama sadece Nāgalarla beslenmesi onun yılanlarla arasında bir husumet olduğunu gösterir. Ancak son bölümde yediğinin Cīmūtavāhana olduğunu anlayınca, Cīmūtavāhana'nın ailesinin tavırlarını görünce yaptıklarından pişman olur. Dahası bir insan gibi kendini öldürmek ister. Kişiliği tamamen değişir. Cīmūtavāhana'yı ve daha önce öldürdüğü yılanları diriltmek için yaşam suyunu getirir. Yani daha önce yaptığı bir davranışın son bölümde tam tersini yapmıştır; öldürdüğü yılanları diriltmiş ve yüzyıllardır süregelen bir husumeti bitirmiştir. Kötü bir karakterken iyi bir karakter olmuştur.

- **Vāsuki:**

Nāgaların kralıdır. Eserde hiç görünmemiş sadece dördüncü bölümde emirleri yer almıştır. Yılan ırkı yok olmasın diye her gün kuşların kralına bir yılan göndermeye razı olması onu eserde zalim kılmıştır. Ancak Cīmūtavāhana'nın dediği gibi kendini kuşların kralına sunsa idi kuşların kralı onu yedikten sonra yine yılanları yok edecekti. Bu yüzden verdiği karar yerinde bir karardır. Bu kararla yılan ırkını hem kralsız kalmaktan hem de yok olmaktan kurtarmıştır aslında. Ancak eserde acımasız bir karakter olarak yer almıştır.

- **Şankhaçūda:**

Garuḍa'ya yiyecek olarak gönderilen ve başkarakterin hayatını kurtardığı yilandır. Nāga ırkına ve Vāsuki'nin krallığına mensuptur. Dördüncü bölümden itibaren esere dahil olur. Yine kuşların kralı gibi konuşabilmesi ve insana benzer duyguları ilginçtir. Dördüncü bölümde annesi ile birlikte ortaya çıkarak dramın en üst seviyesini yaşatmıştır, zira annesini göndermeye çalışması ve annesinin onu bırakamaması takdire şayandır. Yılan olmalarına rağmen bu sahnede tek hissettirdikleri oğlunu ölüme göndermek istemeyen bir annenin ve onun acısına dayanamayan oğlunun yaşadıklarıdır. Son bölümde ise çok onurludur. Cīmūtavāhana'nın ölmesiyle ailesinin yasa boğulmasından kendini sorumlu tutmuş ve Cīmūtavāhana'nın ailesi ile birlikte kendini yakmaya karar vermiştir. Diğer karakterlerin hepsi soyludur ve bu doğrultuda hareket etmişlerdir. Bu karakter ise kendisinin yılan olduğunu ve dahası sıradan bir yılan olduğunu düşünürsek oldukça dikkat çekicidir.

- **Viṭa:**

İsmi Şekharaka'dır. Hint dramında olması gereken karakterlerdendir. Bu eserde sadece üçüncü bölümde esere girer, ancak Hint dramında bahsedildiği gibi bir kişiliği yoktur. Zira kendisi başkarakterin yanında değildir, kibar ve saygılı bir karakterde değildir. Bu farklılık bakımından ilginç olabilir. Üçüncü bölümde sarhoş ve sevgilisini bekleyen biri olarak esere girer. Sevgilisi sanıp Vidūshaka'ya sarılması ve sarhoş tavırları üçüncü bölümün eğlenceli geçmesini sağlamıştır. Eserde sadece üçüncü bölümün başlarında yer almıştır.

- **Şāndilya:**

Çilecidir. Sadece birinci bölümde kadın karakteri kralın emri ile götürmek için esere girmiştir.

- **Matanga:**

Düşmandır. Yine eserde hiç görünmeyen bir karakterdir. Sadece birinci bölümde Vidūshaka ondan bahseder. Bir de üçüncü bölümün sonunda Mitrāvasu onun krallığı yağmaladığından söz eder.

- **Vasubhadra:**

Oda hizmetçisidir. Sadece dördüncü bölümün başında çıkar, kralın verdiği emri yerine getirmek için gelir ve emri söyleyerek gider.

- **Sunanda:**

Kapı bekçisidir. Bu karakter de sadece dördüncü bölümün başında oda hizmetçisi ile konuşurken ve beşinci bölümde kralın emri ile başkarakter ararken karşımıza çıkar.

- **Malayavatī:**

Kadın karakterdir, Viśvāvasu'nun kızı ve Mitrāvasu'nun kız kardeşidir. Yarı tanrısal olan Siddhaların soyundan gelir. Her bölümde yer almıştır. Başkarakter ile

birbirlerine ilk görüşte aşık olmuşlardır. Sakin bir kişiliği olmasına rağmen çok evhamlıdır. Zira birinci bölümde başkaraktere ilk görüşte aşık olmuş, aynı gün aşkıdan yataklara düşmüş, ertesi gün ikinci bölümde başkarakterin başkasını sevdiğini düşünerek intihar etmeye kalkışmıştır. Bu normal bir insanın yapabileceği bir davranış biçimi değildir. Bu davranış ancak, çoğu Hint dramında kadın karakterin intihara kalkışma adeti ile açıklanabilir. Yine bu karakter de kocası olan başkarakter öldüğünde kendisini yakmaya karar vermiştir. Son bölümde kocası öldüğünde tanrıçaya yalvarınca tanrıça gelmiş ve kocasını diriltmiştir. Annesinin babasının her emrine itaat etmesine rağmen bu bölümde tanrıçaya isyan etmesi dikkat çekicidir.

- **Anne:**

Başkarakterin annesi, Cimütaketu'nun karısı ve kraliçedir. Sadece beşinci bölümde yer almıştır. Bir kraliçeye yakışır şekilde asildir. Oğlunu her anne gibi çok sevmektedir, son bölümde onun için ağlamış ve oğlu ölünce de kendini diri diri yakmaya karar vermiştir. Oğlu için ağlayan bir anne dramı daha da etkili kılmıştır.

- **Yaşlı kadın:**

Şankhaçūda'nın annesidir. Sadece dördüncü bölümde yer alır ama asıl dramı bu kadının çaresizliği oluşturur. Onun oğlu için ağlamaları, oğlunu ölüme yollamayışı, onunla birlikte ölüm kayalığına çıkması, başkarakterini kuşların kralı sanıp kendini öne atması ve en önemlisi de bu eserdeki çaresizliği çok duygusal bir sahnenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir yılan olmasına rağmen annelik duygusunu mükemmel bir şekilde yansıtmıştır.

- **Çaturikā:**

Malayavatī'nin hizmetçisidir. Üçüncü bölümün sonuna kadar kadın karakterin yanından hiç ayrılmaz. Diğer bölümlerde eserde yoktur. Ona yardımcı olur, arkadaşlık eder ve akıl verir.

- **Manoharikā:**

Malayavatī'nin bir diğer hizmetçisidir. Sadece ikinci bölümde kadın karakterin bir emrini yerine getirmek için esere girer.

- **Navamālikā:**

Malayavatī'nin başka bir hizmetçisidir. Sadece üçüncü bölümde esere girer. Ayrıca Viṭa'nın da sevgilisidir.

- **Gaurī:**

Kadın kahramanın tapıldığı tanrıçadır. Sadece son bölümde görünür. Kadın karakterin kendisine sadık olmasından dolayı ona ikinci bölümde rüyasında bir lutuf bahsetmiş, kocasının kim olacağını söylemiştir. Son bölümde ise kadın karakterin kendisine isyan etmesinden sonra ortaya çıkmış ve başkarakteri diriltmiştir ve dahası ona başka lutuflar da sunmuştur. Ortaya çıkması ve kendisini insanlara göstermesi oldukça ilginçtir.

Dram alanında Aristoteles'in kavramları kabul edilir. Bu eser bir de onun kavramlarına bakarak şöyle incelenmiştir.⁴⁷:

- Aristoteles'e göre bir dramda karakterler asil, değişmez ve tabiata yakın, devamlı olmalıdır. Rollerin karakterlere uyması elzem ve kabildir. Ona göre

⁴⁷ Bu bölüm Walter Ruben, **Hint Dramı III**, Çev: Meliha Toprak, Yücel Dergisi, Ankara, Temmuz 1941, s. 219-221 makalesinden esinlenerek yapılmıştır.

bu karakterler ideal olmalı, yani kendi ızdırapları anında da necip olmalıdır⁴⁸. Eserdeki karakterler bu tabire uygundur. Eserin başkarakteri Cīmūtavāhana asildir, oyun boyunca fedakarlığından ödün vermez, yarı tanrısal bir soydan gelmesine rağmen doğaldır ve bir insan asaletini sergiler. Cīmūtavāhana son bölümde Garuḍa'nın açtığı yaralardan ölmek üzereyken bile acı çekmez, dahası hala asilliğinden vazgeçmeyerek okuyucuda iyi bir izlenim bırakır. Kadın karakter Malayavatī de asildir. Hep aynı şekilde karakterini devam ettirir. Diğer karakterlerinde aynı şekilde karakterleri aynı doğrulta ve tabiata uygundur.

- Aristoteles'e göre konu dramın esas kısmı ve ruhu olmalıdır⁴⁹. Hint dramında ise konu dramın esas kısmı ve ruhu değildir. Konu dramın maddi bünyesidir diyebiliriz, fakat dramın ruhu dramdaki ahenktir. Konu Hint'te zaten bilinmektedir. Asıl önemli olan bunun nasıl yeniden canlandırılacağı ve yaşatılacağıdır. Bu noktada da önce şaire sonra da karakterlere iş düşmektedir. Neşe, ızdırap, aşk, heyecan, ölüm gibi duygular dramın ruhudur.
- Hint dramı diyalogu korosuz kendiliğinden anlaşılması mümkün olacak şekilde açık bir tarzda yapar. İnce bir şekilde gelecek felaketi ve konunun sonundaki çözüm noktasının imkanlarını ima eder⁵⁰. Beşinci bölümde Cīmūtavāhana'nın tacı babasının önüne düşer. Bir felaket olacağını okuyucu ve seyirci anlamıştır, fakat karakterler bundan habersizdir.
- Aristoteles dramın konusuna uygun bir tarzda uzun olmasını talep eder. Bundan başka dramın bir başlangıcı, ortası ve sonucu olmalıdır. Dramın

⁴⁸ Walter Ruben, **Hint Dramı III**, Çev: Meliha Toprak, Yücel Dergisi, Ankara, Temmuz 1941, s. 219.

⁴⁹ A.g.e., s. 219.

⁵⁰ A.g.e., s. 219.

baştan sona kadar oluşturulmuş olmasını ve konunun iki kısma ayrılmasını ister: birinci kısım dramın düğüm noktasını hazırlamalı, ikinci kısım da düğümün çözülmesini sağlamalıdır⁵¹. Bu tabir yine esere uygundur. Dramın başlangıcı Cīmūtavāhana'nın Vidūshaka ile ormanda dolaşırken Malayavatī'ye aşık olmasıdır. Ortası, Cīmūtavāhana ile Malayavatī'nin evlilikleri ve Cīmūtavāhana'nın Mitrāvasu ile okyanusun kıyısında dolaşırken yılanların kemik yığınlarını görmesi ve hikayeyi dinlemesi, sonra yılan Şankhaçūḍa'yı görmesi ve onun yerine kendini Garuḍa'ya kurban olarak sunmasıdır. Sonuç kısmı ise Garuḍa'nın Cīmūtavāhana'yı başka yere götürmesi, konuşmaları, Şankhaçūḍa'nın gelmesi ve her şeyin ortaya çıkması, ailelerin gelmesi ve Cīmūtavāhana'nın ölmesi, daha sonra ise tanrıça Gaurī'nin Cīmūtavāhana'yı diriltmesi ve mutlu sonudur. Zira konu iki kısımdır. İlk üç bölüm aşktan bahsederken son iki bölüm tamamen farklı bir konuya yönelir: fedakarlık.

- Aristoteles konuda saadetin bozulmasını ve yeniden buluşma sahnelerinin mevcut olmasını ister. Saadetin bozulması konunun düğüm noktasıdır⁵². Cīmūtavāhana'nın kendini feda etmesi ile saadet bozulur. Daha önce planlanan bir olay değildir, o anda verilmiş bir kararla böyle bir hadise yaşanmıştır. Daha sonra tanrıça Gaurī'nin Cīmūtavāhana'yı yeniden diriltmesi ile kavuşma ve mutlu son gerçekleşir.

⁵¹ Walter Ruben, **Hint Dramı III**, Çev: Meliha Toprak, Yücel Dergisi, Ankara, Temmuz 1941, s. 220.

⁵² A.g.e., s. 220.

Eser görüldüğü gibi hem Hint dramına ait özellikleri barındırır hem de batıdaki dram anlayışı ile örtüşür. Bilinen bir konu yeniden işlenerek özgün bir hale getirilmiştir. Bunun sonucunda da bu eser gibi harika bir dram ortaya çıkmıştır. Eserin konusuna, ana temasına, yansıttığı duygulara, karakterlerin özelliklerine bakıldığında eserin özgünlüğü ortaya çıkmıştır.

3. BÖLÜM

3.1. NĀGĀNANDA'NIN ESİN KAYNAKLARI

3.1.1. NĀGALAR VE GARUDA⁵³

Tanrılar çağında Kadrū ve Vinatā adında iki kız kardeş vardı. Bunlar Pracāpati'nin kızlarıydı. Kocaları ermiş Kāṣyapa idi. Kāṣyapa hoşnutlukla her ikisine de bir lütuf bahsetti. Kadrū bin tane Nāga'nın annesi olmayı seçti. Vinatā daha güçlü iki oğul istedi. Sonra Kadrū bin tane yumurta, Vinatā ise iki yumurta meydana getirdi. Bu yumurtalar sıvı dolu kaplarda dikkatlice korundu ve beş yüz yıl sonra Kadrū'nun bin oğlu Nāgalar doğdular. Çocuklarının hala doğmadığını gören Vinatā mahcup oldu ve çocuklarını isteyerek yumurtalardan birini açtı. Fakat çocuğun zamanı gelmediği için sadece bedenün üst tarafı vardı, alt tarafı henüz oluşmamıştı. Öfkeyle çocuk annesine şöyle lanet etti: “Senin aç gözlülüğün bedenimi bozdu. Bu yüzden anne, beş yüz yıl yarıştığın kişinin kölesi ol.” Eğer daha doğmamış oğlunun doğmasını bir beş yüz yıl daha sabırla beklerse, o oğlunun annesini bu lanetten kurtarabileceğini söyledi. Sonunda diğer oğlu, yılanları yiyen büyük kuş Garuda doğdu. Doğan doğmaz Yaratıcının ona bahsettiği yiyeceği yemek için annesini bırakarak gökyüzüne uçtu.

⁵³ Bu efsane Vogel, J., PH., *Indian Serpent-Lore or The Nāgās in Hindu Legend and Art*, Londra, 1926 kitabında (s. 49-57) Mahābhārata destanında geçen efsaneler olarak hazırlanmıştır.

Bu arada okyanus çalkalanırken beyaz at, Uççhaişravas ortaya çıktı. Bunu öğrenen Kadrū kız kardeşi Vinatā'ya bu atın hangi renk olduğunu sordu. Vinatā beyaz ve Kadrū siyah dedi ve bahse girdiler. Kaybeden kazananın kölesi olacaktı. Diğer gün ata bakmak için anlaşarak ikisi de eve gittiler.

Fakat Kadrū bin tane oğluna bu atı siyaha boyamaları için emir verdi. Yılan anneyi reddedenlere şöyle lanet etti: "Pāndu'nun akıllı oğlu Kral Canamacaya'nın yılan kurban töreni olduğunda Ateş Tanrısı sizi yakıp kavuracak." Kadrū'nun bu lanetini duyan Yaratıcı Tanrı Brahmā diğer tanrılarla birlikte geldi. Yılanların çok sayıda olduklarını gördü ve ölümcül zehirlerinden dolayı yılanlar büyük tehlikeye neden oldular ve diğer varlıkları korkuttular.

Brahmā, Kāşyapa'yı çağırttı ve şöyle dedi: "Sen hiç bir şekilde öfkeli olma, çünkü senin soyundan gelen zehirle yüklü bu yılanlar anneleri tarafından lanetlendi. Kurbandaki yılanların zararı en baştan kaderde vardı." Böyle söyleyen Brahmā, Kāşyapa'ya yılan zehrine karşı panzehiri öğretti.

Bu arada annelerine itaat eden Nāgalar istenileni yaptılar. Şafakta Kadrū ve Vinatā okyanusa gittiler. Fakat işte ay gibi beyaz olan Uççhaişravas siyahtı. Böylece Kadrū, Vinatā'yı kölesi yaptı ve sonrasında kardeşine yenilen kız kardeş acınacak halde kederli oldu.

Bir gün yılanların annesi Kadrū, kardeşine kendisini Nāgaların denizin altındaki ikamet yerine götürmesi için emir verdi. Vinatā emre uymak zorundaydı ve annesinin ricasıyla Garuḍa, Nāga'ları oraya taşıdı. Fakat uçarken güneşe çok yaklaştı ve yılanlar sıcaktan yandılar ve bayıldılar. Sonra anne Kadrū, İndra'ya sığındı ve onu şimşek, gök gürültüsü, yağmur tanrısı ve tanrılarının başı olduğu için fazlasıyla övdü.

İndra duacısı ile birlikte hareket etti, tüm gökyüzünü koyu renkli fırtına bulutları ile kaplattı ve bulutlara yağmalarını emretti. Gökyüzünde aralıksız olarak gürleyen ve şimşekle parlayan bulutlar bereketli suyu salıverdiler. Nāgalar çok mutlu oldular ve anneleriyle birlikte Rāmanīyaka adasına vardılar.

Vişvakarman tarafından biçimlendirilen bu ada okyanus suları ile kaplı idi ve sık ormanlar vardı. Bu adadan memnun olan Nāgalar bir süre sonra sıkıldılar ve Garuḍa'ya onları başka bir adaya götürmesini söylediler. Garuḍa neden yılanların dediklerini yapması gerektiğini merak etti ve annesi de ona kız kardeşi tarafından kandırıldığını anlattı. Garuḍa, Nāgalara kölelikten kurtulmak için ne yapması gerektiğini sordu. Onlar da Garuḍa'dan yaşam özsuyunu getirmesini istediler. Getirdiği takdirde kendisi de annesi de kölelikten kurtulacaktı.

Garuḍa çok acıktı ve annesinden yiyecek istedi. Vinatā ona, okyanusta Nishādaların⁵⁴ adası olduğunu ve orada binlerce Nishāda'nın olduğunu ve onları yiyebileceğini ve yaşam özsuyunu elde etmesini söyledi. Bir Brahmin'i yememesi için onu uyardı, zira iki kere doğmuş bir Brahmin hiçbir şekilde öldürülmemeliydi. Annesinin onayını alan Garuḍa gökyüzüne havalandı. Garuḍa, binlerce Nishāda'yı yedi.

Bundan sonra Garuḍa, babası Kāşyapa ile görüştü. Garuḍa babasına açlığının hala dinmediğini söyledi. Kāşyapa ona cennette bir göl olduğunu ve içinde de büyük bir fil ve büyük bir kaplumbağa olduğunu söyledi. Bu iki hayvanı yakalayabilir ve onlarla açlığını giderebilirdi. Bunu duyan Garuḍa, gökyüzüne uçtu. Okyanus kıyısında yetişen birçok büyük ağaç arasında Rauhina ağacı dikkatini çekti. Çünkü o

⁵⁴ Vindhya dağlarında yaşayan yerli bir ırktır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 223).

en büyüğüydü. Bu ağaç ona en büyük dalına konmasını ve kurbanlarını orda yemesini istedi. Fakat Garuða dala pençeleriyle dokunduğunda dal kırıldı. Sonra Garuða, Vālahilyaların⁵⁵ dala tutunduklarını fark etti. Bu çilecilere zarar vermekten korkan Garuða, dalı düşürmeden gagasına aldı, bir pençesinde fil bir pençesinde kaplumbağa havalandı. Sonunda babası onun tereddüdünü gördü ve ona yükünü bırakabileceği ve kurbanlarını yiyebileceği bir dağ gösterdi.

Sonra Garuða, tanrıları yenerek, çevresindeki ateşi söndürerek ve bu ateşi koruyan zehir gözlü yılanları yenerek yaşam özsuyunu almayı başardı. Tanrıların başı İndra bile ona karşı koyamadı. İndra korkunç şimşegini Garuða'ya kullandığında sadece tüylerinden bir tanesi düştü. Bunu gören İndra ona bir dilek bahşetti. Garuða ise tüm Nāgaların yiyeceği olmasını istedi. İndra bunu kabul etti ama yaşam özsuyunu Nāgalara vermemesi gerektiğini söyledi. Aynı zamanda Nāgaları kandırmak için ona yardım edeceğini de ekledi. Garuða yaşam özsuyunu aldı ve onu Nāgalara götürdü. Yaşam özsuyunu getirdiğini fakat bu cennet suyunu paylaşmadan önce yıkanmalarını söyledi. Bu arada Garuða, onu kuşa ya da darbha otunun içine koydu ve İndra da onu oradan çalıp tekrar cennete götürdü. Görevini tamamlayan Garuða, annesinin ve kendisinin özgürlüğünü elde etti. Yıkandıktan sonra gelen yılanlar yaşam özsuyunun götürüldüğünü fark ettiler. Belki birazcık yaşam özsuyu kalmıştır diye kuşa otunu yaladılar. Bunun sonucunda o günden bu güne iki dilli oldular.

⁵⁵ Boyları başparmak kadar olan ermiş sınıfı (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 946).

3.1.2. CİMÜTAVĀHANA EFSANESİ⁵⁶

Bir zamanlar Himālaya dağlarında, bütün dilekleri yerine getiren harika bir ağaca sahip Cīmūtaketu adında bir Vidyādhara kralı hüküm sürmekteydi. Bu ağacın lutfuyla o, Cīmūtavāhana adında bir oğul elde etti. Bu prens bütün canlılara karşı o kadar merhametliydi ki büyüdüğünde babasını istek ağacından vazgeçirdi ve onu tüm dünyanın iyiliği için kullandı. Bu cömert davranış, krallığını ele geçirmek isteyen akrabalarının düşmanlığını arttırdı. Fakat tüm dünyevi şöhretin önemsizliğine inanan Cīmūtavāhana babasını, kendi akrabalarıyla savaşmaktansa ve başkalarının ölümüyle refah elde etmektense krallığını bırakmaya ikna etti. Böylece prens ailesiyle birlikte sandal ağaçlarının gölgelendirdiği bir keşiş kulübesinde yaşamak üzere Malaya dağlarına inzivaya çekildi.

Burada Cīmūtavāhana, Siddhalar kralı Vişvāvasu'nun oğlu Mitrāvasu ile arkadaş oldu. Mitrāvasu'nun Malayavatī adında genç ve çok güzel bir kız kardeşi vardı. Onu, Cīmūtavāhana'ya evlenmesi için önerdi. Cīmūtavāhana ise şöyle dedi: "Prens, senin kardeşin bir önceki yaşamımda benim karımdı ve sen de benim çok yakın arkadaşımydın. Önceki yaşamlarını hatırlayan kişiyim ben. Bu yüzden onunla evlenmem uygundur." Sonra ailesinin onayıyla Cīmūtavāhana, Siddha prensesi ile evlendi ve onlar Malaya dağlarında huzurla yaşadılar.

Sonra bir gün Cīmūtavāhana Mitrāvasu ile birlikte okyanus kıyısına gitti. Orada yüksek bir uçurumun tepesine bir muhafız tarafından götürülürken ağlayan annesini susturmaya çalışan çok endişeli bir genç adam gördü. Onun kim olduğunu annesinin neden ağladığını sordu. O da hikayesini anlattı:

⁵⁶ Bu efsane Vogel, J., PH., *Indian Serpent-Lore or The Nāgās in Hindu Legend and Art*, Londra, 1926 kitabında (s. 179-184) geçmektedir.

“Geçmişte Kaşyapa’nın, Kadrū ve Vinatā adında iki karısı varmış. Bu ikisi kavga etmişler. İlk karısı güneşin atlarının siyah olduğunu diğeri ise beyaz olduğunu söylemiş. Bahsi kaybedenin bedeli ise esaretmiş. Sonra kazanmayı çok isteyen Kadrū, zehirleriyle güneşin atlarını kirletmeleri için kendi oğulları olan Nāgaları ikna etmiş ve onları bu halde Vinatā’ya göstererek hile ile bahsi kazanmış ve onu kölesi yapmış. Vinatā’nın oğlu Garuḍa gelmiş ve annesini onun esaretinden kurtarmak için Kadrū’ya hoş sözlerle yakarmış. Bir müddet düşünen Kadrū’nun oğulları Nāgalar şöyle demişler: “Vinatā’nın oğlu, tanrılar süt denizini çalkalamaya başladılar, yaşam öz suyunu getir ve onu bedel olarak bize ver. Sonra anneni al, çünkü sen en güçlü, en iyi savaşçısın.” Bunu duyan Garuḍa süt okyanusuna gitmiş ve yaşam öz suyunu elde etmek için olağanüstü kahramanlık göstermiş. Onun bu kahramanlığından memnun olan tanrı Vishṇu onunla konuşmuş: “Senden memnun oldum, bir dilek seç.” Annesinin esaretinden dolayı kızgın olan Vinatā’nın oğlu Garuḍa, “Nāgalar benim yiyeceğim olsun” diye bir dilekte bulunmuş. Tanrı bunu kabul etmiş ve Garuḍa kendi kahramanlığıyla yaşam öz suyunu kazanmış. Bunu duyan İndra gelmiş ve şöyle demiş: “Kuşların kralı, bu sersem yılanlar tarafından yaşam özsuyu tüketilmemeli. Ben yaşam özsuyunu onlardan tekrar alabilirim.” Bu sözlerden sonra Vishṇu tarafından kabul edilmiş ve gururlandırılmış olan Garuḍa, yaşam özsuyunu bir kapta taşıyarak Nāgalara gitmiş. Elde ettiği dileğinin gücünden korkan yılanlara uzaktan şöyle demiş: “İşte yaşam özsuyunu getirdim. Annemi bırakın ve bunu alın. Eğer korkuyorsanız, bunu sizin için darbha otunun içine koyacağım. Annemi serbest bıraktıktan sonra ben gideceğim ve siz kendiniz yaşam özsuyunu alabilirsiniz.” Nāgalar buna razı olmuşlar ve Garuḍa onu saf bir kuşa otunun içine bırakmış ve onlarda annesini serbest bırakmışlar. Annesini esaretten kurtaran Garuḍa gitmiş.

Nāgalar yaşam özsuyunu almak üzereyken İndra bir anda saldırmış ve onları gücüyle şaşırtarak yaşam özsuyunu kuşa otundan almış. Sonra şaşkınlıkla Nāgalar, yaşam özsuyu belki üzerine dökülmüştür diye darbha otunun içini yalamışlar. Bu yüzden dilleri yarılmış ve yok yere iki dilli olmuşlar.

Şimdi Nāgalar yaşam özsuyunu elde edemedikleri için Vishnu'nun dileğiyle düşmanları Garuḍa onlara tekrar tekrar saldırarak onları yemeye başlamış. Bu saldırılarda yılanlar korkudan ölmüş, kadınları çocuklarını düşürmüş ve tüm yılan ırkı yok olmanın eşiğine gelmiş. Sonra yılanların kralı Vāsuki, Garuḍa'ya şöyle demiş: "Kuşların kralı, her gün sana yiyecek olarak okyanus kıyısında ki bir kayanın üzerine bir Nāga göndereceğim. Fakat sende bundan böyle Pātāla'ya saldırmayacaksın. Nāga ırkının yok olması senin de işine gelmez." Garuḍa bu teklifi kabul etmiş ve her gün ona gönderilen Nāga'yı yemiş. Burada binlerce yılan yenildi. Ben de Şankhaçūḍa isimli bir Nāga'yım ve bugün benim sıram geldi. Bu yüzden yılanların kralının emri ile Garuḍa'ya yiyecek olmak için bu ölüm kayasına geldim, annem benim kaderime ağlıyor."

Bu sözlere çok içerleyen Cīmūtavāhana şöyle dedi: "Yazık, düşmanı kan döksün diye tebaasını kendi eliyle sunarak krallığını nasıl alçakça yönetir! İlk başta kendini Garuḍa'ya neden sunmadı? Kendi ırkının yok olmasına nasıl tanık olabilir? Çok yazık! Bu yüzden bugün kendi bedenimi sunarak en azından senin hayatını Garuḍa'dan kurtarayım, tereddüt etme dostum!"

Bunu duyan Şankhaçūḍa ona şöyle dedi: "Olmaz! Asil yürekli kişi, bir daha böyle söyleme. Ben kendi evime saygısızlık etmem." Böyle söyleyerek onu vazgeçirmeye çalıştı. Sonra Garuḍa gelmek üzereyken Şankhaçūḍa, Gokarna'ya

yakarmak için okyanus kıyısında ki mabede gitti. Bunun üzerine merhametli prens Cīmūtavāhana, kendi bedenini sunarak bir Nāga'nın hayatını kurtarma fırsatı elde ettiğini düşündü. Bu yüzden arkadaşı Mitrāvasu'yu bir bahane ile evine gönderdi.

Garuḍa'nın kanatlarının şiddetinden yer sarsıldı. Bu belirtilerle Cīmūtavāhana hızlıca ölüm kayasına çıktı. Garuḍa gökyüzünü kaplayan kanatlarıyla indi ve saldırdı. Kanlar aktı ve Cīmūtavāhana'nın başına takılan mücevheri düştü. Garuḍa, Cīmūtavāhana'yı yüksek bir dağın zirvesine götürmek üzere havalandı. Bu sırada gökyüzünden çiçekler döküldü ve Garuḍa buna çok şaşırıldı.

Bu arada Şankhaçūḍa, yakardıktan sonra geri geldi ve ölüm kayasının kana bulandığını gördü. Cīmūtavāhana'nın kendini onun yerine feda ettiğini anladı ve çok üzüldü. Ama bu durumdan çok çabuk kurtulup onu aramaya karar verdi. Kan izlerini takip etti.

Garuḍa ise kurbanının huzurlu olduğunu ve daha önceki yediklerine benzemediği fark etti. Bunu anlayan Cīmūtavāhana ise ona neden tereddüt ettiğini sordu. Garuḍa onun bir Nāga olmadığını söyledi ve kim olduğunu sordu. Cīmūtavāhana, bir Nāga olduğunu ve başladığı işi bitirmesini söyledi. O anda Şankhaçūḍa geldi ve uzaktan: "Dur, dur Garuḍa, o Nāga değil. Senin yiyeceğin olan Nāga benim. Bırak onu. Bilmeden ne büyük hata ettin sen?" diye bağırdı. Bu sözleri duyan kuşların kralı Garuḍa çok şaşırıldı. Fakat Cīmūtavāhana yaptığı yarım kaldığını görünce açığı çekti. Kurbanının Vidyādharaların kralı olduğunu anlayan Garuḍa, çok üzüldü ve yaptığı hatanın ne kadar büyük olduğunu anladı. Başkasının iyiliği için kendini feda eden prensin davranışının dünyayı utandırdığını düşündü. Böylece Garuḍa yaptığı hatayı temizlemek için kendini ateşe atmak istedi. Fakat

Cīmūtavāhana onun düşüncesinin yanlış olduğunu söyledi. Eğer pişmansa ve bu hatadan dönmek istiyorsa yılanları yememesi gerektiğini, pişmanlığın bu hata için tek çözüm olduğunu söyledi.

Garuḍa onun haklı olduğunu kabul etti. Cīmūtavāhana'nın yaralarını iyileştirmek ve daha önce yediği yılanları diriltmek için gökyüzünden yaşam özsuyunu getirmek üzere havalandı.

Cīmūtavāhana'nın yaptıklarından memnun olan tanrıça Gaurī göründü ve Cīmūtavāhana'nın yaralarına yaşam özsuyunu serpti. Cīmūtavāhana'nın yaraları hemen iyileşti ve bunun üzerine gökyüzünde ki tanrılar sevinçle göksel davulları çaldılar. Cīmūtavāhana kendine geldiğinde ve konuştuğunda Garuḍa da yaşam özsuyunu getirdi ve tüm okyanus kıyısı boyunca onu döktü. Bir anda canlanan yılanlar o kadar çoktu ki sanki tüm yılan ırkı Pātāla'dan Cīmūtavāhana'yı görmek için gelmişti. Onun iyileştiğini gören annesi, babası ve karısı ona mutlulukla sarıldılar. Şankhaçūḍa ise aşağı dünyaya (Rasātala) geri döndü. Gaurī'nin lutfuyla, krallığı ele geçirmek isteyen Cīmūtavāhana'nın akrabaları onun önünde eğildiler. Cīmūtavāhana Malaya dağlarından kendi evine döndü. Orada ailesi, Mitrāvasu ve Malayavatī ile birlikte yaşadı ve Vidyādhara krallığını barış ve huzur içinde yıllarca yönetti.

3.1.3. CİMÜTAVĀHANA’NIN ÖZVERİSİ(HORTLAĞIN ON ALTINCI ÖYKÜSÜ)⁵⁷

Dünyada, her mücevherin bulunduğu, tanrı Şiva’nın sevgilileri olan Gaurī ve Ganga’nın da çıkış noktası olan Himavat isimli büyük bir dağ vardı. Kahramanlar bile onun zirvesine ulaşamazdı, onun zirveleri bütün dağlardan daha yüksekti ve o üç dünyada da bilinirdi. Himavat dağının zirvelerinde, sanki yeryüzünde ki güneş ışınlarını toplayıp parıl parıl parlayan Altın Şehir isminde bir şehir vardı.

Bir zamanlar İndra’nın Meru dağında yaşaması gibi, bu güzel şehirde de, Cīmütaketu adında talihli bir Vidyādhara kralı yaşardı. Sarayının bahçesinde, miras yoluyla babadan oğla geçen, ‘İstekleri Yerine Getiren’ olarak bilinen, öyle isimlendirilmesi sebepsiz olmayan bir İstek Ağacı vardı. Kral, o ilahi ağaca yalvardı ve daha önceki yaşamında bir Bodhisattva olan ve daha önceki yaşamını hatırlayan bir erkek çocuğu elde etti. O, çok cömert, cesur, bütün canlılara karşı merhametli, ruhsal tavsiyecisinin tüm emirlerine karşı saygılı biriydi ve adı da Cīmütavāhana idi. Büyüdüğü zaman babası, onun mükemmel niteliklere sahip olmasından ve danışmanlarının da onu önermesinden dolayı, onu tahtına veliaht prens yaptı.

Cīmütavāhana veliaht prens olunca, babasının danışmanları onun iyiliği için gelip şöyle söylediler: “Prens, bütün isteklerimizi yerine getiren bu İstek Ağacı’na sürekli tapınmalısın. Çünkü biz bunu yaptığımız sürece, değil düşmanlarımız, tanrı İndra bile bize zarar veremez.”

⁵⁷ Bu öykü Norman Mosley Penzer, *The Ocean of Story, Being Charles Henry Tawney’s Translation of Somadeva’s Katha Sarit Sagara*, Volume VII, Chas.J.Sawyer Ltd, London, 1924,(s. 49-63) kitabında hortlağın on altıncı öyküsü olarak geçmektedir.

Bunu duyan Cīmūtavāhana, içinden şöyle cevap verdi: “Yazık! Atalarımız böyle kutsal bir ağaca sahip olmalarına rağmen ondan ve onun meyvesinden asla gereğince yararlanmadılar; bazıları sağlık diliyor ve başka bir şey istemiyor; kendilerine ve bu ağaca yazık etmişler. Peki, aklımda ne varsa onu yapacağım.”

Soylu prens bir karara vardıktan sonra babasına gitti, güzel sözlerle onun gönlünü kazandı ve babasına özel olarak dedi ki: “Baba, sen de biliyorsun ki bu var oluş denizinde yaptığımız her şey, tıpkı denizdeki dalgalar gibi fanidir. Özellikle alacakaranlık, şafak ya da kısa süren talih gibi şeyler görünmesi ile kaybolması birdir; ne zaman ve nerede var oldular? Bu değişim döngüsünde tek kalıcı şey, bir kimsenin başkalarına yaptığı iyiliktir. Bu, yüzlerce asır süren bir kutsallık ve ün sağlar. O halde baba, böyle geçici durumlar için bizim bu baki İstek Ağacını kendimiz için kullanmamızın anlamı nedir? Sorarım sana, ‘o benimdir, o benimdir’ diye çırpınan atalarımız neredeler? Ağaç nerede onlar nerede? Onların hangisi onu yarattı veya o onlardan hangisini yarattı? O yüzden baba, eğer izin verirsen bu istek ağacını, başkalarına yapılan iyiliğin meyvelerini almayı amaçlayarak sayısız yararlar için kullanmak istiyorum.”

Babası: ‘İsteddiğini yap’ diyerek izin verdi ve Cīmūtavāhana gitti ve İstek Ağacı’na seslendi: “Tanrım, atalarımızın bütün isteklerini yerine getirmiştin; şimdi de benim bu tek isteğimi yerine getir! Benim, bütün dünyanın yoksulluktan kurtulduğunu görmemi sağla! Git, şansın açık olsun; refah bekleyen bu dünyaya seni gönderiyorum.” Ellerini birleştiren Cīmūtavāhana bunları söyleyince, ağaçtan bir ses geldi: “Sen beni bıraktığın için gidiyorum.” Ağaç bir anda göğe yükseldi ve dünyaya refah yağdırdı; öyle ki yeryüzünde bir tane bile yoksul insan kalmadı. Bütün canlılara duyduğu büyük merhamet yüzünden Cīmūtavāhana’nın ünü üç dünyaya da yayıldı.

Bu, bütün akrabalarının düşman olmalarına yol açtı, düşmanları dünyadaki her türlü belayı yok etmeye yarayan ağaçtan mahrum kaldıkları için, onun ve babasının kolayca boyun eğeceklerini düşünerek Cmtavāhana ile babasının ülkesine göz koyup, el ele verip savaş için hazırlandılar.

Bunu gören Cmtavāhana babasına dedi ki: “Baba, başkalarının yaptıkları için sen silahı ne zaman eline alacaksın? Soylu bir kişi, bu dayanıksız, güçsüz beden için akrabalarını öldürerek mi krallığına sahip çıkmak ister? O halde krallığın bize ne faydası var? Başka bir yere gidelim ve orada, her iki dünyada da mutluluk getiren değerli şeyler yapalım. Bizim krallığımıza göz diken bu bizim zavallı akrabalarımıza izin verelim ki diledikleri yapsınlar!”.

Cmtavāhana bunu deyince babası Cmtaketu şöyle cevap verdi: “Oğlum, ben krallığı sadece senin için isterim. Sen istemezsen vazgeçelim, bu yaşımda krallığın bana ne faydası var?” Baba onun teklifini kabul edince, Cmtavāhana babasını ve annesini yanına alarak krallığı terk edip Malaya dağına gitti. Orada, sandal ağaçlarının gölgelediğı ırmakta, vadide bir inziva yeri yaptı ve orada anne ve babasıyla birlikte zaman geçirmeye başladı. O dağda yaşayan, Siddha kralı Viřvāvasu’nun oğlu Mitrāvasu adında bir kişi ile dost oldu.

Bir gün, Cmtavāhana dolaşırken, bir bahçeye inşa edilmiş tanrıça Gauri tapınağına rast geldi ve tapınmak için tanrıçanın heykeline yaklaştı. Orada, hizmetçilerinin eşlik ettiğı, lir çalan ve tanrıçayı memnun etmeye çalışan güzel bir kız gördü. Geyikler, sanki onun gözlerinin güzelliğinden etkilenmişler gibi, hareketsiz, onun lirle çaldığı hoş müziğı dinliyorlardı. Kızın, siyah göz bebekleri vardı ve sanki kulaklarına kadar devam ediyormuş gibi görünüyordu. Sanki yaratıcı,

yaratırken belinden tutup sıkılmış gibi inceydi ve narin bir beli vardı, parmakları da güzeldi. Cīmūtavāhana onun güzelliğini gördüğü anda kız sanki onun gözlerinden içeri girip kalbini çaldı. Kız, bahçeyi süsleyen, ayakta duran ve kalbi çarpan, aşk tanrısının bedenini yakarken yorulup ormanda dinlenen bahar tanrısı gibi olan Cīmūtavāhana'yı görünce tutkuyla doldu, lir çalmayı bırakıp sanki bir dostunu görmüş gibi suskun ve aklı karışmış halde kalakaldı.

Cīmūtavāhana kızın hizmetçilerinden birine seslendi: “Arkadaşınızın güzel ismi nedir ve hangi ailenin mücevheridir?” Bunu duyan hizmetçi cevapladı: “O, Siddhalar kralı Vişvāvasu'nun kızı ve Mitrāvasu'nun kız kardeşidir ve adı Malayavatī'dir.” Bunu söyledikten sonra akıllı kadın, onunla birlikte gelmiş olan çilecinin oğluna Cīmūtavāhana'nın adını ve soyunu sordu ve sonra Malayavatī'ye gelenleri kısaca tanıtip şöyle dedi: “Dostum, buraya kadar gelmiş olan Vidyādhalar prensini neden davet etmiyorsun? O, tüm dünyanın saygı duyduğu değerli bir misafirdir.” O böyle söyleyince, Siddhalar kralının kızı sustu ve utanarak başını önüne eğdi. Bunun üzerine hizmetçi, Cīmūtavāhana'ya dedi ki: “Prenses utangaçtır, izin verin onun yerine sizi ben ağırlayayım.” Böylece kadın ona arghya çiçeklerinden bir çelenk verdi. Cīmūtavāhana bu çelenği alır almaz hemen sevgiyle Malayavatī'nin boynuna geçirdi. Kız da sevgi dolu bakışlarla onun boynuna mavi lotuslardan yapılmış bir çelenk geçirdi.

Böylece karşılıklı olarak birbirlerini seçtiklerini gösteren kısa sessiz bir tören yaptılar ve o anda bir hizmetçi geldi ve Siddha kızına seslendi: “Prenses, anneniz gelmenizi istiyor, çabuk olun.” Bunu duyan prenses, aşk oklarıyla bağlanmış gibi duran bakışlarını gönülsüzce ve üzüntüyle geri çekti ve eve dönmek için tereddüt etmedi. Cīmūtavāhana da, aklı onda kalarak inziva yerine döndü.

Malayavatī annesini gördü ve aşk acısından hasta yataklara düştü. Göğsünde yanan aşk ateşinin dumanlarıyla gözleri bulutlandı, gözyaşlarına boğuldu ve bedeni sıcaktan yanıyordu. Hizmetçiler onu sandal ağacı merhemiyile yağlasalar da, lotus yapraklarıyla yelpazeleseler de, kızda en ufak bir iyileşme olmadı. Derken gün bitti, kızarmış gökyüzüyle akşam oldu ve ay doğunun alnına gülümseyen bir öpücük gibi kondu. Kız ne kadar aşık da olsa, sevgilisine bir elçi göndermeye veya başka bir çözüm yolu denemeye utanıyordu, yaşamak istemez bir hale gelmişti. Kalbi daraldı ve sanki etrafında arılardan oluşan bir bulutun asılı kalması gibi şaşkınlıkla, ayın onu geceleyin kapanan nilüfer çiçeği gibi olumsuz etkilediği, geceyi geçirdi.

Aynı anda kızdan ayrı düşünce acı çeken Cīmūtavāhana, her ne kadar yatağında yatsa da, aslında Kama'nın ellerine düşmüş biri gibi geceyi geçirdi. Aşk ateşinden yüzünde solgun bir renk oluşmuştu ve utancı onu sustursa da, aşk acısıyla kederli sözler ediyordu.

Ertesi sabah özlemle dolu olarak, Siddhalar kralının kızını gördüğü Gaurī tapınağına gitti. Peşinden gelen çilecinin oğlu, onun aşk ateşini onu telkin ederek hafifletmeye çalışıyordu. Malayavatī de oraya geldi; çünkü ayrılığa dayanamamış ve gizlice sessiz bir yere gidip rahatça intihar etmek istemişti. Ağacın arkasında oraya önceden gelmiş olan sevgilisini görmeyen kız, gözyaşlarıyla tanrıça Gaurī'ye şöyle yalvardı: "Tanrıçam, sana sadık olmam bu hayatta Cīmūtavāhana'nın kocam olmasını sağlamadı. O halde onun bir sonraki yaşamımda kocam olmasına izin ver!" Bunu söyler söylemez, elbisesinin üst kısmından bir ilmik yaptı ve Gaurī tapınağının önündeki Aşoka ağacının dalına onu astı ve şöyle dedi: "Merhametli olmana rağmen, tüm dünyada tanınan prens Cīmūtavāhana'yı nasıl bana vermedin?" O böyle söylerken bir yandan da ipi boynuna geçiriyordu, fakat o anda gökten tanrıçanın sesi

işitildi: “Kızım, düşüncesizce davranma, geleceğin hükümdarı Vidyādhara prensi Cīmūtavāhana senin kocan olacak.”

Tanrıça'nın bu söylediğini Cīmūtavāhana da duydu ve yanındaki arkadaşıyla birlikte kıza doğru koştu. Çilecinin oğlu, Cīmūtavāhana'nın dostu genç kıza: “Bak, tanrıçanın sana verdiği koca burada” dedi. Ona güzel aşk sözleri söyleyen Cīmūtavāhana da kendi elleriyle kızın boynundaki ilmiği çıkarttı. Sanki o anda gökten abı hayat yağmış gibi oldu ve Malayavatī yerde çizgiler çizen utangaç gözleriyle kalakaldı. O sırada kıızı arayan hizmetçilerden biri aniden çıkıp geldi ve sevinçle şöyle söyledi: “Arkadaşım, çok şanslısın, çok istediğin şeyi güzel talihinle elde ettin. Bugün prens Mitrāvasu büyük kral babana benim önümde dedi ki: “Baba, tüm dünyanın istediği, İstek Ağacı'nı veren Cīmūtavāhana buraya geldi, o bizim misafirimiz olarak ağırlanmalı. Biz onun gibi değerli birini bulamayız, bu yüzden kızların incisi olan Malayavatī'yi ona vererek saygımızı göstereyim.” Kral: “İstediğin gibi yapalım” diyerek kabul etti ve sonra kardeşin Mitrāvasu bu iş için ünlü prensin kaldığı inziva yerine gitti. Sanırım evliliğiniz gerçekleşecek, Şimdi hemen saraya dönün ve şanlı prens de kaldığı yere geri dönsün.” Prensizin dostu böyle deyince kız yavaşça oradan ayrıldı, sevincinden sık sık arkasına dönüp baktı.

Cīmūtavāhana da hemen inziva yerine döndü ve isteklerini yerine getirmek için oraya gelmiş olan Mitrāvasu'yu dinledi, onu hoşnutlukla misafir etti. Sonra daha önceki yaşamında Mitrāvasu'nun dostu, onun kız kardeşinin de karısı olduğunu hatırladı. Mitrāvasu memnun oldu ve Cīmūtavāhana'nın anne ve babasına da haber verdi, onlar da sevindiler. Sonra isteklerini yerine getirmiş olmanın rahatlığıyla kendi ailesinin yanına döndü. Aynı gün Cīmūtavāhana'yı kendi evine getirtti ve onun şanına değer mükemmel bir düğün hazırlığı yaptı. O gün kendi kız kardeşinin

Vidyādhara prensi ile olan evliliği gerçekleşti. En büyük isteği yerine gelmiş olan Cīmūtavāhana, eşi Malayavatī ile yaşamaya başladı.

Bir gün, Cīmūtavāhana, Mitrāvasu ile birlikte Malaya dağında dolaşırken, deniz kenarında bulunan bir ormana geldi. Orada, kemiklerden oluşan bir yığın gördü ve Mitrāvasu'ya dedi ki: “Buraya kemikleri toplanan hangi yaratıklar acaba?” Kayınbiraderi Mitrāvasu bu merhametli insana şöyle söyledi: “Dinle, sana kısaca bunun hikayesini anlatacağım. Uzun, çok uzun zaman önce, yılanların anası Kadrū, tehlikeli bir bahisle Garuḍa'nın annesini yendi ve onu esir etti. Bu yüzden düşmanlık başladı ve güçlü Garuḍa, annesini kurtarmasına rağmen, Kadrū'nun oğulları olan yılanları yemeye başladı. Garuḍa, Pātāla'ya sık sık gitmeyi alışkanlık edindi ve onlara bazen vurarak, bazen onları ayaklarıyla çiğneyerek öldürdü; bazıları da korkudan öldü.

Yılanların kralı Vāsuki, bu durumu gördü, bütün soyun bir anda yok olmasından korktu. Bu yüzden Garuḍa'ya yalvardı ve onunla bir antlaşma yaptı: “Kuşların kralı, ben her gün bu güney denizine senin için yiyecek olarak bir yılan göndereceğim. Ama bir daha Pātāla'ya girmemelisin, yılanları bir çırpıda öldürmenin sana ne yararı var?” Yılanların kralı bunu söyleyince, güçlü Garuḍa önerinin kendi yararına olduğunu gördü ve kabul etti. O günden sonra kuşların kralı Garuḍa, her gün Vāsuki tarafından gönderilen bir yılanı deniz kenarında yer. İşte bunlar, Garuḍa tarafından yenen yılanların kemik yığınlarıdır, zamanla üst üste yığılmış ve bir dağın zirvesi gibi görünmeye başlamıştır.”

Cesaret ve merhamet hazinesi Cīmūtavāhana bu öyküyü Mitrāvasu'nun ağzından için için kederlenerek dinledi ve ona şöyle söyledi: “Tıpkı bir korkak gibi,

her gün tebaasından birini düşmanına kendi elleriyle sunan kral Vāsuki'ye kimse kederlenemez. Bin yüzü ve bin ağzı olduğu için bir ağzıyla Garuḍa'ya; "İlk beni ye" diyemedi mi? Nasıl acımasızca Garuḍa'dan soyunu kurutmasını isteyebildi ve Nāga kadınlarının gözyaşlarına nasıl kalpsizce bir şey yapmadan devamlı olarak dayanabildi? Kaşyapa'nın oğlu ve bir kahraman olmasına rağmen, Kṛṣṇa'nın kutsal taşı olmasına rağmen Garuḍa, böyle kötü bir işi nasıl yapar! Ne cehalet!". Asil yürekli böyle söyledikten sonra, kalben şunu istedi: "Bu fani bedeni kurban ederek bu dünyada gerçek amaca ulaşabilirim! Kendimi Garuḍa'ya sunarak korkmuş, yalnız bir Nāga'nın hayatını kurtararak talihli olabilirim!"

Cīmūtavāhana bu düşüncelerle yürürken, Mitrāvasu'nun babası tarafından onları çağırmak için gönderilen bir muhafız geldi, Cīmūtavāhana: "Sen git, ben arkandan gelirim" diyerek Mitrāvasu'yu eve gönderdi. O gittikten sonra, merhametli adam tek başına düşündüklerini gerçekleştirecek fırsatlar arayarak dolaştı ve uzaktan bir ağlama sesi duydu. Gitti, yüksek bir kaya parçasının yanında keder içinde, yakışıklı genç bir adam gördü. Bir krallığa ait bir görevli, onu oraya getirmiş ve bırakmıştı. Genç adam, dönmesi için ağlayan yaşlı bir kadını sevgiyle ikna etmeye çalışıyordu.

Merhametten eriyip giden Cīmūtavāhana kim olduklarını anlamaya çalışarak gizlice onları dinliyordu. Yaşlı kadın kederin ağırlığına yenik düşerek tekrar tekrar genç adama bakıp duruyor ve ağlayarak şu sözleri söylüyordu: "Aah Şankhaçūda seni acılar içinde elde ettim! Ah, değerlim! Oğlum, ailemizin tek çocuğu, seni bir daha nerede göreceğim? Yüzündeki bu ay kaybolduğunda baban da keder karanlığına gömülecek; sonra o nasıl yaşlanacak? Güneşin ışıklarından bile rahatsız olan bedenin Garuḍa'nın ısırıklarına nasıl dayanacak? Yılanlar dünyasında o kadar

çok yılan varken, yılanların kralı benim biricik oğlumu nasıl buldu?" O böyle ağlarken, genç oğlu ona dedi ki: "Senin kadar üzgünüm anne, neden beni daha fazla üzüyorsun? Eve dön, bu seni son selamlayışım, çünkü biliyorum ki Garuða birazdan burada olacak." Yaşlı kadın bunu duyduğunda kederli gözlerini ufka doğru çevirdi ve avazı çıktığı kadar bağırdı: "Mahvoldum, kim oğlumu kurtaracak?"

Bütün bunları işiten ve gören, Boddhisattva parçası Cīmūtavāhana, derinden etkilenerek kendi kendine dedi ki: "Anladım, bu Şankhaçūda adında mutsuz bir yılan, kral Vāsuki tarafından buraya Garuða'ya yiyecek olarak gönderildi. Şu yaşlı kadın da onun annesidir, bir tane oğludur bu yılan, sevgisinden oğlunun peşinden buralara kadar gelmiş ve kederinden ağlıyor. Şimdi eğer bu ölümlü bedenimi sunarak şu zavallı Nāga'yı kurtaramazsam bana yazık! Hayata gelişimin hiçbir anlamı olmayacak."

Cīmūtavāhana bu düşüncelerle yaşlı kadına yaklaştı ve dedi ki: "Anne, oğlunu ben kurtaracağım." Garuða'nın geldiğini düşünen kadın korktu ve panikledi ve ağlayarak: "Beni ye Garuða, beni ye!" diye bağırmaya başladı. Şankhaçūda: "Anne, korkma. Bu Garuða değil. Bu ortalığı ay gibi aydınlatan kişiyle korkunç Garuða arasında büyük fark var." dedi. Şankhaçūda bunu söyleyince Cīmūtavāhana dedi ki: "Anne, ben oğlunu kurtarmaya gelmiş bir Vidyādhara'yım. Elbiseler içine gizlenip aç Garuða'ya kendi bedenimi vereceğim. Oğlunu al ve evine dön."

Yaşlı kadın bunu duyunca dedi ki: "Asla, sen de daha yüksek bir anlayışla benim oğlumsun, çünkü böyle bir anda bize merhamet gösterdin." Cīmūtavāhana yanıt verdi: "Siz ikiniz benim bu konudaki isteğimi engellemeyin." O böyle ısrar edince Şankhaçūda ona dedi ki: "Doğrusu, asil yürekli kişi, siz merhametli

kişiliğinizi gösterdiniz, ancak sizinkine karşılık kendi bedenimin kurtulmasına razı olamam; çünkü bir mücevheri kurban ederek sıradan bir taşı kurtarmaya kim razı olur? Dünya sadece kendine acıyan, benim gibi insanlarla dolu, ancak sizin gibi bütün dünya için merhamet besleyen insanların sayısı çok azdır, ayrıca, değerli insan, ayı bir nokta ile kirletir gibi, temiz Şankhapāla soyunu kirletmeyi kalpten istemem.”

Şankhaçūda bu sözlerle onu ikna etmeye çalışırken, annesine dönüp dedi ki: “Anne, geri dön, bu vahşi yerden ayrıl. Bu yılanların pıhtılaştırmış kanlarıyla lekelenmiş, ölümün gösterişli yatağı gibi korkunç olan bu infaz kayasını görme! Ama şimdi deniz kıyısına gideceğim ve Gokarṇa’ya tapınacağım, Garuḍa buraya gelmeden hemen döneceğim.” Şankhaçūda bunları söyledikten sonra, keder içinde ağlayan annesinden saygıyla ayrıldı ve Gokarṇa’ya tapınmaya gitti.

Cīmūtavāhana, o anda karar verdi, eğer Garuḍa gelirse, kendisini feda edecekti. O böyle düşünürken ağaçların, yaklaşmakta olan kuşların kralının kanatlarının yarattığı rüzgarla sarsıldıklarını gördü ve insanı korkutan bir çılgılık işitti. Garuḍa’nın gelmek üzere olduğunu anladı ve kendi yaşamını başkası uğruna feda etmeye karar verip, kurban kayasının üstüne çıktı. Deniz rüzgarla çalkalandı ve Garuḍa’nın mücevher gibi parlak gözlerinin, adamın muhteşem cesaretine şaşkınlıkla bakarak yaklaştığını gördü. Garuḍa, aşağı doğru uçarak ve gökyüzünü kaplayarak geldi, Cīmūtavāhana’yı gagasıyla yakaladı ve onu kayalıktan uzağa götürdü. Garuḍa onu yemek için Malaya dağının zirvesine çıktı ve Cīmūtavāhana’nın tacının mücevheri başından düştü, havada giderken kanları yere saçıldı. Garuḍa, Vidyādhara soyunun ayını yerken o kendi kendine şöyle söyledi: “Bedenimi her yaşamımda başkalarının yararına sunabileyim ve eğer beni başkalarına iyilik yapmaktan

alıkoyarlarsa ne cenneti göreyim, ne de kurtuluşa ereyim.” O kendi kendine böyle derken gökten çiçek yağmuru yağmaya başladı.

O anda üzerinden kan damlayan tacın mücevheri, karısı Malayavatî'nin önüne düştü. Kız onu görünce ürperdi ve bunun kocasının tacındaki mücevher olduğunu anladı ve bunu kayınpederine ve kayınvalidesine gözyaşları içinde gösterdi. Onlar da evlatlarının tacının mücevherine bakarak bunun ne anlama geldiğini düşünmeye başladılar. Sonra kral Cīmütaketu ve kraliçe Kanakavatî, meditasyonla doğüstü güçlerini kullanarak gerçeği gördüler ve gelinlerini de yanlarına alarak Garuða ve Cīmütavāhana'nın bulunduğu yere gittiler. Bu arada Şankhaçūða, Gokarna'ya tapınmaktan döndü ve kurban kayalığının kanlar içinde olduğunu gördü. Bu değerli kişi ağlamaya başladı: “Yazık, mahvoldum, günahkar oldum! Şüphesiz büyük kalpli, kalbindeki merhametle kendisini benim yerime Garuða'ya verdi. Hemen düşmanımın onu nereye taşıdığını bulacağım. Eğer onu sağ bulursam, onursuzluk çamuruna batmaktan kurtulabilirim.” Bunu söyleyerek kan izlerini takip etti ve onları buldu.

Bu arada Cīmütavāhana'yı parçalamaya çalışan Garuða, onun mutlu olduğunu gördü, aniden durdu ve kendi kendine dedi ki: “Garip! Bu benzersiz bir kahraman olmalı, çünkü onu parçalarken bile o huzurlu ve hayatını kaybetmiyor. Sanki vücudu zırhla kaplı gibi yırtılmıyor. Sanki kendisine iyilik ediyormuşum gibi bana sevgiyle bakıyor. O halde bu bir yılan olamaz, o bir ermiş olmalı. Onu yemeyi bırakacağım ve ona kim olduğunu soracağım.” Garuða'nın böyle kafası karışmışken, Cīmütavāhana ona seslendi: “Kuşların kralı, neden vazgeçtin? Vücudumda et ve kan var, sen de henüz doymadın, o halde yemeye devam etsene!” Kuşların kralı bunu duyunca şaşkınlıkla sordu: “Soylu kişi, sen bir yılan değilsin, söyle bana kimsin

sen?” Fakat Cīmūtavāhana ona şöyle yanıt verdi: “Ben gerçekten bir Nāga’yım, bu sorduğun sorunun ne anlamı var? Gerekeni yerine getir, yapması gerekenin aksini yapan biri aptal olmaz mı?”

O, Garuḍa’ya bunları söylerken, Şankhaçūḍa gelmiş ve uzaktan Garuḍa’ya seslendi: “Vinatā’nın oğlu, acele etme ve günaha girme. Senin yaptığın ne büyük bir cahilliktir! O bir yılan değil; bak, sana seçilen yılan benim.” Bunları söyledikten sonra Şankhaçūḍa ikisinin arasına girdi ve devam etti: “Neden şaşırдың; başlığımı ve iki dilimi görmüyor musun? Bu Vidyādhara’nın büyüleyici görünüşünü anlamıyor musun?” Şankhaçūḍa bunları söylerken Cīmūtavāhana’nın annesi, babası ve karısı oraya geldiler ve Cīmūtavāhana’yı parçalanmış görünce bağırdılar: “Olamaz, oğlum! Eyvah, Cīmūtavāhana, başkası için kendi hayatını feda eden merhametli insan! Ey Vinatā’nın oğlu, bu düşüncesizliği nasıl yapabildin?”

Bunları duyan Garuḍa çok üzöldü ve dedi ki: “Ne! Cahilliğimden Bodhisattva olarak bedenlenmiş bir kişiyi mi yedim? Bu gerçekten o, üç dünyada da tanınan, yaşamını başkaları için feda eden Cīmūtavāhana! O şimdi ölü ve zaman artık benim ateşe girme zamanımdır. Zehirli ağacının meyvesi her zaman tatlı olur!” Garuḍa’nın bu düşüncelerle aklı başından gittiği sırada Cīmūtavāhana ailesine bakarak, yaralı bedeniyle yere düştü ve öldü.

Anne ve baba acı ile ağlarken Şankhaçūḍa da kendi dikkatsizliğini suçlayıp durdu. Fakat Cīmūtavāhana’nın karısı Malayavatī, yüzünü gökyüzüne çevirdi ve kendisini daha önce lutfuyla sevindirmiş olan tanrıça Ambika’ya gözyaşlarıyla yeniden yakardı: “Ey tanrıça Gaurī, sen o zaman bana bütün Vidyādhara krallarından üstün bir hükümdarı koca olarak vereceğini söylemiştin, şimdi bana verdiğin sözden

niçin döntüyorsun?” O böyle deyince, Gaurī ortaya çıktı: “Kızım, sözlerim yalan değildi.” dedi ve hemen kasesinde ki yaşam suyunu Cīmūtavāhana’ya serpti. Bu, bir anda kahramanın eskisinden daha sağlıklı olmasını ve tüm yaralarından kurtulmasını sağladı.

Cīmūtavāhana ayağa kalktı ve tanrıçanın ayaklarına kapandı, sonra hepsi aynı şeyi yaptılar ve tanrıça ona dedi ki: “Oğlum, bedenini feda etmen beni memnun etti, bu yüzden şimdi seni kendi ellerimle bütün Vidyādhara’ların hükümdarı yapıyorum, bu görevin bir asır sürsün.” Bu sözlerle Gaurī, kasesinde ki suyu Cīmūtavāhana’ya serpti ve kendisine tapınıldıktan sonra yok oldu. Bunun üzerine o anda gökten çiçek yağmuru başladı, gökyüzünde tanrıların neşeyle çaldıkları davulların sesleri işitildi.

Sonra Garuḍa, diz çöküp Cīmūtavāhana’ya şöyle dedi: “Kral, siz benzersiz bir kahramansınız, çok cömert bir insan olarak bu olağanüstü işi yaptınız; üç dünyada da hayretle karşılanan ve Brahma’nın yumurtasının duvarlarında yazılan bir işti bu, sizden çok memnun oldum. Bu yüzden bana emredin, istediğiniz bir şeyi yerine getireyim.” Garuḍa böyle deyince, büyük kalpli kahraman dedi ki: “Bir daha asla yılanları yeme, sadece kemikleri kalan daha önce yediğin bu yılanların yaşama dönmelerine izin ver.” Bunun üzerine Garuḍa: “Tamam, bugünden itibaren bir daha asla yılanları yemeyeceğim, tanrı esirgesin! Daha önce yediğim yılanlar da yaşama geri dönsünler” dedi.

Sonra daha sadece kemikleri kalan önceden yenen yılanlar onun kemiğindeki yaşam suyuyla yeniden dirildiler. Derken tanrılar, yılanlar ve ermişler neşeyle bir araya geldiler ve Malaya dağının ünü üç dünyada da yayıldı. Bütün Vidyādhara kralları Gaurī’nin bu lutfunu ve Cīmūtavāhana’nın garip hikayesini duydu ve hemen

gelip Cīmūtavāhana'nın önünde diz çöktüler. Garuḍa'yı gönderdikten sonra onlar Cīmūtavāhana'yı Himalaya dağlarına götürdüler. Taç giyme töreni bizzat tanrıça Gaurī tarafından yapılmış soylu hükümdara akrabaları, dostları boyun eğdi, orada tüm tebaası, annesi, babası, Mitrāvasu, Malayavatī ve evine dönen Şankhaçūda ile birlikte Vidyādhara krallığı Cīmūtavāhana'nın asil ve büyük kahramanlığıyla uzun yıllar devam etti.

3.2.NĀGĀNANDA'NIN ESİN KAYNAKLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Nāgānanda adlı eser bir dramdır. Hint'te dram eserlerinin konularının tarih ve mitolojiden alınması sebebiyle bu çalışmada eserin kaynağı araştırılmıştır. Nāgalar ve Garuḍa adlı efsane, Mahābhārata destanındaki efsanelerde karşımıza çıkar. Bu efsane, Nāgaların ve Garuḍa'nın nasıl ortaya çıktığını açıklaması bakımından önemlidir. Bu çok detaylı bir anlatımdır. Bu efsane, tiyatro eserinde, Cīmūtavāhana efsanesindeki anlatımında ve hortlağın on altıncı öyküsünde yılan kemiklerinden oluşan yığın açıklanırken Garuḍa ile ilgili hikayelerle örtüşmektedir.

Eserdeki anlatımla Cīmūtavāhana efsanesindeki anlatım birbirine çok benzemektedir.

Hortlağın on altıncı öyküsü ise yine eserle benzerlik gösterir.

Eserin öyküde ve dram edebiyatında bulunması bu eseri daha da önemli kılmıştır. Bu anlatımlar, Harsha bu eseri yazmadan önce zaten bilinmektedir. Ama Harsha bu eseri kendine özgü tarzı ile yeniden ele almış ve yine kendine özgü tarzı ile yeniden şekillendirmiştir. Böylece ortaya konusunu tarih ve mitolojiden alan özgün bir eser çıkmıştır.

Bu anlatımlar, aynı hikayenin farklı ağızlardan anlatılması gibi birbirlerine benzerler. Bu anlatımlar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler sıra ile şu şekildedir:

Eser, Cīmūtavāhana ile arkadaşının ormanda bir inziva yeri araması ile başlar. Ancak hem Cīmūtavāhana efsanesinde hem de hortlağın on altıncı öyküsünde hikaye daha öncesinden başlamaktadır. Himalaya dağında Vidyādhara kralı Cīmūtaketu

adında bir kral vardır. Bu kralın her dilediğini yerine getiren bir istek ağacı vardır. Kral bu istek ağacı sayesinde Cīmūtavāhana adında bir oğul elde eder. Bu oğul üstün karakterli bir kişidir. İki anlatımda buraya kadar aynıdır. Hortlağın on altıncı öyküsünde Cīmūtavāhana kral olur. Kral olunca vezirler ona bu istek ağacı ile ilgili öğütlerde bulunurlar. Bunun üzerine babasının da onayını alan Cīmūtavāhana bu ağaçtan, tüm dünyadaki insanlara zenginlik sağlamasını dileyerek gitmesini söyler ve ağaçta isteğini yerine getirerek göğe yükselir. İstek ağacının yok olmasını öğrenen akrabaları bunu fırsat bilip birleşirler ve krallığa karşı savaş açarlar. Cīmūtavāhana efsanesindeki anlatımında ise Cīmūtavāhana henüz kral değildir ve istek ağacını tüm insanlık adına kullanmak için babasını ikna eder ve istek ağacını herkes kullanmaya başlar. Fakat ağaç ortadan yok olmaz. Daha sonra istek ağacını ele geçirmek isteyen akrabaları birlik olup saldırırlar.

Hikaye yine iki anlatımda da aynı devam eder. Akrabalarının saldırılarına karşı Cīmūtavāhana onlarla savaşmak istemez. Zira o, dünya işlerine düşkün biri değildir ve böyle bir nedenden dolayı akrabaları ile savaşmak istemez. Cīmūtavāhana babasını ikna eder ve aile çile çekmek üzere Malaya Dağında yaşamaya başlar.

Nāgānanda ise bu olaylardan sonra başlar. Eserde daha öncesinden bahsedilmez. Bir gün Cīmūtavāhana ve arkadaşı ormanda dolaşırken Gaurī'nin inziva yerine rastlarlar. Burada hoş bir lavtanın sesini duyarlar. Sesin geldiği yere giderler ve Malayavatī'yi görürler. Hortlağın on altıncı öyküsünde Cīmūtavāhana, Malayavatī'yi izlerken ona aşık olur. Malayavatī de Cīmūtavāhana'yı görür ve o da ilk görüşte aşık olur. Ayrıca Malayavatī'nin birçok hizmetçisi de onun yanında durmaktadır. Cīmūtavāhana hizmetçilerden birine seslenir ve bu kızın kim olduğunu sorar. Hizmetçi, kızın kim olduğunu söyledikten sonra Cīmūtavāhana'nın kim

olduğunu sorar ve böylece tanışmış olurlar. Cīmūtavāhana, arghya çiçeklerinden yapılmış çelengi kızın boynuna geçirir ve böylece ona olan duygusunu anlatmış olur. Kız da Cīmūtavāhana'nın boynuna mavi lotuslardan yapılmış çelengi geçirir. Bu sırada Malayavatī'nin annesinin gönderdiği bir hizmetçi gelerek Malayavatī'yi götürür. Kız annesini görür. Sonra aşkından yataklara düşer. Nāgānanda da ise Cīmūtavāhana ve arkadaşı gizlenirler. Malayavatī ve hizmetçisinin konuşmasını, Malayavatī'nin rüyasını anlatmasını duyarlar. Bunun üzerine Cīmūtavāhana'nın arkadaşı, Malayavatī ile iletişim kurmaya çalışır. Biraz konuşurlar fakat birbirlerinin kim olduklarını bilmezler. Bu arada Malayavatī'nin babası tarafından gönderilen bir hizmetçi gelir ve kızı götürür.

Hortlağın on altıncı öyküsünde ertesini gün kız yine aynı yere gider ve sevgilisini orada göremeyince tanrıçaya sitem edip elbisesinin bir parçası ile ilmik yaparak kendini asmaya hazırlanır. Tanrıça ise yaptığıının yanlış olduğunu, onun Cīmūtavāhana'nın karısı olacağını söyler. Önceden oraya gelmiş olan ve bunu işiten Cīmūtavāhana koşarak gelir ve kızı kurtarır. Bu sırada bir hizmetçi gelir ve Mitāvasu'nun babasını ikna ettiğini ve Malayatī'nin Cīmūtavāhana ile evlenmesine karar verildiğini anlatır. Bunun üzerine sevinirler ve herkes gider. Nāgānanda da ise Cīmūtavāhana ile arkadaşı konuşurlarken Malayavatī ve hizmetçisi gizlenerek konuşmaları duyarlar. Cīmūtavāhana'nın sevgilisinin resmini yapması ve kardeşini ona öneren Mitrāvasu'yu kızın gerçek kimliğini bilmeden reddetmesi üzerine Malayavatī Cīmūtavāhana'nın başka birini sevdiğini düşünerek kendini asmaya kalkar. Hizmetçinin yardım istemesiyle Cīmūtavāhana gelir ve onu kurtarır. Birbirlerinin kim olduklarını öğrenirler. Eserde birbirleriyle tanışma bu bölümde

meydana gelir. Bu sırada bir hizmetçi gelir ve evliliklerinin aileleri tarafından onaylandığını söyler. Hepsi de çok sevinir.

Hortlağın on altıncı öyküsünde Mitrāvasu, Cīmūtavāhana'nın inziva yerine gelir ve Cīmūtavāhana ile konuşur. Orada Cīmūtavāhana, bir önceki yaşamında Mitrāvasu'nun arkadaşı, Malayavatī'nin ise karısı olduğunu anlatır. İki aile hazırlıklara başlar ve aynı gün evlenirler. Cīmūtavāhana efsanesinde ve eserde bu sahneler yoktur. Cīmūtavāhana efsanesinde zaman ve mekan belirsizdir. Bu anlatımda Cīmūtavāhana, Mitrāvasu ile arkadaş olur. Sonra Mitrāvasu kardeşini ona önerince Cīmūtavāhana da bir önceki yaşamında Mitrāvasu'nun arkadaşı, Malayavatī'nin ise karısı olduğunu hatırlar. Eserde bu konudan hiç bahsedilmez. Sonra Cīmūtavāhana ve Malayavatī evlenir ve mutlu yaşarlar.

Nāgānanda da üçüncü bölüm adı altında geçen olaylar ne hortlağın on altıncı öyküsünde ne de Cīmūtavāhana efsanesinde mevcuttur. Vidūshaka'nın kadın kılığına girmesi, Viṭa ile arasındaki komik olaylar ve Mitrāvasu'nun, Matanga'yı Cīmūtavāhana'ya bildirmesi sadece Nāgānanda da bulunmaktadır.

Hortlağın on altıncı öyküsünde Cīmūtavāhana ile Mitrāvasu bir gün deniz kenarına giderler. Kemik yığınlarını görürler. Bunun üzerine Mitrāvasu olayı anlatır ve babasının onlar için gönderdiği bir hizmetçi gelir. Mitrāvasu, hizmetçi ile birlikte gider. Cīmūtavāhana ağlama sesleri duyar ve dinler. Yaşlı kadınla oğlu Şankhaçūda arasında geçen konuşmayı duyar ve kendini tanıtır. Cīmūtavāhana kendini feda etmek ister ve yılanı ikna etmeye çalışır. Fakat Şankhaçūda ikna olmaz ve son defa tapınmak üzere gider. Bunu fırsat bilen Cīmūtavāhana kendini Garuḍa'ya sunar. Cīmūtavāhana efsanesinde ise Mitrāvasu ve Cīmūtavāhana kemik yığını görürler.

Ağlama sesleri duyarlar ve yaşlı bir kadınla yılan Şankhaçūda ortaya çıkar. Cīmūtavāhana kim olduklarını sorduğunda Şankhaçūda olayları anlatır. Şankhaçūda'nın olayları anlatması ne eserde ne de Cīmūtavāhana efsanesinde mevcuttur. Bu ikisinde de Mitrāvusu bu konuda açıklama yapar. Ayrıca Mitrāvusu Şankhaçūda ile hiç karşılaşmaz. Şankhaçūda tapınmaya gidince Cīmūtavāhana, Mitrāvusu'yu bir bahaneyle yollar. Kendini Garuḍa'ya sunar. Nāgānanda'daki anlatım, hortlağın on altıncı öyküsü ile aynıdır.

Hortlağın on altıncı öyküsünde Cīmūtavāhana, Garuḍa tarafından götürülürken tacının mücevheri Malayavatī'nin önüne düşer. Mücevheri tanıyan Malayavatī ağlayarak bunu Cīmūtavāhana'nın anne ve babasına gösterir. Ailesi meditasyon yapar, doğa üstü güçler kullanırlar ve olayı saptarlar. Ailesinin doğaüstü güçler kullanarak her şeyin farkına varmaları sadece bu anlatıma özgüdür, diğer anlatımlarda yoktur. Hemen Garuḍa'nın Cīmūtavāhana'yı götürdüğü yere giderler. Nāgānanda da ise mücevher Cīmūtavāhana'nın babasının önüne düşer. Fakat kimse mücevheri tanıyamaz, sadece endişelenirler.

Şankhaçūda döndüğünde kan izlerinden her şeyi anlamıştır ve dolaşırken Cīmūtavāhana'nın ailesine rastlar. Her şey ortaya çıkar. Hep beraber izleri takip ederler. Hortlağın on altıncı öyküsünde Şankhaçūda kan izlerini görünce yabancıların kendini feda ettiğini anlar ve kan izlerini takip ederek Garuḍa'yı bulur. Şankhaçūda, ona Cīmūtavāhana'nın bir Nāga olmadığını söyleyince Garuḍa hata ettiğini anlar. Bu sırada Cīmūtavāhana'nın ailesi gelir ve onu bu halde görünce feryat ederler. Cīmūtavāhana ölür. Malayavatī, tanrıçaya sitem edince tanrıça gelir ve Cīmūtavāhana'ya yaşam suyunu serper. Cīmūtavāhana dirilir. Gaurī, Cīmūtavāhana'yı kral ilan edip gider. Cīmūtavāhana, Garuḍa ile konuşur. Onun

pişman olmasını ve diğer öldürdüğü tüm yılanların dirilmesini ister. Garuḍa da pişman olur ve yılanların dirilmesini isteyince yılanlar diriliverir. Sonra Cīmūtavāhana ailesi ile birlikte mutlu bir hayat sürer. Cīmūtavāhana efsanesinde ise mücevherden bahsedilmez. Cīmūtavāhana'nın ailesi dirilme sahnesine kadar yoktur. Kan izlerini takip eden Şankhaçūḍa, Garuḍa'yı bulur ve kurbanının bir Nāga olmadığı söyler. Olay anlaşılınca Garuḍa pişman olur ve Cīmūtavāhana'nın yaralarını iyileştirmek ve diğer yılanları diriltmek için yaşam özsuğunu getirmeye gider. Bu sırada Gaurī gelir ve Cīmūtavāhana'nın yaralarına yaşam suyunu serper. Cīmūtavāhana iyileşir, Garuḍa yaşam suyunu okyanus kıyısı boyunca dökünce daha önce ölmüş olan diğer tüm yılanlar dirilirler ve hikaye burada biter.

Bu üç anlatımda benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da mevcuttur. Aynı bölgede ortaya çıkmasına rağmen farklılık göstermesi üçünün de farklı türlerde olmasından kaynaklanmaktadır. Hikayeler kısım kısımdır, fakat birleştiklerinde bir bütün olarak anlaşılması mümkün olmuştur. Harsha daha önce bilinen bu öykülerden ve efsanelerden esinlenerek bu türlerden tamamen farklı bir alandaki dramda özgün bir eser ortaya koymuştur.

4. BÖLÜM

4.1. NĀGĀNANDA'NIN ÇEVİRİSİ

NĀGĀNANDA

HARSHA

4.1.1. BİRİNCİ BÖLÜM

Derin derin düşünerek hangi kadını düşünüyorsun bu kadar? Bir an aç gözlerini ve bak! Sen koruyucu olmana rağmen Aşk Tanrısı'nın oklarıyla yaralanmış insanları koruyamazsın, sen sahte hayırseversin, senden daha zalim bir kimse var mı?

Muzaffer Buddha, peri kızlarının gıpta ile seslendiği, seni korusun!

Ve ayrıca, en yüce bilgeliğe erişmek için büyük bir kayaya oturmuş düşünen bilgeler bilgesi, yayını germiş Aşk Tanrısı, davul sesleriyle dans eden Māra'nın⁵⁸ kahramanları, kaşlarını kaldırıp gözlerini oynatan, titreyen, ağzını açıp gülümseyen ilahi peri kızları, saygıyla eğilen Siddhalar⁵⁹ ve vücudu heyecanla titreyen tanrı İndra, seni korusun!

(Duanın sonunda)

TİYATRO MÜDÜRÜ:

Yeter bu kadar! Bugün buraya İndra bayramı nedeniyle imparator haşmetli Şrī Harsha'ya içtenlikle bağlı çeşitli ülkelerden gelmiş derebeylerinin

⁵⁸ a) Aşk tanrısı Kāma'nın isimleri arasında 'yok edici' anlamında kullanılmıştır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 147).

b) Budhizm açısından düşünüldüğünde (Buddha ve onu takip edenlerin büyük düşmanı ve sabırlarına düşkün olan insanları ayartmaya çalışan) 'yok edici, günahkar olan' anlamındadır (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 811).

⁵⁹ Dünya ve güneşin arasındaki mekanlarda yaşayan çok temiz ve kutsal yarı tanrısal varlıklardır. Sayılarının 88.000 olduğu söylenir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 292).

Bu oyunda ise kadın kahraman Malayavatī'nin ailesi olarak karşımıza çıkarlar.

kıymetli toplantısına çağrılmış bulunuyorum. Kralımızın lotus ayaklarına kapanan krallar şöyle dediler; “ Bizler kralımız Şrī Harsha tarafından yazılmış olan içinde Vidyādhara Cātaka'nın⁶⁰ da geçtiği Nāgānanda isimli oyunu işittik, fakat onun nasıl oynandığını henüz görmedik. Bu yüzden efendimizin halkını sevindirmesi ve bize bir lütuf sunmanız için yüksek saygıya layık bir kişi olarak bu oyunu en güzel şekliyle sahneleyiniz.”

Bu yüzden şimdi yeşil odada yaptığımız hazırlıklarla bu isteği yerine getireceğim. (Yürür ve bakınır.) Kanaatim odur ki seyircilerimiz oyunu kesinlikle beğenecekler. Zira Şrī Harsha zeki bir şairdir, izleyicilerimiz de değerbilir insanlardır, bir Boddhisattva'nın⁶¹ bu dünyadaki işleri hayret vericidir ve bizler de tiyatro oyununda becerikliyizdir. Bu nedenlerin her biri istenilen sonuca ulaşmamızda etkili bir faktördür. Bunların hepsinin bir arada olması ise, benim talihimin iyi olmasındandır!

Şimdi eve gideceğim, karımı çağıracağım ve bu dramı başlatacağım. (Adımlar ve gözlerini giyinme odasına çevirir.).

Bu benim evim. Gireyim. (Girer.)

Sevgili karıcığım, buraya gel. Sen ki Brāhman'lara⁶², hizmetçilere, dostlara faydalı bir insansın! Sen ki evimin kuğususun! Sen merhametlisin! Sen bir

⁶⁰ Buddha ile ilgili 550 mitolojik masaldır. Doğu hikayeleridir (Walter Ruben, **Buddhizm Tarihi**, Çev: Abidin İtil, Sakarya Basımevi, Ankara, 1947, s. 10).

⁶¹ Mükemmel bilginin sahibi, aydınlanmadan önceki son aşamada olan Buddhist, Buddhalıktan bir önceki aşama, bir sonraki doğumunda Buddha olacak kişi (Monier Williams, **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 734).

⁶² Dört kasttan ilkidir. Din sınıfıdır. Çoğunlukla rahiplerdir (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 59).

insan biçimindeki aya karşı duran gündüz lotususun! Ey benim zarif karım!
Elindeki işini bırak ta buraya gel.

KADIN OYUNCU:

(Gözyaşlarıyla içeri girer) Bahtsız bir kadın olan ben buradayım efendim. Ne yapmam gerektiğini söyleyiniz sevgili kocacığım!

TİYATRO MÜDÜRÜ:

(Kadın oyuncuya bakarak) Karıcığım Nāgānanda'nın sahneye konulacağı şu anda boş yere neden ağlıyorsun?

KADIN OYUNCU:

Ah kocacığım, nasıl ağlamayayım? İlerlemiş yaşımı ve dünya zevklerinden ayrıldığımı söyleyen kayın pederim karısıyla birlikte çile ormanına gitti. Ailenin yükünü sizin taşıyabileceğinizi düşünüyor.

TİYATRO MÜDÜRÜ:

(Keder içinde) Eyvah! Annem ve babam beni bırakıp çile ormanına nasıl giderler? Şimdi ne yapmak lazım? (Düşünür) Anneme ve babama hizmet etmenin mutluluğundan uzak olarak evde nasıl yaşayabilirim ki?

Bu nedenle, bugün ben de tıpkı Cīmūtavāhana⁶³ gibi dünyalık zenginliği bırakıp anneme ve babama hizmet etmek üzere ormana gideceğim.

(İkisi de çıkarlar.)

⁶³ Bu oyunun başkarakteri ve Vidyādhara'nın merhametli kralıdır.

ÖN KONUŞMANIN SONU

(Sonra kahraman Cīmūtavāhana ve Vidūshaka, Ātreya⁶⁴ girer.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Üzgün bir şekilde) Dostum Ātreya! Gelip geçici olduğunu bilsem de gençlik tutkunun meskeni, neyin yapılıp neyin yapılmaması gerektiğine dair bütün kavramlara karşı olan bu durumu nasıl anlamazlar? Duyuların etkisi altında utanç verici bir halde bulunan gençlik ancak anne ve babama hizmet ederek geçirmem halinde güzel olabilir.

VİDŪSHAKA:

(Öfke ile) Bir dakika dostum! Neredeyse ölmek üzere olan annen ve baban için yaşayacağın orman hayatının acısıyla kederini büyütüp durma! Şimdi mutlu olma zamanı! Anne babana hizmette ısrarcı olmaktan vazgeçmeli, krallığın zevkini doya doya yaşamalısın!

CİMŪTAVĀHANA:

Doğru konuşmuyorsun dostum. Tahtta oturmuş bir evlat, babasının önünde yerde duran bir evlattan daha mı çok parlar? Babasının ayaklarını yıkarken duyduğu mutluluk ile krallığın mutluluğu aynıdır? Üç dünyadan aldığı zevk bir insanın anne babasının yemek artıklarından aldığı zevkten daha üstün olabilir mi? Ebeveynlerinden vazgeçen bir kişi için krallık bir baş belasıdır. Bunda bir erdem olabilir mi?

⁶⁴ Oyunda ki başkahramanın dostudur. Hiç yanından ayrılmaz, gerektiğinde onunla tartışır. Ayrıca bir Brāhmandır.

VİDŪSHAKA:

(Kendi kendine) Anne babasına hizmet tutkusu ne kadar yüksek! (Düşünür) O zaman söyle konuşacağım. (Yüksek sesle) Dostum! Sana sadece krallık zevkini söylemiyorum. Yapman gereken başka bir şey daha var.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Gülümseyerek) Yapılması gereken neyse onu mutlaka yaptım. Bak! Halkım doğru yolda ilerliyor, onların mutlu olmasını sağladım, akrabalarımı kendimle aynı statüye getirdim, krallığımı emniyete aldım ve istek ağacı ihtiyacı olana isteklerini fazlasıyla verdi: söyle daha fazla ne yapabilirim, aklından neler geçiyor?

VİDŪSHAKA:

Düşmanın olan alçak ve merhametsiz Matanga'yı görmüyor musun? Her ne kadar baş veziriniz tarafından yönetilse de siz olmadığınız sürece onun bu yakınlarda dolaşması büyük tehlike yaratıyor.

CĪMŪTAVĀHANA:

Seni ahmak! Matanga'nın krallığı talan edeceğinden mi korkuyorsun?

VİDŪSHAKA:

Aynen öyle.

CĪMŪTAVĀHANA:

Böyle olsa ne olur ki? Ben kendi vücudum dahil her şeyi başkalarına sunmuş bir insanım. Yine de babama olan saygımdan kendimden vazgeçemem. O yüzden böyle anlamsız bir şeyi düşünmenin ne anlamı var? Babamın emirlerine uymak en iyisidir. Ayrıca babam bana dedi ki; “ Evladım Cīmūtavāhana, burada yakıt, kuşa⁶⁵ otu, çiçek, çimen, kanda⁶⁶ ve pirinç kalmadığından burası bitti tükendi. O yüzden Malaya⁶⁷ dağına git ve çile doldurmak için kendine uygun bir yer bul.” O yüzden gel Malaya dağına gidelim.

VIDŪSHAKA:

Nasıl emrederseniz. Gidelim! (Yürürler.)

(İleri bakarak) Ah dostum, şuna bak! Malaya dağının havası nasılda nemle yoğrulmuş güzel kokularla dolu, yoğun ve hoş sandal ağacı kokuları var, şelalenin yamaçlarından parçalara ayrılarak dökülen serin suları sevgilisine aşkla sarılan bir kadın gibi bize yolculuğumuzun yorgunluğunu unutturuyor.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Hayretle bakınır.) Ah, Malaya dağına vardık. (Etrafına bakınır) Ne kadar hoş! Yön fillerinin⁶⁸ geçerken sürtünerek kırdıkları sandal ağaçlarından yayılan kokuyla, okyanus dalgaları gibi kükreyen dağ yamaçlarında ki boşluklarıyla, Siddha kadınlarının ayaklarıyla basıp kırmızıya boyadıkları

⁶⁵ Uzun, noktalı sapları olan, dini törenlerde kullanılan kutsal bir otur, *Poa Cynosuroides* (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 296).

⁶⁶ Soğan biçiminde, yumru, kök salan bir bitkidir, *Amorphophallus Campanulatus* (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 249).

⁶⁷ Malabar'ı çevreleyen dağ sırasıdır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 195).

⁶⁸ Gökyüzünün dört ya da sekiz yönünde duran ve yeryüzünü koruyan mitolojik fillerdir (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 342, 479).

mücevher gibi kayalıklarıyla aklımı başımdan alan Malaya dağı ne kadar güzel! Madem böyle çıkıp kendimize uygun bir çile yeri bulalım.

VIDÜSHAKA:

Hadi öyle yapalım. (Durur) Efendimiz buyursunlar! (İkisi de tırmanmış gibi yaparlar.)

CİMÜTAVĀHANA:

(Sağ gözünü kırıştırarak) Aa! Sağ gözüm seğiriyor, oysaki ben bir şey istemiyorum. Öte yandan ermişlerin sözü yanlış olamaz; bu neye işaret ediyor ki?

VIDÜSHAKA:

Dostum bu sana yaklaşan güzel bir şeyi işaret ediyor.

CİMÜTAVĀHANA:

Evet, muhtemelen öyle!

VIDÜSHAKA:

(Bakarak) Dostum bak, bak! Bu yer hiç kuşkusuz bir çile ormanı, sık ve güzel ağaçlarından hoş kokularıyla dolu havasından ve huzur içinde yaşayan hayvanlarından belli.

CİMÜTAVĀHANA:

Doğru söylüyorsun. Bu gerçekten bir çile ormanı. Çünkü ağaçların kabukları acıyla soyulmuş, kırılmış eski su kaplarında gözüken derenin suyu gökyüzü

kadar berrak, bazı yerlerde munca⁶⁹ otundan yapılmış yığınlar deşilmiş ve çocuklar tarafından etrafa dağıtılmış, bir papağan sürekli olarak ezberlediği Sāmaveda⁷⁰ ilahisini okuyor.

Haydi, gel girip bakalım. (Girip bakınırlar) Bu çile ormanı ne kadar serin, gözü tok ermişler Veda'lardan⁷¹ parçalar üzerinde tartışıyorlar, dualar okuyan çocuklar yaş odunları kesiyorlar, ermişlerin kızları ağaçların diplerini su ile dolduruyorlar.

Bu ağaçlar arıların yarattığı uğultuyla, meyvelerinin ağırlığından eğilen başlarıyla bir hediye gibi üzerime yağdırdığı çiçekleriyle, bize adeta hoş geldin diyorlar, misafirlere nasıl davranılacağını nereden öğrenmişler? Öyleyse bu çile ormanı kalmak için uygun, sanırım burada kaldığımız için memnun olacağız.

VĪDŪSHAKA:

Dostum şu geyikler yere düşüre düşüre ağızlarında darbha⁷² otu çiğneyerek, kulaklarını dikkatle kaldırarak, boyunlarını hafifçe eğip gözlerini mutlulukla kıсарak sanki bizi dinliyor gibiler değil mi?

CĪMŪTAVĀHANA:

⁶⁹ Saza, kamaşa ya da hasır otuna benzeyen bir bitki, yaklaşık üç metre uzunluğunda yetişir ve sepet yapımında kullanılır (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 821).

⁷⁰ Dört Veda kitabından biridir. Kurban törenlerinde okunan şarkıları içerir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 349).

⁷¹ Veda, 'Vid-bilmek' fiilinden gelir. Vedalar, 'kutsal bilgi' lerdir. Dört Veda vardır: R̥gveda, Yacurveda, Sāmaveda, Atharvaveda. Sanskrit dilinin en eski biçimiyle yazılmış ilahilerden oluşurlar. M.Ö. 1500-1000 yılları arasında yazıya geçirildiği düşünülür (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 344).

⁷² Ot demetidir, kurban törenlerinde kullanılır, aynı zamanda Kuşa otunun diğer adıdır (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 470).

(Dinleyerek) İyi gözlemledin dostum! Çünkü bedenlerini kıvıran, otları dişlerinin arasında tutarak yemeye ara veren bu geyikler arı uğultusuna benzeyen bir lavtanın sesine ahenkle eşlik eden bir şarkıyı dinliyorlar; o şarkı ki doğal derin seslerle büyük bir uyum içinde.

VĪDŪSHAKA:

Dostum, iyi de çile ormanında kim şarkı söylüyor?

CĪMŪTAVĀHANA:

Bu tellere parmak uçlarıyla hafifçe dokunularak çalınan tatlı parçadan anlıyorum ki bu söylenen Kākali'dir⁷³. (Parmağıyla işaret ederek) Şu sunak yerinde göksel bir genç kız bir tanrıyı hoşnut etmek için lavta çalıyor.

VĪDŪSHAKA:

Dostum, haydi gidip tanrının sunak yerini de görelim.

CĪMŪTAVĀHANA:

İyi söyledin dostum, tanrılar gerçekten tapılmaya layıktır. (Yaklaşırlar ve aniden dururlar) Hey dostum, burada her zaman görülmeyen bazı kadınlar olmalı. O nedenle şu tamāla⁷⁴ çalılıklarının arkasına saklanalım ve bekleyip görelim.

⁷³ Yumuşak, hoş bir müzik sesidir, düşük tonlu müzikal bir enstrümandır (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 267).

⁷⁴ Koyu kabukları olan ve beyaz çiçek açan bir bitkidir, Xanthochymus Pictorius (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 438).

(Öyle yaparlar. O anda kadın hizmetçisi ile birlikte oturmuş lavta çalan kadın karakter Malayavatī⁷⁵ belirir.)

MALAYAVATĪ:

(Şarkı söyler) Tamamen açılmış nilüfer çiçeğinin lifleri gibi parlak ve renkli olan ey tanrıça Gaurī⁷⁶! Lutfun ile isteğimin gerçekleşmesini sağla!

CĪMŪTAVĀHANA:

(Kulak kabartarak) Dostum ne harika bir şarkı bu! Müzik aleti ne kadar güzel çalıyor! Müzik notalarının onlu metoduyla seçkin bir müzik yaratılıyor; zamanlamalar hızlı, orta ve yavaş olarak üç şekilde belirleniyor; gopuççhā⁷⁷ başta olmak üzere üç türlü es veriliyor; çalgının Tattva, Aūgha ve Anugata⁷⁸ şeklindeki üç tarzı icra ediliyor.

HİZMETÇİ KIZ:

(Duygulu bir şekilde) Prensesim uzun süredir lavta çalılıyorsunuz, parmaklarımız yorulmadı mı?

MALAYAVATĪ:

(Karşı çıkararak) Ey hizmetçi, tanrıçanın önünde lavta çalarken parmaklarım nasıl yorulabilir ki?

⁷⁵ Bu oyundaki kadın karakterdir.

⁷⁶ 'Sarı' veya 'Parlak' anlamındadır. Tanrı Şiva'nın karısının bir adıdır (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 111).

⁷⁷ Bir müzik aletidir (Monier Williams, **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 365).

⁷⁸ Enstrümantal müziğin üç şeklidir (Monier Williams, **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 432, 236, 31).

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim bunu söylemeye cüret ediyorum, zira bir kız için zor olduğu halde onca aşırı çile ve eziyete rağmen bugün size bir lutufta bulunmamış olan bu zalim tanrıçaya çalıp durmanın ne anlamı var?

VIDÜSHAKA:

Bu gerçekten bir kız! Ona neden bakmayalım?

CİMÜTAVĀHANA:

Bunda bir mahsur yok. Kızlara bakmak bir kusur değildir. Ancak bizi görürlerse korkarlar ve utanıp kaçarlar. O yüzden bu çalıkların arkasından bakmaya devam edelim.

VIDÜSHAKA:

Öyle yapalım. (Gözlemeye devam ederler.)

VIDÜSHAKA:

(Şaşkınlıkla bakarak) Dostum bak, bak! Ah, harika! O sadece lavtasıyla bizi mutlu etmiyor, aynı zamanda lavta çalışına yakışan güzelliği ile gözlerimizi

dozuruyor. Kimdir bu kız? Bir tanrıça mı? Bir Nāga⁷⁹ kızı mı? Bir Vidyādhara⁸⁰ kızı mı yoksa? Ya da Siddha soyundan mı?

CĪMŪTAVĀHANA:

(Gıpta ile bakar.) Dostum, onun kim olduğunu bilmiyorum. Fakat şunu biliyorum ki eğer o bir göksel peri olsaydı, İndra'nın bin gözü doyardı. Eğer o bir Nāga ise yüzü burada olduğu sürece aşağı dünya aysız kalmış demektir. Eğer o bir Vidyādhara kızı ise bizim soyumuz bütün soylar üzerinde muzaffer demektir. Eğer o Siddha soyundansa bu soy üç dünyada da ünlü olmuş demektir.

VIDŪSHAKA:

(Cīmūtavāhana'ya bakar, kendi kendine keyiflenerek) Çok şükür uzun bir zamandan sonra nihayet Aşk Tanrısı'nın eline düştü (Kendini gösterir ve yeme hareketi yapar.). Benim gibi bir Brāhman düşecek değildi ya.

HİZMETÇİ KIZ:

(Sevgi ile) Prensesim size söylüyorum, bu zalim tanrıçanın önünde lavta çalmanın ne faydası var? (Lavtayı alıp bir kenara atar.)

MALAYAVATĪ:

⁷⁹ Yılan, özellikle kobra türündeki yilandır. Nāgalar; yarı tanrısal mitolojik varlıklardır. İnsan yüzlü, yılan kuyruklu ve geniş kobra boyunludurlar. Nāgaların sayıca bin oldukları söylenir ve ihtişamla yaşadıkları yerin altındaki bölgeleri ya da Pātāla'yı ele geçirmek için Kaşyapa'nın karısı Kadru'dan doğmuşlardır. Nāgaların dişileri çok güzellerdir ve bazıları insanlarla evlenmişlerdir (Örneğin; Ulupī ile Arjuna) (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 213).

⁸⁰ 'Bilgi Taşıyan' anlamındadır. Gök ve yer arasındaki mekanlarda yaşayan ikinci dereceden tanrılar sınıfında yer alırlar ve genellikle yardımseverdirler. Bunlar İndra'nın hizmetindedirler fakat kendi kralları mevcuttur ve insanlara yakındırlar, insanlarla evlenebilirler (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 356).

(Öfke ile) Ey hizmetçi, Tanrıça Gaurī'ye karşı çıkma! O bana bugün mutlaka bir lütuf verecek.

HİZMETÇİ KIZ:

(Sevinçle) Nasıl bir lütuf verecek söyler misiniz?

MALAYAVATĪ:

Ey hizmetçi, bugün tanrıça Gaurī bana rüyamda görünerek şöyle söyledi; “Sevgili yavrum Malayavatī, senin lavta çalmandan ve bana bağlılığından çok memnunum ki bu genç birisi için çok zordur. Bu sebeple çok geçmeden Vidyādhara kralı seninle evlenecektir.”

HİZMETÇİ KIZ:

(Neşeyle) Prensesim madem öyle neden hala rüya görüyorsun? Anlaşılan tanrıça evleneceğin kişiyi senin kalbine koymuş.

VIDŪSHAKA:

Dostum bu prensesle görüşmek için bir fırsat. Gel yanına gidelim.

CĪMŪTAVĀHANA:

Şimdi olmaz.

VIDŪSHAKA:

(Onu zorla çekiştirerek götürür) Prensesime selamlar olsun! Hanımım, hizmetçinin söylediği yani evleneceğin kişinin tanrıça tarafından kalbinize yerleştirildiği doğru mu?

MALAYAVATİ:

(Korkuyla ayağa kalkar ve kahramanı göstererek.) Ey hizmetçi bu adam da kim?

HİZMETÇİ KIZ:

(Kahramana bakarak, kendi kendine) Onun soylu ve emsalsiz görünüşüne bakacak olursak sanırım Tanrıça tarafından size gönderilmiş birisi.
(Malayavatî adama içi kıpırdayarak ve utanarak bakar.)

CİMŪTAVĀHANA:

Ey büyük gözlü ve ürkek kadın, senin bedenin çileden tamamen yorgun düşmüş. Ey göğsü soluk alırken titreyen telaşlı güzel! Kendini neden tüketiyorsun?

MALAYAVATİ:

(Kendi kendine) Ah hizmetçim! Aşırı korktuğumdan onunla yüz yüze duramıyorum. (Kahramana utangaçlıkla bir göz attıktan sonra biraz ayakta durur.)

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, ne oldu?

MALAYAVATİ:

Hizmetçim, onun yakınında durmaya gücüm yok. O yüzden gel gidelim. (Onu kaldırmaya çalışır.)

VİDŪSHAKA:

Dostum o gerçekten korktu. Yeteneğimle onu biraz oyalamaya çalışacağım.

CĪMŪTAVĀHANA:

Fena olmaz.

VİDŪSHAKA:

Sizin geleneğinizde çile ormanında karşılaştığımız misafirleri birkaç kelimeyle mi geçirirler?

HİZMETÇİ KIZ:

(Malayavatī'ye bakar, kendi kendine) Buraya bakarken sanki gözleri parlıyor. O zaman şöyle konuşayım. (Yüksek sesle) Efendim, Brāhman doğru söylüyor. Doğrusu misafirlere iyi davranmak size yakışır. Bu soylu beyefendiyi neden onurlandırmadan duruyorsunuz? Ya da durun! Ben uygun olanı yapacağım. (Kahramanı işaret ederek) Hoş geldiniz soylu kişi! Şuraya oturarak burayı süsleyiniz!

VİDŪSHAKA:

Dostum, o güzel konuşuyor. Şuraya oturup biraz dinlenelim.

CĪMŪTAVĀHANA:

Doğru söylüyorsunuz. (Otururlar.)

MALAYAVATĪ:

(Hizmetçisine doğru) Sen ne kadar şakaya düşkünsün! Böyle olmaz. Bir çileci beni görürse benim iffetsiz olduğumu düşünecek. (Derken bir çileci girer.)

ÇİLECI:

Manastırımızın başkanı Kauşika bana şöyle emir verdi; “Oğlum Şändilya, Siddhalar kralı Mitrāvasu⁸¹ babasının emri ile, kız kardeşi Malayavatī ile evlendirmek üzere bu Malaya dağında bir yerlerde dolaşmakta olan Vidyādhara'nın gelecekteki imparatoru prens Cīmūtavāhana'yı bulmaya gitti. Onu beklerken Malayavatī öğlende ki yıkanma törenini kaçırabilir. Bu yüzden git onu çağır.” O yüzden şimdi Tanrıça Gaurī'ye ait inziva yerine gidiyorum. (Çevresinde döner, etrafa bakar, şaşırır) Aa! Bu tozlu toprakta temiz çakra işaretleri bırakmış olan ayak izleri kime ait acaba? (Önünde duran Cīmūtavāhana'yı işaret ederek) Hiç kuşku yok. Bunlar şu seçkin adama aittir, çünkü başında parlak bir taç var, saç bükümleri saçlarının arasından kıvrılıyor, gözleri kırmızı lotus gibi, bir aslana karşı koyacak kadar geniş göğsü var ve ayaklarında çakra işaretleri taşıyor. Bu kim olursa olsun Vidyādhara imparatoru olana kadar ona dur durak yok. Hiç şüphe yok, belli bu Cīmūtavāhana olmalı. (Malayavatī'yi görür) Ah, işte prenses Malayavatī! (Her ikisine de bakar) Doğrusu uzun bir zamandan sonra birbirine uygun bu iki insanı birleştirmekle kader doğru bir iş yapacak. (Kahramana doğru yaklaşır) Efendimize selam olsun!

CİMÜTAVĀHANA:

Ey soylu kişi, Cīmūtavāhana da sizi selamlar. (Doğrulmaya çalışır.)

⁸¹ Malayavatī'nin erkek kardeşidir.

ÇİLECI:

Lütfen kalkmayın! Bir misafir herkes için değerlidir, efendimizi hepimiz onurlandırmalıyız. O yüzden rahatça oturun.

MALAYAVATİ:

Sizi selamlarım efendim!

ÇİLECI:

(Ona doğru) Sevgili yavrum, senin değerli bir koca kazanmanı isterim. Prensesim, Efendi Kauşika, öğlen yıkanma saatini geçirmeden hemen gelmenizi istiyor.

MALAYAVATİ:

Emriniz olur. (Kendi kendine) Bir tarafta emirler, diğer tarafta sevdiğimin çekiciliği ile kalbim gidip gitmemekte kararsız. (İç geçirir, utangaçlıkla ve sevgi ile kahramana bakar ve çileci ile birlikte yürür.)

CİMÜTAVĀHANA:

(İç geçirerek özlemle kıza bakar.) Geniş kalçalarıyla yavaş yavaş attığı adımlar başka bir yöne gittiği halde, sanki benim göğsümün üstünden geçiyor.

VIDÜSHAKA:

Dostum sen görülmesi gerekeni gördün. Öğlen güneşinin sıcaklığıyla sanki körüklenmiş gibi karnımdaki ateş iki katına çıktı. Haydi gidelim. Bir

Brāhman olarak benim ermişlerin misafirlere verdiği meyveler ve kanda kökleriyle hayatımı devam ettirmem lazım.

CİMÜTAVĀHANA:

(Bakar) Bin ışınlı efendi gökyüzünü en tepeden zapt ediyor. Oysa yanakları sandal ağacının dalıyla ovulmuş gibi beyazlaşmış olan, kulaklarını çırparak yüzünü yelpazeleyen ve hortumuyla vücuduma su fişkırtıp serinleyen fillerin efendisi sıcaktan dayanılmaz bir hale gelmiş gibi görünüyor.

(Hepsi çıkarlar.)

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU

4.1.2. İKİNCİ BÖLÜM

HİZMETÇİ KIZ:

“Ey hizmetçi Manoharikā, benim soylu kardeşim Mitrāvasu bugün gecikti. Git bak bakalım gelecek mi yoksa gelmeyecek mi?” diye Prenses Malayavatī bana emir verdi. (Yürür. Gözlerini perdeye çevirir) Acele ile buraya gelen de kim? (Bakınır) Çaturikā’yımı! (İkinci hizmetçi ortaya çıkar.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ:

(Yaklaşarak) Dostum Çaturikā, neden beni göz ardı ederek hızlıca gidiyorsun?

İKİNCİ HİZMETÇİ:

Dostum Manoharikā, Prenses Malayavatī bana şöyle emir verdi; “Hizmetçi Çaturikā, sanki sonbahar güneşi çarpmış gibi içimdeki ateş çiçek toplamama engel olan kızgınlıkla vücudumu yakıyor. O yüzden taze muz yaprakları ve sarmaşıklarla kaplı bahçeye git, orada bana bir ay taşı hazırla.” Bende söylenildiği gibi yaptım. Şimdi de prensese bunu bildirmeye gidiyorum.

BİRİNCİ HİZMETÇİ:

Madem öyle hemen git ve ona bildir ki oraya giderek ateşini dindirsin.

İKİNCİ HİZMETÇİ:

(Kendi kendine gülerek) Onun ateşi bu yolla dinmez. Sandal ağacının sarmaşıklarıyla kaplı ıssız ve hoş bahçeyi gördüğünde sanırım ateşi iki katına çıkacak. (Yüksek sesle) O halde sen gidebilirsin. Ben de dönüp prensese ay taşının hazır olduğunu bildireyim. (İkisi de çıkarlar.)

ÖN KONUŞMANIN SONU

(Huzursuz haldeki Malayavatî ve hizmetçisi girerler.)

MALAYAVATÎ:

(İç geçirerek kendi kendine) Ey kalbim, utanarak ondan ayrılıp geldiğim şu anda sen ona gidiyorsun. Yazıklar olsun, seni bencil! (Yüksek sesle) Hizmetçi Çaturikā, bana tanrıçanın sunak yerini göster.

HİZMETÇİ KIZ:

(Kendi kendine) Sandal ağacı sarmaşıklarının kulübesine gittiği halde bana tanrıçanın sunak yerini soruyor. (Yüksek sesle) Efendimiz sandal ağacı sarmaşıklarından kulübeye gidiyorlardı.

MALAYAVATÎ:

(Utanarak) Hizmetçim, iyi hatırlattın. Hadi oraya gidelim.

HİZMETÇİ KIZ:

Gidelim Prensessim. (Prensese başka bir yola yönelir.)

HİZMETÇİ KIZ:

(Arkasından bakar, üzümlere kendi kendine konuşur) Eyvah aklı başında değil, kutsal sunak yerine doğru gidiyor. (Yüksek sesle) Prensesim sandal ağacı sarmaşıklarından kulübe bu tarafta. Rica ederim bu tarafa gelin.

(Prenses utanıp gülümseyerek söylenildiği gibi yapar.)

İşte sandal ağacı sarmaşıklarından kulübe! Efendimiz içeri buyurup ay taşına oturarak rahatlasınlar. (İkisi de otururlar.)

MALAYAVATİ:

(İç geçirerek) Ah Aşk Tanrısı, güzelliği ile seni alt ettiği için ona bir şey yapmadın. Fakat beni zayıf buldun ve sana karşı koyamadığım için utanmadan beni didikliyorsun. (Kendine bakar, aşk hastası hareketler yapar. Yüksek sesle) Ey hizmetçi, bu güneş ışınlarını sık yapraklarıyla engellediği halde bu sandal ağacından kulübe benim ateşimi neden gidermiyor?

HİZMETÇİ KIZ:

Ateşinizin sebebini biliyorum. Fakat siz onu inkar edeceksiniz.

MALAYAVATİ:

(Kendi kendine) Sanırım yakalandım. Yinede söyleyeceğim. (Yüksek sesle)

Ey Hizmetçi, bulduğun şeyi ve nedenini söyle.

HİZMETÇİ KIZ:

Kalbinizde bir damat var.

MALAYAVATĪ:

(Keyifle doğrulur, kafası karışık bir halde birkaç adım atar) Nerede, hani nerede o?

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülümseyerek doğrulur) Prensesim kimdir o?

MALAYAVATĪ:

(Yüzü aşağıya dönük, üzgün oturur)

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, bunu size söylemeliyim. Rüyanızda gördüğünüzü tanrıça sizin kalbinize damat olarak yazdı; o kişi çiçekten oklarını fırlatmış Aşk Tanrısı gibi olan o adamdı. Sizin ateşinizin sebebi odur. Bu sebeple sandal ağacı sarmaşıklarından oluşan bu kulübe serin olduğu halde sizin ateşinizi gidermiyor.

MALAYAVATĪ:

(Çaturikā'nın saçlarını düzeltir) Ey hizmetçi, sen gerçekten Çaturikā'sın⁸². Senden bir şey saklanmıyor. Sana her şeyi anlatacağım.

HİZMETÇİ KIZ:

⁸² 'Çaturikā' aynı zamanda 'akıllı, cin' anlamına gelir (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 385).

Prensesim, sadece damat sözcüğünün geçmesi bile sizi utandırdı. Kendinize eziyet etmeyin. Eğer ben Çaturikā isem o da sizi bir an görmeden duramayacaktır. Ben bunu da anladım.

MALAYAVATĪ:

(Gözyaşları içinde) Ey Hizmetçi, bizde nerde o şans!

HİZMETÇİ KIZ:

Böyle söylemeyin Prensesim! Lakshmi'yi⁸³ göğsüne bastırmadıkça Vishnu bile mutlu olamaz.

MALAYAVATĪ:

İyi insanlar güzel şeyler dışında başka şeylerden konuşmayı bilirler mi? Benim acım hepsinden daha çok acı verir bana, çünkü şanlı kişi beni sadece sözle onurlandırmadı. Aynı zamanda kaba biri gibi ona saygı göstermeyen birini, beni dikkate aldı. (Ağlar.)

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, ağlamayın! (Kendi kendine) Ya da o nasıl ağlamayı bırakır? Kalbindeki kahredici acı onu çok yaralıyor. Öyleyse şimdi ben bu durumda ne yapabilirim? Bu süre içinde göğsüne sandal sarmaşıkları suyunu sürebilirim. (Kalkar ve sandal yaprağı sıkarak onu, göğsüne sürer) Ah Prensesim, lütfen ağlamayın. Aslında, sürekli düşen gözyaşlarıyla ıslanan bu

⁸³ Tanrı Vishnu'nun karısı ve şans tanrıçasıdır. Kāma'nın da annesidir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 179).

sandal suyu kalbinizin ateşini söndürmez. (Muz ağacı yaprağı alarak yelpazeler.)

MALAYAVATĪ:

(Eliyle engelleyerek) Hizmetçim, yelpazeleme! Bu muz ağacı yaprağının esintisi daha fazla sıcak oluyor.

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, siz onun kusuruna bakmayın!

Bu, sık sandal sarmaşıklarının yaprakları serin olmasına rağmen, muz ağacı yaprağı esintisinin sıcak olduğunu işaretlerinizle gösterirsiniz.

MALAYAVATĪ:

(Gözyaşı dökerek) Hizmetçim, bu ateşi söndürmenin bir anlamı var mı?

HİZMETÇİ KIZ:

Evet Prensesim, eğer o buraya gelirse, bir anlamı var.

(Bunun üzerine Cīmūtavāhana ve Vidūshaka girerler.)

CĪMŪTAVĀHANA:

Parlak ve koyu gözlerinin ışıltısıyla, inziva yerindeki ağaçları, boynuzlu antilopların göz alıcı benekli kürkleriyle ortaya çıkarttı. Bilgenin yerinde bile arkası dönükken beni gördü. Ben onun bakışından zaten etkilenirken, boş yere bu okları benim üzerime neden fırlatırsın ey Aşk Tanrısı?

VĪDŪSHAKA:

Dostum, aklın nereye gitti?

CİMŪTAVĀHANA:

Dostum, ben Şimdi sağlamım, ayın altındaki parlak geceleri gŕmedim mi, mavi lotusları koklamadım mı, akşam rŭzgarlarıyla birlikte çiçeklenen yaseminleri izlemedim mi, ya da lotus yataklarındaki arıların vızılısını dinlemedim mi? O halde ũmitsiz aŐka dŭŐmŭŐ iradesiz bir kiŐiyimim gibi açıkça bana neden atıfta bulunuyorsun?

(Derin derin dŭŐnerek) Ya da belki sen boŐuna sŕylemedin, dostum Ātreya!
Ben gerçekten iyi değilim.

Bir kadın aklına, hatta bir biçimi olmayan AŞk Tanrısı tarafından atılan iekli oklara bile dayanamadım, Şimdi kendimi senin ŕnŭnde nasıl gŭlŭymŭŐ gibi anlatayım?

VİDŪSHAKA:

(Kendi kendine) Bŕylece iradesizliğini kabul ederek kalbindeki çalkantıyı açığa çıkarmıŐ oldu. Onu nasıl yok edebilirim? (Yŭksek sesle) Ailene hizmet ettikten sonra buraya neden bu kadar erken geldin?

CİMŪTAVĀHANA:

Dostum, haklı olarak bana bir soru sordun. Başka kime sorulabilir ki? Bugŭn ben rŭyamda sevgilimi gŕrdŭm, (parmağıyla işaret ederek) buraya sandal sarmaşığı kulŭbesindeki ay taşının ũstŭne oturmuş, bir sebepten aşk yŭzŭnden bana kızgın, beni ũzŭyor ve ağlıyordu. Bu yŭzden ben de rŭyada onunla

kavuşmam nedeniyle bana hoş gelen bu sandal sarmaşığı kulübesinde geri kalan zamanımı harcamak istedim. (İkisi de gezinirler.)

HİZMETÇİ KIZ:

(Dinleyerek, acele ile) Prensesim ayak sesleri geliyor!

MALAYAVATĪ:

(Şaşırır) Hizmetçim, eğer biri bu durumu görürse, benim kalbimden şüphe edebilir. O yüzden ayağa kalk! Bu kırmızı Aşoka ağacının⁸⁴ arkasına gizlenip kimin geldiğini görelim. (İkisi de öyle yapar.)

VĪDŪSHAKA:

Bu sandal sarmaşığı kulübesidir. Gel girelim. (Girerler.)

CĪMŪTAVĀHANA:

Ay taşı ile süslenmesine rağmen bu sandal sarmaşığı kulübesi, ay yüzü tarafından terk edildiği için ay ışığı olmayan bir akşam gibi mutlu etmiyor beni.

HİZMETÇİ KIZ:

(Bakarak) Ah Prensesim, tebrikler! O sizin aziz sevgilinizmiş.

MALAYAVATĪ:

⁸⁴ Güzel kırmızı çiçekleri olan baklagil sınıfına ait bir ağaçtır (Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 113).

(Sevinç ve korku karışımı bir duyguyla bakarak) Hizmetçim, onu görüp aşırı korkudan burada oturamam. O bizi her an görebilir, bu yüzden gel, başka bir yere gidelim. (Hızlıca adımlar) Bacaklarım titriyor.

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülerek) Utangaç Prensesim, burada olduğunuzu kim görecektir? Bu kırmızı Aşoka ağacını unuttunuz. Oturalım ve burada kalalım. (İkisi de öyle yaparlar.)

VİDÜSHAKA:

(Bakarak) Hey dostum, bu ay taşıdır.

(Cīmūtavāhana gözyaşlarıyla iç çeker.)

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, sizin rüyanızdaki konuşmalar gibi dikkatlice dinleyelim.

(İkisi de dinler.)

VİDÜSHAKA:

(Cīmūtavāhana'nın elini sarsar) Dostum, bunun ay taşı olduğunu söyledim.

CİMÜTAVĀHANA:

(Gözyaşları içinde iç çekerek) İyi bildin. (Eliyle işaret ederek) Bu, filiz gibi olan sağ elinin üstünde solgun yüzünü tutan sevgilimi gördüğüm, onun derin iç çektiği, kaşlarını biraz kaldırıp duygularını açıkça ifade ettiği ve sonra kızmayı bırakıp geciktiğim için ağladığı ay taşıdır.

Bu yüzden, hadi bu ay taşının üstüne oturalım. (İkisi de otururlar.)

MALAYAVATĪ:

(Düşünerek) Fakat kim olabilir o?

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, biz onu gözlemlerken, sizin gizlendiğinizi görmüş olabilir.

MALAYAVATĪ:

Belki de. Fakat kalbindekini düşünürken, neden sevgilisinin aşktan kızgın olduğunu söylüyor?

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim, böyle kuşkuya düşmeyin. Hadi tekrar dinleyelim.

VĪDŪSHAKA:

(Kendi kendine) Bu konudan hoşlanıyor. Tamam, bu konuda konuşturacağım onu. (Yüksek sesle) Ey dostum, o zaman o ağlarken ona ne dedin?

CĪMŪTAVĀHANA:

Dostum, şunu dedim: “Gözyaşlarınızın üzerine döküldüğü bu ay taşı, sizin yüzünüz şeklindeki ayın doğuşuna benziyor”.

MALAYAVATĪ:

(Kızarak) Çaturikā, bundan öte duyulacak bir şey var mı? Bu yüzden gel başka bir yere gidelim.

HİZMETÇİ KIZ:

(Elinden tutarak) Prensesim, öyle söylemeyin. Sizi rüyasında görmüş olabilir.

Gözleri başka hiçbir kadından tat almayabilir.

MALAYAVATĪ:

Kalbim buna inanmıyor, fakat konuşmanın sonu için bekleyebiliriz.

CĪMŪTAVĀHANA:

Dostum, bu taşın üzerine şimdi onu çizerek, onun resmiyle kendimi avutmak isterim. Bu yüzden, dağ eteklerinden biraz kırmızı arsenik parçaları getir buraya!

VIDŪSHAKA:

Getireceğim. (Gider. Onları getirir) Dostum, sen tek bir renk istemene rağmen ben kolayca bulunabilen beş rengi de getirdim. Bu yüzden sen resmi yapabilirsin. (Verir.)

CĪMŪTAVĀHANA:

Dostum, harika! (Alır onları ve heyecanla çizerek) Dostum bak! Alt dudağı saf bir bimba⁸⁵ meyvesi gibi güzel olan ve göze hoş gelen sevgilimin yüzünün ilk görünen şekli bu. O, duru görüntüsünün güzelliğini taşıyan ve gözlere hitap eden ay gibi mutluluk veriyor. (Çizer.)

VIDŪSHAKA:

⁸⁵ Parlak kırmızı meyvesi olan bir bitkidir, Momordica Monodelpha (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 731).

(Merakla bakarak) Sanki gerçekmiş gibi biçimi güzelce resmedildi. Evet harika!

CİMÜTAVĀHANA:

(Tebessümle) Dostum, hayalim yardımıyla karşımda olan sevgilim, şimdi burada, sürekli onu görerek çizdim onu. Burada başka mucize var mı?

MALAYAVATĪ:

(Gözyaşlarına boğularak) Çaturikā, konuşmasının sonunu anladım. Gel o zaman, şimdi Mitrāvasu'yu görmeye gidelim.

HİZMETÇİ KIZ:

(Üzgünce kendi kendine) Sözlerinde hayat yok gibi görünüyor. (Yüksek sesle) Prensesim, Manoharikā oraya gitti. Bu yüzden efendi Mitrāvasu her an buraya geliyor olabilir.

(Sonra Mitrāvasu girer.)

MĪTRĀVASU:

Babam bana şöyle emretti: “Oğlum Mitrāvasu, bu yakınlarda ikamet etmesi nedeniyle Cīmūtavāhana'yı iyice gözlemledik. Ondan daha uygun bir damat var mı? Bu yüzden, kız kardeşin Malayavatī'yi ona öner!” Fakat düşkünlükten usanan kardeşime farklı duygular yükleyeceğim ve bunun yanında Cīmūtavāhana; akıllı Vidyādhara ırkının en soylusudur, deneyimlidir, iyi insanlar tarafından saygı görür, biçimde emsalsizdir, yiğitlikte zengindir, eğitilmiş ve iyi disiplinlidir ve insanlara hizmet etmeye hazırdır, merhamet için

hayatından bile vazgeçebilir. Çok keyifliyim ama kardeşimi ona vermekle de kederliyim. Duydum ki Cīmūtavāhana, Gaurī'nin inziva yerine yakın olan sandal sarmaşıkları kulübesindeymiş. Bu yüzden oraya gireyim. (Girer.)

VĪDŪSHAKA:

(Şaşkınlıkla bakarak) Dostum, çizdiğin bu bakireyi muz yaprağı ile kapat. Siddhaların prensi buraya geldi. Bunu her an görebilir.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Muz yaprağı ile kapatır resmi.)

MĪTRĀVASU:

(Girer) Prens, Mitrāvasu sizi selamlar.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Bakarak) O Mitrāvasu, hoş geldin! Buraya otur.

HĪZMETÇİ KIZ:

Prensesim, Efendi Mitrāvasu geldi.

MALAYAVATĪ:

Evet hizmetçim, sevindim.

CĪMŪTAVĀHANA:

Mitrāvasu, Siddhalar kralı, Majesteleri Vişvāvasu⁸⁶ nasıl?

MĪTRĀVASU:

Babam iyidir. Onun emriyle sizi görmeye geldim.

CĪMŪTAVĀHANA:

Majesteleri ne emretti?

MALAYAVATĪ:

Babamın ne mesaj gönderdiğini duyabilirim.

MĪTRĀVASU:

(Gözyaşı dökerek) Onun mesajı şöyle: “Değerli efendim, Siddhaların asil ailesinde yaşayan Malayavatī adında bir kızım var. Evlilikte onu sana öneriyorum. Lütfen kabul et.”

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülerek) Prenses, şimdi kızgın değil misiniz?

MALAYAVATĪ:

(Yüzündeki kederle gülümseyerek) Ah hizmetçim gülme! Kalbinin başka birinde olduğunu unuttun mu?

CĪMŪTAVĀHANA:

Dostum, biz dar bir geçide girdik.

⁸⁶ Indra'nın cennetindeki Gandharvaların kralıdır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 368). Bu dramda Siddhaların kralı, Malayavatī ve Mitrāvasu'nun babasıdır.

VIDŪSHAKA:

Biliyorum ki aklın ondan başka kimseyi kabul etmez. O yüzden ustaca bir şeyler söyle ve reddet onu.

MALAYAVATĪ:

(Kızarak kendi kendine) Bunu bilmeyen ey çaresiz kardeşim!

CĪMŪTAVĀHANA:

Bu dünyada kim sizinle böyle uygun bir evliliği arzulamaz. Fakat başka yere başka yöne yoğunlaşan aklımı geri getirmek mümkün değil. Bu yüzden onu kabul etmek istemiyorum.

(Malayavatī bayılır.)

HİZMETÇİ KIZ:

Prensesim nefes alın! Nefes alın!

VIDŪSHAKA:

Efendim! O buna tek başına karar veremez. Bu yüzden ondan istemenin anlamı yok. Gidin ve bunu onun ailesine söyleyin.

MĪTRĀVASU:

(Kendi kendine) Doğru söylüyor. Ailesine saygısızlık etmek istemiyor. Babası da, burada Gaurī'nin inziva yerinde oturuyor. Böylece ben oraya gideyim ve Malayavatī'yi babasına kabul ettireyim.

(Malayavatī kendine gelir.)

Biz kendimizi ifade ettik, doğrusu prens de bizi reddetmeyi çok iyi biliyor.

MALAYAVATĪ:

(Kızgınca gülerek) Reddedildiği halde hala Mitrāvasu nasıl konuşur?
(Mitrāvasu gider.)

(Gözyaşlarıyla bakarak kendi kendine) Talihsizlikle lekelenen ve büyük mutsuzluktan etkilenen bedenimin yaşamasının ne anlamı var? Aşoka ağacından bu atimukta⁸⁷ sarmaşığına kendimi asarak intihar edeyim. (Yüksek sesle ve zorla gülümseyerek) Hizmetçim, Mitrāvasu'nun gidip gitmediğine bak, sonra ben de buradan gideceğim.

HİZMETÇİ KIZ:

(Birkaç adım atar ve bakar, kendi kendine) Onda bir gariplik var, bu yüzden gitmiyorum. Buraya gizlenerek onun ne yapacağını göreceğim.

MALAYAVATĪ:

(Her yere bakar ve gözyaşlarıyla ilmiği bağlarken) Ah tanrıça Gaurī, sen bu dünyada beni mutlu etmedin. Bir sonraki doğumumda bunun gibi acı çekmeyeceğim. (Böyle söyleyerek boğazına ilmiği geçirir.)

HİZMETÇİ KIZ:

(Şaşkınlıkla bakarak) Efendim yardım edin! Yardım edin! Prensesim kendini asıyor.

⁸⁷ Bir sarmaşık çeşididir (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 15).

CİMŪTAVĀHANA:

(Hızlıca koşarak) Nerede, nerede?

HİZMETÇİ KIZ:

Aşoka ağacının orada.

CİMŪTAVĀHANA:

(Neşeyle bakarak) O burada, tam da istediğim gibi!

(Malayavatī'yi elinden tutar, ilmiği çıkarır) Temiz kalpli kişi, böyle vahşi bir davranış elbette yapılmamalı. Sarmaşığı filiz kadar körpe elinizden çıkarın!

Bir çiçeği toplamaya layık olan eliniz, ilmeği nasıl tutabilir?

MALAYAVATĪ:

(Korkarak) Hizmetçim kim oluyor bu? (Kızgınlıkla bakarak elini çekmeye yeltenir) Siz kimsiniz de beni engelliyorsunuz? Ölümü bile sizden mi rica etmeliyim? Parmaklarımı rahat bırakın!

CİMŪTAVĀHANA:

Bırakmayacağım onları. İncilere layık olan boynuna ilmiği bu elinizle geçirdiniz, yakaladığım bu suçlu eli nasıl bırakabilirim?

VĪDŪSHAKA:

Peki, kendinizi asmanıza sebep olan neydi?

HİZMETÇİ KIZ:

Sizin arkadaşınızdı.

CİMÜTAVĀHANA:

Ben nasıl neden olurum? Anlamıyorum.

VİDÜSHAKA:

Hanımefendi, neden?

HİZMETÇİ KIZ:

(İmayla bakarak) Taşın üstüne sevdiği kadının resmini çizen sevgili arkadaşınızın, evlilik için Mitrāvasu tarafından önerilmesine rağmen onu kabul etmemesinin verdiği acıya dayanamadığı için öyle yaptı.

CİMÜTAVĀHANA:

(Neşeyle kendi kendine) O, Vişvāvasu'nun kızı Malayavatī nasıl olabilir? Ya da okyanus olmadan ay çizgisi nereden yükselir? Ben bilemedim.

VİDÜSHAKA:

Hanımefendi eğer öyle ise arkadaşım şimdi suçlu değil. Bana inanmazsanız, o zaman gidin o taşa ve görün o resmi.

MALAYAVATĪ:

(Cīmütavāhana'ya sevinç ve utangaçlıkla bakar, elini çeker.)

CİMÜTAVĀHANA:

(Tebessümle) Taşın üstüne çizdiğim sevgilimi görene kadar sizi yalnız bırakmayacağım. (Hepsi de yürürler.)

VIDÜSHAKA:

(Muz yaprağını kaldırır) Hanımefendi bakın, onun sevgilisine bakın!

MALAYAVATİ:

(Gülümsemeyle bakarak, bir taraftan da) Ah Çaturikâ! Öyle görünüyor ki burada ben çizilmişim.

HİZMETÇİ KIZ:

(Resimdeki şekle ve Malayavatî'ye dikkatlice bakar) Prensesim, burada resmedilenin size benzediğini niçin söylüyorsunuz? Bu benzerlik o kadar kusursuz ki burada taşın üstüne yansıyanın ya da resmedilenin sizin şekliniz olup olmayacağı bilinemez.

MALAYAVATİ:

(Gülerek) Hizmetçim, beni buraya resmettiğini göstererek beni mahcup etti o.

VIDÜSHAKA:

Sizin göksel evliliğiniz sona erdi. Bu yüzden onun parmaklarını bırakın! Acele ile biri buraya geliyor. (Cīmütavāhana elini bırakır.)

İKİNCİ HİZMETÇİ:

(Neşeyle gelir.) Oo Prensesim, tebrikler. Majesteleri Cīmütavāhana'nın ailesi tarafından resmen kabul edildiniz.

VIDŪSHAKA:

(Dans ederek) Ne hoş bir sevinç! Sevgili dostumun istekleri, sizin hanımınız Malayavatī'nin istekleri, bu çiftin istekleri (yeme taklidi yaparak), bir Brāhman olan benim isteklerim tamamlandı.

HİZMETÇİ KIZ:

(Malayavatī'ye) “Bugün Malayavatī'nin evliliği var. Bu yüzden çabuk getir onu!” diye Prens Mitrāvasu bana emir verdi. Gelin gidelim.

VIDŪSHAKA:

Köle kızı, onu da alarak gerçekten gidiyor musun? Benim dostum burada yalnız mı kalmalı?

HİZMETÇİ KIZ:

A biçare efendim, sabırsız olmayın! Sizin yıkanma saatinizde gelecek.

MALAYAVATĪ:

(Sevgi ve utangaçlıkla Cīmūtavāhana'ya bakar. Ona eşlik ederek gider.)

OZAN:

(Perdenin arkasından ezber okur.)

Burada Malaya da Meru⁸⁸ ve parfüm esintisiyle özdeş bir şaşaa yer alırken ve şafak parlak kırmızı alacakaranlığın güzelliğini yenerken Siddhalar, sizin evlilik için yıkanma saatini, kadınların ayaklarında çınlayan halhalların sesiyle hoşnut bir şekilde yüksek sesle şarkı söyleyerek ilan ediyorlar.

VIDŪSHAKA:

(Dinleyerek) Oo dostum sonunda yıkanma saati geldi.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Neşeyle) Öyleyse burada kalmanın bir manası yok. Gel, babamı selamlayıp yıkanma yerine ilerleyelim. Karşılıklı olarak yaşta, ailede sevgide ve şekilde eşit olan kişilerin evlenmesi birkaç şanslı insan için mümkündür bence.

(Hepsi çıkarlar.)

İKİNCİ BÖLÜMÜN SONU

⁸⁸ Dünyanın merkezinde bulunduğu inanılır. Indra'nın cenneti Swarga bu dağın üzerindedir. Tanrıların şehirleri ve semavi ruhların mekanları buradadır. Hinduların Olympus'u sayılır. Dünyevi bir obje olarak düşünüldüğünde Himālayaların kuzeyindeki bir dağ olması muhtemeldir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 208).

4.1.3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(Elinde şarap kadehi tutarak garip elbisesiyle dikkat çeken Viṭa ve omzundaki şarap kabıyla bir hizmetçi görünür.)

VİṬA:

Bana göre sadece iki tanrı var; sürekli şarap içen Baladeva⁸⁹ ve kadın ve erkeğin aşkını meydana getiren Kāmadeva⁹⁰!

(Sendeleyerek) Verimlilik aslında, göğsüne yattığım, ağzı şarap ve lotus kokusuyla dolu olan ve neredeyse sürekli başında bir çelenkle hayatımdır, Şekharaka.

Aa hayret! Beni sarsan kim? Bu benimle eğlenen Navamālikā olmalı.

HİZMETÇİ:

Efendim, o henüz buraya gelmedi.

VİṬA:

(Kızarak) Malayavatī'nin büyük evlilik töreni tamamlandı. Şimdi seher vakti olmasına rağmen neden hala geri dönmedi o zaman? (Neşeyle düşünerek) Tahminimce sevgili kadınları ile birlikte Siddhalar ve Vidyādhara, görkemli evlilik töreni nedeniyle Kusumākara bahçesinde ziyafetin tadını

⁸⁹ Krishna'nın ağabeyidir. Balarāmada denir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 160).

⁹⁰ Hint mitolojisindeki Aşk Tanrısı'dır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 145).

çıkartıyorlardır belki de. Navamālikā beni orada bekliyor. O yüzden oraya gideceğim. Navamālikā'sız Şekharaka'nın kötülüğü ne olacak?

(Tökezleyerek hareket etmeye çalışır.)

HİZMETÇİ:

Bu taraftan, bu taraftan, Efendim! Burası Kusumākara bahçesidir. Girebiliriz.

(İkisi de girerler.)

(Sonra omzunda asılı bir çift giysi ile Vidūshaka girer.)

VIDŪSHAKA:

Sevgili dostumun tüm istekleri gerçekleşti. Ve ayrıca onun Kusumākara bahçesine gideceğini duydum. Bu yüzden şimdi oraya gideyim. (Yürür ve bakar) Bu Kusumākara bahçesidir. Buraya gireyim. (Girer ve arılardan rahatsız olarak) Eh! Bu güçsüz arılar neden bana saldırıyorlar? (Kendisini koklayarak) Malayavatī'nin akrabaları, damatlarının sevgili arkadaşı olduğumu düşünerek hürmetle beni renklere boyadılar ve Santāna⁹¹ çiçeklerinden yapıma çelengi başıma taktılar. Hakikaten onların büyük saygısı kötü oldu. Şimdi burada ne yaparım? Malayavatī'den elde ettiğim bu bir çift kırmızı elbiseyi bir kadın gibi giyerek ve üsteki elbise ile kendimi gizleyerek gideyim ve bu değersiz arıların ne yapacağını göreyim. (Öyle yapar.)

VİTA:

⁹¹ Tanrı İndra'nın cennetindeki beş ağaçtan biridir (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 1142).

(Neşeyle bakarak) Hey hizmetçi! (Gülümseyerek parmağıyla işaret eder.)
Aslında Navamālikā geldi. Beni gördükten sonra yüzünde bir örtü ile geç kaldığım için kızgın bir şekilde başka bir yöne gidiyor. O yüzden boynuna sarılarak onun gönlünü alayım.

(Aniden yaklaşır ve onu boynundan yakalar, ağzına ağaç yaprağı koymaya çalışır.)

VĪDŪSHAKA:

(Şarap kokusunu algılar ve sonra burnunu tutarak arkasını döner) İlk başta arılardan kaçtıktan sonra şimdi başka güçsüz bir arının ağzına nasıl düşerim?

VĪṬA:

Sinirden yüzünü başka bir tarafa neden çevirdin? (Eğilir ve Vidūshaka'nın ayaklarını başına koyar) Mutlu ol, Navamālikā, mutlu ol! (Sonra bir hizmetçi girer.)

HİZMETÇİ KIZ:

Prenses bana şu şekilde emir verdi: "Hizmetçi Navamālikā, Kusumākara bahçesine git ve bahçe sorumlusu Pallavikā ile konuş! Özellikle yürüyüş yolunu tamāla ağaçları ile süslesin çünkü bugün damat Malayavatī ile birlikte oraya gidecek." Ve onun emri Pallavikā'ya iletildi. Bu yüzden şimdi ben, bir gece ayrı kalmamız nedeniyle bana olan özlemi artan sevgili dostum Şekharaka'yı aramaya gideceğim. (Bakarak) Şekharaka burada! (Kızarak) Başka bir kadının gönlünü nasıl alabilir? Burada durarak onun kim olduğunu göreceğim.

VİTA:

(Neşeyle) Ah Navamālikā, Vishṇu, Şiva ve Brahma' ya bile eğilmeyi bilmeyen kendini beğenmiş bu Şekharaka, senin ayaklarına kapamıyor.

VİDÜSHAKA:

Sen, köle kızının oğlu! Ayyaşların kralı! Navamālikā nerede?

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülümseyerek izler) Sarhoşluğun etkisiyle Şekharaka'nın Efendi Ātreya'yı ben sanıp onun gönlünü almaya çalışması harika. Bu yüzden şimdi sahte bir kızgınlıkla ikisiyle de dalga geçeceğim.

HİZMETÇİ:

(Hizmetçi kızı fark ettikten sonra Şekharaka'nın elini sarsar) Efendim onu yalnız bırakın! O Navamālikā değil, Navamālikā geldi, sinirden biraz kızarmış gözleriyle bize bakıyor.

HİZMETÇİ KIZ:

(Yaklaşarak) Şekharaka, gönlünü aldığın da kim?

VİDÜSHAKA:

(Örtüsünü çıkarır) Hanımefendi, ben talihsizlikle donatılmış bir Brāhman'dan başka bir şey değilim.

VİTA:

(Vidūshaka'yı fark eder) Kara maymun! Şekharaka ile oyun mu oynuyorsun?
Hizmetçi yakala onu! Gerçek Navamālikā'nın gönlünü alacağım.

HİZMETÇİ:

Tamam, öyle yapacağım.

VİTA:

(Vidūshaka'yı bırakarak Navamālikā'nın ayaklarına eğilir) Mutlu ol,
Navamālikā, mutlu ol!

VİDŪSHAKA:

(Kendi kendine) Bu kaçmak için bir fırsat. (Kaçmak ister.)

HİZMETÇİ:

(Vidūshaka'yı kutsal ipinden yakalar. Kutsal ip⁹² kopar) Kara maymun,
nereye, nereye kaçıyorsun? (Vidūshaka'yı elbisesinden tutarak çeker.)

VİDŪSHAKA:

Bayan Navamālikā, lütfen beni serbest bırakın!

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülerek) Başınızı yere koyar ve ayaklarıma kapanırsanız eğer!

VİDŪSHAKA:

⁹² Brāhman kastına özgüdür, sol omuza takılır ve genellikle kutsal törenlerde kullanılır (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 840).

(Sinirden titreyerek) Ne! Kralın Brāhman bir arkadaşı olarak, bir köle kızın ayaklarına mı kapanırım?

HİZMETÇİ KIZ:

(Bir parmağı ile tehdit ederek, gülümseme ile) Ben senin ayaklarına kapanacağım. Kalk Şekharaka! Seninle mutluyum. (Onu boynundan tutar) Fakat damadın sevgili dostuna sen kötü davrandın. Kral Mitrāvasu bunu duyduğu zaman sana kızacak. O yüzden ona hürmet et!

VİTA:

Navamālikā'nın bana söylediği gibi yapacağım. (Vidūshaka'nın boynundan tutarak) Efendim! Benim akrabam olduğunuzu düşünerek size bir şaka yaptım. (Sendeleyerek) Ah Şekharaka, şaka yapman doğru mu hiç? Buraya oturalım, akrabam!

VİDÜSHAKA:

(Kendi kendine) İyi, öfkesi kaybolmuş gibi görünüyor. (İkisi de otururlar.)

VİTA:

Navamālikā, sende onun yanına oturabilirsin, böylece ben de ikinize eşit hürmet edebilirim.

(Hizmetçi kız gülerek oturur.)

(Şarap kabını alarak) Hizmetçi, bu şarap kabını katıksız şarapla doldur!

(Hizmetçi rol yaparak şarabı doldurur.)

(Başındaki çelenkten birkaç çiçek alır, onları kabın içine döker ve diz çökerek, Navamālikā'ya verir onu) Navamālikā, tattıktan sonra ona ver.

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülümseyerek) Şekharaka'nın söylediği gibi olsun. (Öyle yaparak onu Viṭa'ya verir.)

VİṬA:

(Onu Vidūshaka'ya verir.) Özellikle Navamālikā'nın ağzının kokusu ile tatlanan bu şarabı benden başkası tatmadı. Bu yüzden için bunu! Bundan başka nasıl hürmet edebilirim?

VİDŪSHAKA:

(Utangaç bir gülümseme ile) Şekharaka, ben gerçek bir Brāhman'ım.

VİṬA:

Eğer sen bir Brāhman'san, kutsal ipin nerede?

VİDŪSHAKA:

Bu hizmetçi ipimi yakaladı ve onu koparttı.

HİZMETÇİ KIZ:

(Alay ederek) Öyleyse şimdi biraz Veda ilahileri okuyun.

VİDŪSHAKA:

Hanımefendi, Veda ilahileri şarapla birlikte okunmaz. Bu yüzden sizinle tartışmanın ne gereği var? Bu Brāhman sizin ayaklarınıza kapanır.
(Ayaklarına kapanmaya çalışır.)

HİZMETÇİ KIZ:

Asil efendim, böyle yapmayın. Ah Şekharaka, kaç, kaç! O gerçekten bir Brāhman. (Vidūshaka'nın ayaklarına kapanır) Efendim sizinle dostuma sadece etkileyici bir şaka yaptığım için lütfen kızmayın.

VİTA:

Ondan af dileyeceğim. (Ayaklarına kapanarak) Şarabın etkisiyle işlediğim suçu bağışlayın asil kişi! Böylece Navamālikā ile eğlenceye gidebileyim.

VIDŪSHAKA:

Sizi bağışlıyorum. Gidebilirsiniz. Ben de ayrıca değerli dostumu göreyim.
(Viṭa ve hizmetçi, hizmetçi kız ile birlikte giderler.)

VIDŪSHAKA:

Bir Brāhman'ın vakitsiz ölümü ortadan kalkmış oldu. Ayyaşların kralının dokunuşuyla kirlenen bedenimi bu havuzda yıkayacağım. (Öyle yapar. Perdenin arkasından bakarak) Benim değerli dostum, Hari'nin⁹³ Rukmini'yi⁹⁴ tuttuğu gibi Malayavatī'yi tutuyor. Şimdi onu bekleyeyim.

⁹³ Genellikle tanrı Vishṇu için kullanılan bir addir, fakat başka tanrılar içinde kullanılabilir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 117).

⁹⁴ Vidarbha kralı Bhīshma'nın kızıdır. Harivamṣa destanına göre Kṛiṣṇa ile birbirlerine aşık olmuş ve evlenmişlerdir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 270).

(Sonra düğün kıyafetiyle Cīmūtavāhana, Malayavatī ve beraberindekiler sıra ile girerler.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Malayavatī'ye neşeyle bakarak) Bugün benim yeni evli sevgilim, bakıldığında gözlerini aşağı indirir, hitap edildiğinde cevap vermez, yatakta arkasını döner, kucakladığımda titrer ve arkadaşları odadan çıktığında gitmek ister. Bu huysuzluğuyla daha bir tatlı oldu. (Ona bakarak) Sevgilim Malayavatī!

Sizin yüzünüz, bir cevap olarak sadece 'hmm' diye ses çıkarıp inzivaya çekildiğim, bedenimin orman ateşi gibi parlak ay ışınlarıyla ısındığı ve gündüz ve gece tek bir amaç için derin derin düşündüğüm bu gerçek çilenin meyvesidir sevgilim!

MALAYAVATĪ:

(Bir taraftan) Hizmetçi Çaturikā, o sadece çekici değil aynı zamanda nasıl hoş konuşacağımı da biliyor.

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülerek) Sizi çelişkili konuşmacı, doğrudur. Konuşmasında hiç dalkavukluk var mı?

MALAYAVATĪ:

Çaturikā, bana Kusumākara bahçesinin yolunu göster!

HİZMETÇİ KIZ:

Efendim, bu taraftan, bu taraftan.

CİMÜTAVĀHANA:

(Adımlar ve Malayavatī'yi işaret ederek) Hanımefendim çok yavaşça gelin. Göğsünüzün ağırlığı belinizi yorar; bu inci gerdanlık niye o zaman? Baldırlarınızın ağırlığı kalçanızı yorar; bu altın kemer niye? Ayaklarınızın kalçalarınızı taşıyacak gücü yok; o zaman bu halhaller ne için? Siz sadece kendi bedeninizle donatıldınız; sadece yorulmak için mi bu takıları taktınız?

HİZMETÇİ KIZ:

Bu Kusumākara bahçesidir! Efendimiz girsinler.

(Hepsi de girerler.)

CİMÜTAVĀHANA:

(Bakarak) Kusumākara bahçesinin güzelliği ne hoş! Burada, sandalların akıcı öz suyu sarmaşık kulübesindeki döşemenin kenarlarını serinletir, yanındaki tavus kuşu yıkanma yerlerindeki seslerle dans eder ve kaynaklardan çıkan bu sel gibi su hızlıca akar, havuzları ağzına kadar doldurur ve coşkun akıntıların kolayca taşmasıyla çiçek tozlarını sarıya döndürür.

Ve dahası, bu sarmaşık kulübesini, şarkılarının başlangıçlarıyla çınlatan, çiçek polenlerinin güzel kokularını ortaya çıkaran ve eşleriyle birlikte tatlı balı içen arılar, burada her yönü tatmanın coşkusu içindeler.

VIDÜSHAKA:

(Yaklaşarak) Zafer sizin olsun! Hanımefendinizi selamlarım!

CİMÜTAVĀHANA:

Dostum seni uzun bir zaman sonra gördüm.

VIDÜSHAKA:

Dostum, buraya hızlıca geldim. Dahası sizin görkemli düğün festivaliniz nedeniyle bir araya gelen Siddhalar ve Vidyādhara ların ziyafetini görme merakıyla başıboş gezerek bu saate kadar uzak durdum. Şimdi siz de onu göreceksiniz.

CİMÜTAVĀHANA:

Evet söylediğin gibi. (Etrafa bakarak) Dostum bak, bak!

Sarı sandal macunu ile bedenlerini kirleten, santāna çiçeklerinden çelenkler takan ve süslü takılarının ihtişamı nedeniyle parlak beyaz ipek elbiseler giyen Vidyādhara lar, Siddhalara katılarak sandal ağaçlarının gölgesinde ilk sevgili kadınlarının tattıkları şaraplarını içerler.

Bu yüzden gel, Tamāla yoluna gidelim. (Yürür.)

VIDÜSHAKA:

Bu Tamāla yoludur. Hanımefendi burada dolaşmaktan yorgun görünüyor. Bu yüzden buradaki kristal taşın üstüne oturalım ve dinlenelim.

CİMÜTAVĀHANA:

Dostum, iyi gözlemledin. Yanaklarının güzelliği ile ayı mağlup eden, sevgilimin şimdi sıcaktan kızarmış bu yüzü kırmızı lotustan üstün olmak için can atıyor.

(Malayavatī'nin elinden tutarak) Sevgilim buraya oturalım.

MALAYAVATĪ:

Kocamın dediği gibi olsun.

(Hepsi de otururlar.)

CĪMŪTAVĀHANA:

Sevgilim, biz Kusumākara bahçesini görmek istediğimiz için siz boş yere rahatsız oldunuz. (Malayavatī'nin yüzünü tutar ve bakar) Kırmızı dudak biçimindeki tomurcuğun ve kaş biçimindeki sarmaşıkların çekiciliğiyle sizin bu yüzünüz bir Nandana⁹⁵ bahçesi iken diğerleri sadece bir ormandan ibarettir.

HİZMETÇİ KIZ:

(Gülümseme ile Vidūshaka'ya işaret ederek) Onun, Prensesi nasıl tarif ettiğini duydunuz mu? Efendim ben de sizi tarif edebilirim.

VIDŪSHAKA:

(Neşeyle) Hanımefendi, ben insanım. Bu yüzden bana bir iyilik yapın da o bana kara bir maymuna benzediğimi söylemesin bir daha.

⁹⁵ Meru dağının kuzeyinde yer alan Indra'nın bahçesidir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 217).

HİZMETÇİ KIZ:

Soylu efendim, düğünde ben tamamen uyanıkken sizi gözleriniz kapalı uyurken gördüm. Bu yüzden aynısını yapın ki sizi tasvir edeyim.

(Vidūshaka öyle yapar.)

HİZMETÇİ KIZ:

(Kendi kendine) O gözlerini kapatmış dururken, koyu mavi meyve suyuna benzeyen tamāla yaprağının suyuyla yüzünü siyah yapayım. (Kalkar ve bir tamāla yaprağı sıkarak Vidūshaka'nın yüzünü siyaha boyar. Cīmūtavāhana ve Malayavatī ona bakarlar.)

CİMÜTAVĀHANA:

Dostum, biz buradayken resmedildiğin için aslında şanslısın.

(Malayavatī, Vidūshaka'ya gülümseme ile baktıktan sonra Cīmūtavāhana'ya bakar.)

CİMÜTAVĀHANA:

(Malayavatī'nin yüzüne bakarak) Ah çekici gözleri olan! Dudaklarınızın biçimindeki yaprakların üstünde, bir tebessüm biçiminde bir çiçeğin görüntüsü görünür fakat meyve başka yerde, size baktığımda gözlerinizdedir.

VIDŪSHAKA:

Hanımefendi, ne yaptınız?

HİZMETÇİ KIZ:

Aslında siz boyandınız.

VIDŪSHAKA:

(Eliyle yüzüne dokunur ve bakarak, öfkeyle bir dal parçası alır) Ah seni kölenin kızı! Bu soylu bir ailedir. Sana ne yapayım ben? (Cīmūtavāhana'ya) Efendim! Sizin yanınızda bir cadı kadının bu kızı tarafından kirletildim. Burada kalmanın bir anlamı yok. Gidiyorum. (Gider.)

HİZMETÇİ KIZ:

Soylu Ātreya bana kızdı, bu yüzden gideyim ve ondan af dileyeyim.

MALAYAVATĪ:

Hizmetçi Çaturikā, niçin beni yalnız bırakıp gidiyorsun?

HİZMETÇİ KIZ:

(Tebessümle Cīmūtavāhana'yı işaret ederek) Bir süre böyle yalnız kalın.
(Gider.)

CĪMŪTAVĀHANA:

(Malayavatī'nin yüzüne bakarak) Etkileyici olan, güneş ışıklarının dokunduğu, bu yüzden her yerinde pembe bir renk taşıyan ve dişlerin parıltısının dudakların arasından çıkıp kendini gösteren bu yüzünüz, gerçekten kırmızı bir lotusla aynıdır fakat burada hiç bal alan arı görünmüyor. (Malayavatī yüzünü çevirir gülerek ve Cīmūtavāhana tekrar sürdürür konuşmasını.)

HİZMETÇİ KIZ:

(Perdeden hızlıca girerek ve yaklaşarak) Soylu Mitrāvasu iş için Prensi görmek istiyor.

CİMŪTAVĀHANA:

Sevgilim sen eve git. Mitrāvasu'yu gördükten sonra ben de geleceğim.

(Malayavatī, hizmetçi kız ile birlikte uzaklaşır.)

(Bunun üzerine Mitrāvasu girer.)

MİTRĀVASU:

Krallığın düşmanı tarafından ahlaksızca yağmalandığını Cīmūtavāhana'ya nasıl bildiririm? Bununla birlikte bildirmeden gitmek de doğru olmaz. Bu yüzden ona bildireyim ve gideyim.

Prens, Mitrāvasu sizi selamlar.

CİMŪTAVĀHANA:

(Mitrāvasu'ya bakarak) Mitrāvasu, buraya otur.

MİTRĀVASU:

(Bakarak oturur.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Dikkatle bakarak) Mitrāvasu, öfkeli görünüyorsun?

MİTRĀVASU:

Kim gerçekten alçak olan Matanga'ya kızmaz ki?

CİMŪTAVĀHANA:

Matanga ne yaptı ki?

MĪTRĀVASU:

Öyle görünüyor ki kendi çöküşü için sizin krallığınızı işgal etmiş.

CİMŪTAVĀHANA:

(Neşeyle kendi kendine) Doğru olması mümkün mü?

MĪTRĀVASU:

Bu yüzden ekselansları onu yok etmek için emir vererek mutlu olabilir. Daha ne yapılabilir ki?

Senin emrini alarak Siddhalar, ilk başta savaş alanına gitmek için buradan ayrılırlar, yağmur mevsiminde olduğu gibi günü karanlık bir geceye çevirirler, iki tekerlekli arabalarıyla tüm yönlere ilerleyerek ve gökyüzünün tüm yollarına oklar fırlatarak güneşin ışınlarını örterler ve düşman yok edildiğinde herkesin saygıyla prene eğilmesiyle krallık size geri verilir. Büyük birliklere henüz ne gerek var?

Şunu bilin ki özellikle ben tek başıma büyük bir öfke ile büyük parlak yeke gibi ışıldayan kılıcımı çekeceğim. Soylu bir fili aslanın bozguna uğratması gibi savaş alanında alçak Matanga'yı öldüreceğim.

CİMŪTAVĀHANA:

(Kulaklarını kapatarak kendi kendine) Eyvah, kılıç kelimesi söylendi. Ne yapalım, böyle olsun. (Yüksek sesle) Ey Mitrāvasu, cesaretle donatılmış olan senle daha fazlası mümkün olacak.

Başkalarına merhamet için kimseye sormadan kendi canını feda edebilen biri bir krallık için insanların kılıçtan geçirilmesini nasıl kabul edebilir?

Ve dahası, acılar hariç hiçbir şey bana düşman değildir. Eğer bana bir iyilik yapmak istersen acıların kölesi olmuş kişiye merhamet et.

MİTRĀVASU:

(Öfkeyle) Böyle hayırsever bir kişi nasıl merhamet etmez!

CĪMŪTAVĀHANA:

(Kendi kendine) Öfkesi durdurulamaz ve akli öfkeyle dolu olduğu için onu caydırmak mümkün değil. Bu yüzden şunu deneyeyim. (Yüksek sesle) Mitrāvasu kalk! İçeriye gidelim. Orada sana tavsiyede bulunayım. Şimdi gün bitti, zira övülmeye değer olan güneştir, her gün hafif uykuyla yakın alakası olan lotus tomurcuğundan çıkar, tüm yönleri doldurup tek bir amaç için kendini adadığı ışınlarıyla tüm evreni memnun eder ve şimdi aralıksız ilahilerle dolu ağızlarıyla Siddhalardan batı dağına doğru hareket ediyor, onun çabası başkalarının iyiliği içindir.

(Hepsi çıkar.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜN SONU

4.1.4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(Elbise taşıyan oda hizmetçisi ve kapı bekçisi girer.)

ODA HİZMETÇİSİ:

Haremdeki kadınların meselelerini idare ederek ve bir sopa yardımıyla güçlülere karşı her adımda onları koruyarak yaşı ilerlemiş olan ben şimdi, şehirlerin içindeki kanunları düzenleyerek her adımda hatalarımı ceza yoluyla himaye eden kralın idaresini örnek alıyorum.

KAPI BEKÇİSİ:

Soylu Vasubhadra, nereye gidiyorsun?

ODA HİZMETÇİSİ:

Ben Mitrāvasu'nun annesinden şöyle emir aldım: "Oda hizmetçisi, on geceye yetecek bu kırmızı elbiseleri Malayavatî'ye ve damada götür!". Fakat kız kardeşi kayın pederinin evindedir ve Cīmūtavāhana'nın da prensle birlikte bugün okyanus gelgitini görmek için gittiği söyleniyor. Bu yüzden prensese mi yoksa damada mı gitmeliyim bilmiyorum.

KAPI BEKÇİSİ:

Efendim prensese gitseniz daha iyi çünkü damat şimdi her an buraya geliyor olabilir.

ODA HİZMETÇİSİ:

Doğru söyledin. Sen Şimdi nereye gidiyorsun?

KAPI BEKÇİSİ:

“Sunanda git ve Mitrāvasu’ya buraya gelmesi gerektiğini ve Dīpapatipadutsava⁹⁶ festivalinde damada ve Malayavati’ye hediye olarak verilebilecek uygun bir eğlence tasarlaması gerektiğini söyle!” diye Kral ViŐvāvasu bana emir verdi. Bu yüzden sen prensesi görmeye gidebilirsin. Ben Mitrāvasu’yu çağıracağım.

(İkisi de çıkarlar.)

N KONUŞMANIN SONU

(Cīmütavāhana ve Mitrāvasu girerler.)

CİMTAVĀHANA:

Ova oturulacak bir yerdir, temiz bir taş koltuk, içmek için serin bahar suyu vardır, yemek için kökler ve ağaçların altında bir mesken vardır ve geyikler bizim arkadaŐlarımızdır. Bütün bu bolluk istemeden ormanda bulunabilir ki bu ormanın tek bir kusuru vardır; o da başkaları için uđraŐmaktan yoksun olmasındır, yoksullar için burası kullanıŐlı değildir.

MİTRĀVASU:

⁹⁶ Dīpapatipadutsava=Dīpāvalī. Diğer adı Divali’dir. Hindistan’da genellikle Ekim-Kasım aylarına denk gelen bir bayramdır, iŐık bayramıdır (<http://en.wikipedia.org/wiki/Diwali>).

(İleriye bakarak) Ah Prens, acele et, acele et! Gelgit akıntısının tam zamanı.

CİMŪTAVĀHANA:

(Dinleyerek) Doğru fark ettin. Gürültü çıkaran büyük su fillerinin sertçe ve sürekli çarpışlarıyla artan ve bu yüzden kulakları tırmalayan ses feryat ederken gelgit, sayısız büyük deniz kabuğu kümelerini çoğunlukla öteye beriye savurarak geliyor.

MİTRĀVASU:

Kuşkusuz gelgit içeri akıyor. Bak! Karanfil yapraklarını bir çırpıda bitiren timsahlar ve filleri dağıtarak güzel kokan suyla bu gelgit, parlayan incileri renklendirerek ışıltıyor. Hadi, yayılan suyla birlikte bu yoldan çıkarak dağ sırtları boyunca geçitten gidelim.

CİMŪTAVĀHANA:

Mitrāvasu, bak, bak! Bu Malaya tepeleri, sonbahar nedeniyle beyaz bulutlarla kaplı Himālaya tepelerinin güzelliğini taşıyor.

MİTRĀVASU:

Onlar Malaya tepeleri değil, yılan kemiklerinin yığınlarıdır.

CİMŪTAVĀHANA:

(Duygusallıkla) Yazık! Bu topluca ölümlerin sebebi ne?

MİTRĀVASU:

Prens, bunlar toplu ölümler değil. Dinle, bu şöyle: “Dediklerine göre bir zamanlar kuşların kralı Vainateya⁹⁷(Garuda⁹⁸), kanatlarını kuvvetlice çırparak tüm deniz suyunu dağıtıp, alttaki dünyadan yılanları çakarmış ve onları her gün yemiş.”

CİMÜTAVĀHANA:

(Üzülerek) Yazık! Ne kadar acımasız! Sonra?

MİTRĀSU:

Sonra, tüm yılanların yok olmasından korkan yılanların kralı Vāsuki⁹⁹,
Garuda ile konuşmuş.

CİMÜTAVĀHANA:

(Saygıyla) “Önce beni ye” mi demiş?

MİTRĀVASU:

Hayır, hayır.

CİMÜTAVĀHANA:

Ne demiş?

⁹⁷ Tanrı Viṣṇu'nun kuşunun ismidir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 331).

⁹⁸ Mitolojik bir kuş ya da bir akbabadır, yarı insan yarı kuştur. Tanrı Viṣṇu'nun binek hayvanıdır. O kuşların kralı ve Kaṣyapa ile Vinatā'dan doğmadır. Babası Kaṣyapa'nın diğer karısı ve yılanların annesi olan Kadru ile annesi Vinatā arasındaki kavga yüzünden yılanların baş düşmanıdır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 109).

⁹⁹ Pātāla'da yaşayan yılanların ya da Nāgaların kralıdır. Okyanusun çalkalanmasında tanrılar ve Asurlar Vāsuki'yi Mandara dağına dolayıp onu çalkalama ipi olarak kullanmışlardır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 343).

MĪTRĀVASU:

O şöyle demiş: “Senin saldırman korkusuyla dişi yılanların ceninleri düştü ve genç olanların binlercesi öldü. Soyun durması nedeniyle bizim soyumuz ve senin amacın yok olacak. Bundan böyle buraya her gün senin için bir yılan göndereceğim.”

CĪMŪTAVĀHANA:

Sadece onur kırıcı bir şekilde yılanların kralı yılanları korumuş. İki bin dilinin arasında, “Tüm yılan ırkını korumak için ben bugün yılanların düşmanı olan sana kendimi sunuyorum.” diyebileceği tek bir dili yok muydu?

MĪTRĀVASU:

Onun teklifi kuşların kralı tarafından kabul edilmiş. Yılan kralla bu şekilde bir anlaşma yapan kuşların kralı, Himālaya tepelerine benzeyen kemik yığınlarının arttığı, artıyor olduğu ve her geçen gün artacağı büyük yılanları yer.

CĪMŪTAVĀHANA:

Ne kadar sıra dışı! Cahil, tüm pisliklerin haznesi, tatsız ve çürüten bedeninin hatırına günah işledi. Yazık! Nāgāların sıkıntısının bir sonu yok. (Kendi kendine) Keşke kendi bedenimi kurban ederek tek bir Nāgā'nın bile olsa hayatını kurtarabilseydim!

(Sonra kapı bekçisi girer.)

KAPI BEKÇİSİ:

Dağın tepesine tırmandım. Şimdi Mitrāvasu'yu arayayım. (Yürür) Mitrāvasu damadın yanında duruyor. (Yaklaşır) Başarı prensin olsun!

MĪTRĀVASU:

Sunanda, seni buraya getiren ne? (Kapı bekçisi kulağına fısıldar.)

MĪTRĀVASU:

Prens, babam beni çağırıyor.

CĪMŪTAVĀHANA:

Gidebilirsin.

MĪTRĀVASU:

Engellerle dolu bu yerde çok uzun kalma. (Gider.)

CĪMŪTAVĀHANA:

Bu dağ tepesinden inerek sahili izleyebilirim. (Yürür.)

(Sahnenin arkasından) Ah benim oğlum, Şankhaçūda bugün ne zaman öldürüleceksin, seni nasıl görebileceğim?

CĪMŪTAVĀHANA:

(Dinleyerek) Bir kadının acıklı ağlaması gibi görünüyor. Kim o? Onun kim olduğunu ve korkusunun ne olduğunu araştırayım. (Adımlar.)

(Sonra arkasında ağlayan yaşlı bir kadın ve bir çift elbiseyle bir hizmetçinin himayesinde Şankhaçūda girer.)

YAŞLI KADIN:

(Gözyaşlarına boğularak) Ah benim oğlum Şankhaçūda, bugün öldürüleceksin. Seni nasıl görebileceğim? Senin bu ay yüzünden ayrılan aşağı dünya kararacak.

ŞANKHAÇŪDA:

Anne, ağlayarak kendine neden eziyet ediyorsun?

YAŞLI KADIN:

(Bakarak ve oğlunun kol ve bacaklarına dokunarak) Oğlum, senin gün ışığı görmeyen hassas bedenini taş kalpli Garuḍa nasıl yiyecek? (Ona boynundan sarılarak ağlar.)

ŞANKHAÇŪDA:

Anne yeter bu kadar ağlama! Fanilik yeni doğmuş bebeği ilk kucakladığında, anne onu dadı gibi mi kucaklar? Acının sebebi ne? (Gitmek ister.)

YAŞLI KADIN:

Oğlum, biraz daha dur ki yüzünü görebileyim!

HİZMETÇİ:

Hadi, efendi Şankhaçūda. O kim, sana feryat eden kim? Aslında oğlunu şefkatiyle ayartan o, kralın görevini bilmiyor.

ŞANKHAÇŪDA:

Geliyorum.

HİZMETÇİ:

(İleri bakarak, kendi kendine) Onu gerçekten ölüm kayasına getirdim. Bu yüzden ölüm işaretini ona vereyim.

CİMŪTAVĀHANA:

Kadın burada. (Şankhaçūda'ya bakarak) Muhakkak o da onun oğludur. Fakat neden ağlıyor? (Her yere bakarak) Korkusunun sebebini ve korkusunun neden arttığını gerçekten anlayamıyorum. Tam yaklaşayım. Konuşma başladı ve çok geçmeden buradan duyulacak. Bu yüzden çalılara gizlenerek dinleyeceğim. (Öyle yapar.)

HİZMETÇİ:

(Ellerini birleştirerek gözyaşları içinde) Efendi Şankhaçūda, kralın emri bu, bu yüzden bunları söylemeliyim.

ŞANKHAÇŪDA:

İyi insan, söyle o zaman!

HİZMETÇİ:

Nāgaların kralı Vāsuki sana emrediyor.

ŞANKHAÇŪDA:

(Ellerini başında birleştirerek, saygıyla) Majesteleri ne emrediyor?

HİZMETÇİ:

“Bu kırmızı elbiseleri giyip ölüm kayasına çık, böylece kırmızı elbiseyi fark eden Garuða seni yiyecek.”

CİMÛTAVĀHANA:

(Duyarak) Vāsuki onu feda etti.

HİZMETÇİ:

Delikanlı, al bu elbiseleri. (Verir.)

ŞANKHAÇÛDA:

(Saygıyla) Ver onları. (Alır) Majestelerinin emrini yerine getireceğim.

YAŞLI KADIN:

(Oğlunun elindeki kırmızı elbiseleri görünce göğsüne vurarak) Çocuğum! Bu yıldırım düşmesine benziyor. (Bayılır.)

HİZMETÇİ:

Garuða'nın gelmesine çok az vakit kaldı. Bu yüzden ben hemen gidiyorum.
(Gider.)

ŞANKHAÇÛDA:

Anne, toparlan!

YAŞLI KADIN:

(Kendine gelerek, gözyaşlarıyla) Ah oğlum, yüz dilek sayesinde kazanılan!
Seni tekrar nerede görebilirim? (Boynuna sarılır.)

CİMŪTAVĀHANA:

Garuḍa ne kadar acımasız! Ayrıca, kuşların kralının sadece gagası değil aynı zamanda kalbi de çok sert, çünkü o, sürekli gözyaşı dökmekten ve “Senin koruyucun kim olacak? Oğlum!” diye feryat etmekten ve acınacak bir halde tüm yönleri bakmaktan kafası karışan annesinin kucağına yerleşen bu çocuğu acımadan yiyecek.

ŞANKHAÇŪDA:

(Gözyaşlarına hakim olarak) Bu aşırı kederin için ne yapılabilir? Kendilerini aşırı merhamete adayan, yoksulların ricasını geri çevirmeyen, şefkate başvurarak kendi çıkarını başkalarınıninkilerden önemsiz bulan ve başkalarının acılarına üzülen böyle iyi insanlar ölürler. Anne, akan gözyaşlarını sil! Kimin önünde ağlıyorsun sen? Pekala toparlan, toparlan!

YAŞLI KADIN:

(Gözyaşlarıyla) Nasıl toparlanayım? Nāgāların kralı, seni benim tek oğlum olduğunu bilerek merhametle mi gönderdi? Yazık! O, nasıl gelip geçici ölümlüler arasında oğlumu hatırladı. Ben çok şanssızım. (Bayılır.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Şefkatle) Akrabaları tarafından terk edileni ve boğazında sallanan hayatıyla felakete sürüklenen kurtarmalıyım; böyle yapmazsam bedenimle nasıl erdem kazanılabilir ki?

Bu yüzden şimdi yaklaşayım.

ŞANKHAÇŪDA:

Anne, kendine gel.

YAŞLI KADIN:

Ah oğlum, Nāgaların koruyucusu Vāsuki senden ne zaman vazgeçti, başka kim kurtaracak seni?

CĪMŪTAVĀHANA:

(Yaklaşarak) Kesinlikle ben, ben yapacağım.

YAŞLI KADIN:

(Cīmūtavāhana'yı görür, hızlıca oğlunu üstteki elbiseyle örter ve ona yaklaşır, diz çöker) Garuḍa, öldür beni! Senin yiyeceğin olarak Nāga kralı tarafından seçildim.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Gözyaşlarıyla) Ah onun oğluna olan şefkati! Oğluna olan şefkatinden dolayı bu dehşeti gören yılanların taş kalpli düşmanı da olsa merhamet edeceğini düşünüyorum.

ŞANKHAÇŪDA:

Anne, korkma! O Nāgaların düşmanı değil. Gagası, büyük yılanların beyinlerini patlatarak akan kanla kirlenen ve sert olan Garuḍa ile yapısı ve görünüşü ay gibi nazik olan bu erdemli adam arasındaki farklılığa bak!

YAŞLI KADIN:

Senin ölüm korkundan dehşete düşen ben herkesin Garuða olmasından şüpheleniyorum.

CİMÜTAVĀHANA:

Anne, korkma! Kesinlikle oğlunu kurtarmaya gelen bir Vidyādhara'yım ben.

YAŞLI KADIN:

(Neşeyle) Oğul tekrar tekrar söyle bunu.

CİMÜTAVĀHANA:

Anne, bunu tekrar tekrar söylemenin ne anlamı var? Bunu davranışımınla gösteririm şimdi.

YAŞLI KADIN:

(Ellerini kafasında tutarak) Oğul, çok yaşa!

CİMÜTAVĀHANA:

Anne, bu ölüm işaretini bana ver! Bunu giyip, oğlunun hayatını kurtarmak için bedenimi Vinatā'nın¹⁰⁰ oğluna yemesi için sunacağım.

YAŞLI KADIN:

(Kulaklarını kapatarak) Bu uğursuzluk defolsun! Bedenini bu şekilde kurban ederek kendi akrabaları tarafından terk edilen oğlumu kurtarmak isteyen sen, Şankhaçūða'dan farkı olmayan bir oğulsun ya da ondan çok daha değerlisin.

¹⁰⁰ Daksha'nın kızlarından, Kaşyapa'nın karılarından biri ve Garuða'nın annesidir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 357).

ŞANKHAÇŪDA:

Bu büyük adamın davranışı dünyayı tersine çevirdi. Ne kadar iyi bir adam; çünkü başkaları için merhametle, bir zamanlar Vishvāmitra'nın¹⁰¹ toplumdan soyutlanmış halde köpeğin etini yediği, Gautama'nın¹⁰² ona yardım eden bir turna kuşunu öldürdüğü ve Kāşyapa'nın¹⁰³ oğlu Garuḍa'nın her gün yılanları yediği dünyada, o hayat soluğunu bir ot gibi sunuyor.

(Cīmūtavāhana'ya) Büyük erdemlilik! Kendini kurban etme kararınla bana merhamet gösterdin. Bu yüzden ısrar etme! Bak! Benim gibi küçük varlıklar doğarlar ve ölürlər, fakat başkalarının hatırı için çabalayan senin gibi insanlar nerede doğacak? Bu yüzden bu inadı bırak! Kararından vazgeç.

CİMŪTAVĀHANA:

Şankhaçūda, lütfen uzun zaman sonra bir fırsat anı yakalayan ve başkalarına yardım etmek isteyen bana engel olma! Tereddüt etme! Bu ölüm işaretini bana ver!

ŞANKHAÇŪDA:

Yüce insan, kendini boş yere tehlikeye sokma! Elbette Şankhaçūda, bir deniz kabuğu kadar saf olan Şankhapāla ailesini lekelemeyecek. Eğer senin

¹⁰¹ Büyük bir ermiştir. Asker olarak doğmuş fakat şiddetli çileciliği sayesinde Brāhmanlığa yükselmiş ve yedi ermiş arasına girmeyi başarmıştır (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 364).

¹⁰² Ermiş Şaradvat'ın bir ismi ve Gotama'nın oğludur. Indra tarafından kirletilen Ahalyā'nın kocasıdır (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 111).

¹⁰³ Bazı ilahilerin atfedildiği Veda edebiyatındaki bir ermiştir (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 153).

merhametine layık olduysak, benim şanssızlığımla baş eden annemin kendi hayatından vazgeçmemesi için düşünerek bir çözüm bul.

CİMÜTAVĀHANA:

Burada ne düşünülecek? Şimdi bir çözüm buldum zaten. O senin elinde.

ŞANKHAÇŪDA:

Nasıl olur?

CİMÜTAVĀHANA:

Sen yaşarken yaşayan ve sen ölürken ölen annenin hayatta kalmasını istiyorsan, benim sayemde kendi hayatını koru! Bu çözümdür. Bu yüzden hızlıca ölüm işaretini bana ver ki bende kendimi bununla sarayım ve ölüm kayasına çıkayım. Sen de annenle birlikte bu yerden git. Yaklaşmakta olan ölüm durumunu görünce, kadınsı doğasından dolayı hayatını kaybedebilir. Ölü yılanların bir sürü iskeletiyle dolu olan bu büyük mezarlığı görmüyor musun? Çakalların ağızlarından çıkan ve bir çatırdama sesiyle düşen ateş alevlerinin gürültüsü, leş kokularının sürekli akan yağla karıştığı ve derin karanlığın, kanat çırparak ve yarı düşerek ve gagalarıyla çektikleri bir parça et için artan açgözlülükleriyle akbabalar tarafından oluşturduğu bu kan yığnında ses çıkarıyor.

ŞANKHAÇŪDA:

Nasıl görmem? Kemik ve kafatasları ile dolu olan ve Garuğa'yı sevindirerek her gün bir yılan şeklinden yoksun olmayan bu korkunç görünümlü mezarlık,

üzerinde ay ışınları kadar beyaz kemik ve kafataslarıyla dolu olan ve Ganeşa'yı¹⁰⁴ sevindirerek her zaman yılan biçiminde bir kolyeden yoksun olmayan Şiva'nın¹⁰⁵ bedeni gibi görünüyor.

CİMŪTAVĀHANA:

Şankhaçūda, git! Bu yatıştırıcı kelimelerin ne anlamı var?

ŞANKHAÇŪDA:

Garuḍa'nın gelme saati gerçekten çok yakın. (Annesinin önünde diz çökerek)
Sen de şimdi geri dön! Oğlunu seven annem, tekrar doğduğumuz her ruh göçünde benim annem ol! (Annesinin ayaklarına kapanır.)

YAŞLI KADIN:

(Ağlayarak) Bu onun son sözü nasıl olur? Sevgili oğlum, ayaklarım seni bırakıp gitmez. Bu yüzden burada seninle birlikte kalacağım.

ŞANKHAÇŪDA:

(Kalkarak) Kutsal Gokarna'ya¹⁰⁶ olan saygımı hızlıca sunarak, Majestelerinin emrini yerine getireyim. (İkisi de çıkarlar.)

CİMŪTAVĀHANA:

¹⁰⁴ Ganaların kralı ve özellikle tanrı Şiva'nın hizmetindeki ikinci dereceden tanrılardandır. Şiva ve Pārvaṭi'nin oğlu ya da sadece Pārvaṭi'nin oğludur. Engelleri ortadan kaldıran bilgelik tanrısıdır. Fil başlıdır (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 106).

¹⁰⁵ Hindu dininin üç büyük ve güçlü tanrısından biridir. O kısaca yok edici olarak bilinir, fakat onun güçleri ve yetenekleri bunun çok ötesindedir (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 296).

¹⁰⁶ 'İneğin kulağı' anlamındadır. Mangalore yakınlarındaki batı sahilinde Şiva'nın kutsal bir haç yeridir (John Dowson, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953, s. 113).

Tüh! İsteğim yerine gelmedi. Öyleyse burada çözüm ne?

ODA HİZMETÇİSİ:

(Hızlıca girerek) Bir çift elbise buyurun Efendim!

CİMŪTAVĀHANA:

(Neşeyle bakarak) İyi ki isteğim beklenmedik şekilde gelen bu kırmızı elbiselerle tamamlandı.

ODA HİZMETÇİSİ:

Mitrāvasu'nun annesi kraliçe, siz Efendimize bu bir çift elbiseyi gönderdi. Siz Efendimiz onları giyiniz.

CİMŪTAVĀHANA:

(İçtenlikle) Onları bana ver.

(Oda hizmetçisi verir.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Kabul ederek, kendi kendine) Malayavatī ile olan evliliğim başarılı oldu.

(Yüksek sesle) Oda hizmetçisi, gidebilirsin. Emrimle kraliçeyi selamla!

ODA HİZMETÇİSİ:

Efendimiz nasıl emrederse. (Gider.)

CİMŪTAVĀHANA:

Tam zamanında gelen bu bir çift elbise başkalarının iyiliği için kendi bedeninden vazgeçen bana büyük bir keyif verdi. (Tüm yönler bakarak) Bu güçlü rüzgar, Malaya dağ sırasının tepelerinde taş yığınlarını sarsarak estiği için zannediyorum ki kuşların kralı buraya yaklaşıyor. Evreni yok eden ateşin bulutlarına benzeyen kanatları gökyüzünü kaplıyor, sanki dünyayı yıkıyor gibi deniz kıyısını şiddetle savurarak deniz suyunu zorluyor ve anında asil yön fillerinin korkusuyla bakakalıp evrenin yok olması endişesini ortaya çıkartarak ve on iki güneş¹⁰⁷ gibi parlayarak kendi biçiminde tekrar tekrar yükselerek on yönü de koyulaştırıyor.

Bu yüzden Şankhaçūda geri gelmeden önce ölüm kayasına çıkayım. (Öyle yapar ve oturur, dokunur.)

Dokunuşu ne kadar keyifli! Sandal özü kokusuyla Malayavatī, istediğim şeyin başarısı için dokunduğum bu ölüm kayası kadar mutlu edemezdi beni diye düşünüyorum.

Artık Malayavatī'den bahsetmenin anlamı yok. Bu ölüm kayasının kucığında şimdi yaşadığım bu mutluluğu, çocukluğumda annemin kucığında huzurla uyurken hissetmedim. Garuḍa gelirken kendimi örteyim şimdi. (Öyle yapar.)

GARUḌA:

Güneş iki tekerlekli savaş arabalarının tehlikesiyle sarsılırken, ayın

¹⁰⁷ Evren yok olurken ortaya çıkacak olan on iki güneştir (Bak Kun-Bae, *Nāgānanda of Harsha*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1992, s. 124).

yansımasını gördükten sonra, yılanların kralı Śesha'nın¹⁰⁸ şeklini düşünerek korkuya kapılan ve büyük kardeşime sevgiyle bakan ben, bulutların kenarlarına ulaşarak büyükçe açtığım kanatlarımla bir yılan parçası için aç olarak Malaya dağının kıyısına şu an ulaştım.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Memnuniyetle) Bugün kendi bedenimi sunarak bir yılanı kurtarmakla edindiğim yararlılık erdemiyle her doğum döngümde böyle başkalarının yararını amaçlayan bir beden istiyorum!

GARUĞA:

(Cīmūtavāhana'yı izleyerek) Yıldırımından daha şiddetli olan gagamla onu göğsünden delerek yemek için, yılanların geri kalanını korumak için bu ölüm taşına düşen ve korkumdan param parça olmuş kalbinden akan kanla kirlenmiş gibi olan kırmızı elbisesine örtünmüş yılanı hızlıca kaldıracağım.

(Cīmūtavāhana'yı yakalayarak kavrar. Çiçekler düşer ve büyük orkestra davulunun sesi duyulur sahnede.)

GARUĞA:

(Yukarıya bakarak ve hayretle dinleyerek) Çiçek yağmuru ve davul sesi! Kokusuyla arıları cezbeden bu çiçek yağmuru gökyüzünden neden düşüyor? Gökyüzündeki bu davulların sesi yönlerin çarkını neden yankılandırır?

¹⁰⁸ Yılan ırkının ya da Nāgaların kralıdır ve Pātāla'da yaşar. Yaradılış süresince Viṣṇu'nun arkasında durmuş ve ona gölge olmuş bin başlı bir yilandır. Bazen dünyayı koruduğu bazen de yedi Pātāla'yı ve cehennemleri desteklediği düşünülür (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 291).

(Gülerek) Ah biliyorum kanatlarımın hızından Pāricāta¹⁰⁹ ağacı sallanır ve evreni yok eden bütün ateş bulutları, bütünüyle yok olma şüphesine neden olarak uğulduyor diye düşünüyorum.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Kendi kendine) İyi ki amacıma ulaştım.

GARUḌA:

(Cīmūtavāhana'yı taşıyarak) Bu yılanların koruyucusu ağır geldi bana, bugün yılanları yiyip bitirme hırsımı kesinlikle giderecek. Bu yüzden onu taşıyarak Malaya dağına yükseleyim ve onu yiyeyim.

(Hepsi çıkar.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜN SONU

¹⁰⁹ Okyanusun çalkalanmasında ortaya çıkan ağaçtır ve kokusuyla dünyayı saran, cennet ormanlarının en güzeli. İndra'nın cennetinde muhafaza edilir ve İndra bunu karısı Sachī'ye hediye olarak verir, fakat Kṛishṇa, İndra'nın cenneti Swarga'ya ziyaret için geldiğinde karısı Satyabhāmā'nın isteği üzerine ağacı götürmek ister. Kṛishṇa ve İndra arasında büyük bir savaş yaşanır, İndra yenilir. Ağaç Kṛishṇa'nın cenneti Dvārakā'ya götürülür. Kṛishṇa öldüğünde İndra'nın cennetine geri getirilir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 232).

4.1.5. BEŞİNCİ BÖLÜM

(Kapı bekçisi girer.)

KAPI BEKÇİSİ:

Seven bir kişi kendi bahçesine giderse, sevgide bir tehlike beklenir, o ne kadar zamandır birçok felaketin görüldüğü bir ormanın ortasındadır? Majesteleri Kral Vişvāvasu, gelgite bakmak için istekle giden Cīmūtavāhana geciktiği için endişelidir ve bana: “Sunanda, damadım Cīmūtavāhana’nın, Garuḍa’nın yakınındaki korkunç yere gittiğini duydum ve bu haberden dolayı endişeliyim. Bu yüzden çabuk onun eve geri dönüp dönmediğine bak, gel!” diye emir verdi.

Şimdi oraya gidiyorum. (Adımlar ve önüne bakar) İnziva yerinin avlusunda eşi ve prenses tarafından beklenen Cīmūtavāhana’nın babası ermiş kral Cīmūtaketu var. Yan tarafındaki bu Malayavafī, Malaya dağıyla donatılmış deniz kıyısı gibi görünürken, köpüklü bir suya benzeyen ve dalgalanan püskülleriyle bir çift kıvrımlı ipek elbise giyen bu Cīmūtaketu, temiz suya sahip Cāhnavī¹¹⁰ nehri gibi büyük övülmeye değer olan kraliçeyle parlayarak, tam olarak okyanusunkine benzeyen ihtişamı taşıyor.

Bu yüzden şimdi yaklaşıcağım.

(Sonra eşinin ve gelinin eşlik ettiği Cīmūtaketu görünür.)

¹¹⁰ Ganj nehrinin bir adıdır (Monier Williams, A Sanskrit-English Dictionary, Oxford University Press, Great Britain, 1951, s. 420).

CİMÜTAKETU:

Gençlik zevkleri yaşandı ve şanın ülkenin dört köşesine yayıldı. Büyük bir kararlılıkla ülkeyi yönettim ve çileyi de yerine getirdim. Oğlumsa övgüye değerdir ve bu gelin çok değerli bir ailedendir, bu yüzden şimdi istediğim şeyler oldu, artık sadece ölümü düşünmeliyim.

SUNANDA:

(Aniden yaklaşarak) CİMÜTAVĀHANA'nın...

CİMÜTAKETU:

(Kulaklarını kapatarak) Tanrı korusun!

ANNE:

Bu uğursuzluk yok olsun!

MALAYAVATĪ:

Kalbim bu uğursuzlukla titriyor.

CİMÜTAKETU:

(Sol gözünün seğirmesini göstererek) Ah iyi insan! CİMÜTAVĀHANA'nın ne?

SUNANDA:

CİMÜTAVĀHANA'dan haber almak için Kral Vişvāvasu tarafından gönderildim.

CİMÜTAKETU:

Oğlum orada değil mi?

ANNE:

(Kederle) Ah Kralım, oğlum orada değilse, nerede olabilir?

CİMÜTAKETU:

Kesinlikle geçimimiz için bir şeyleri kurtarmaya çok uzaklara gitmiş olmalı.

MALAYAVATİ:

(Kederle kendi kendine) Kocamı göremediğim için endişelenmişim.

SUNANDA:

Majestelerine söylemem gerekeni emir verin lütfen.

CİMÜTAKETU:

(Sol gözünün seğirmesini göstererek) CİMÜTAVĀHANA geciktiği için çok endişeliyim. Bana bir uğursuzluğu işaret eden zavallı sol gözüm, neden sürekli seğiriyorsun? Seğirmeyi bırak ki oğlum sağlıklı olsun! (Gökyüzüne bakarak) Bin ışına sahip üç dünyanın tek gözü kutsal güneş CİMÜTAVĀHANA'yı kesinlikle sağ salim getirecek.

(Şaşkınlıkla bakarak) Bir anda önüme gökyüzünden düşen, görünebilen, gözlere çok acı veren, parlaklığıyla kırmızı ışınları yok eden ve fırtınayla hareket eden bir yıldıza benzeyen bu şey de ne? Ayaklarıma nasıl da düştü!
(Hepsi bakarlar) Bu, başta takılan bir mücevherdir ve üstünde saç parçası var.
Fakat bu kime ait olabilir?

ANNE:

(Kederle) Ah Kralım! Bu benim oğlumun başında taşıdığı mücevher!

MALAYAVATĪ:

Anne, böyle söyleme.

SUNANDA:

Efendimiz! Bunu bilmeden böyle üzölmeyiniz. Burada Garuda tarafından yenen yılanların böyle mücevherleri bu şekilde gök taşı gibi sık sık düşer.

CĪMŪTAKETU:

Kraliçem, doğru söyledi, bu her zaman mümkün olabilir.

ANNE:

Sunanda, oğlum bu saatte kayınpederinin evine gelmiş olabilir. Git ve bize bir haber getir.

SUNANDA:

Kraliçem nasıl emrederse! (Gider.)

CĪMŪTAKETU:

Kraliçem, bunun bir Nāga'nın mücevheri olmasını umuyorum.

(Bunun üzerine kırmızı elbiseler içinde Şankhaçūda girer.)

ŞANKHAÇŪDA:

(Gözyaşlarına boğularak) Deniz kıyısındaki Gokarna'ya hızlıca ibadet edip ölüm yerine döndüm ve Garuda, pençeleriyle ve gagasıyla yaraladığı

Vidyādhara'yı göğsünden yakalayıarak gökyüzüne havalandı. (Ağlayarak) Ah büyük kişilik! Ah aşırı merhametli olan! Ah tek sebepsiz ilişkim! Ah başkalarının acılarıyla kederlenen! Nereye gittin? Cevap ver bana. Ah zavallı Şankhaçūda! Ne yaptın sen?

Yılanları kurtarmaktan tek bir itibar dahi edinmedim, kralın övgüye değer emrine dahi uymadım ve benim kadar acınması gereken ve kendini feda eden bir adam tarafından kurtarılan ben hile yaptım. Yazıklar olsun bana! Bu yüzden, bunun gibi bir an bile yaşayarak kendimi rezil etmeyeceğim. Şimdi bunu uygulamaya çalışayım. (Gözlerini yere eğerek yürür.)

CİMÜTAKETU:

(Şankhaçūda'ya bakarak) Oğlum nasıl?

ŞANKHAÇŪDA:

Boğazım fazla üzüldüğüm için gözyaşlarıyla tıkanı, konuşamıyorum.

CİMÜTAKETU:

(Kendi kendine) Eyvah, mahvolduk. (Yüksek sesle) Oğul, senin acının neden dayanılmaz olduğunu söyle bana, böylece bana aktararak buna dayanabilirsin.

ŞANKHAÇŪDA:

Dinleyin. Ben Şankhaçūda adında gerçek bir Nāga'yım. Vāsuki tarafından yiyecek olarak Garuḍa'ya gönderildim. Anı anlatmanın ne anlamı var? Toza bulanmış bu kan yığını her bir dakikada görülmez olacak. Bu yüzden kısaca

anlatayım. Akli merhametle başa çıkan yabancı bir Vidyādhara, kendini
Garuḍa'ya sunarak benim hayatımı kurtardı.

CĪMŪTAKETU:

Başkalarının iyiliği için böyle fedakar olan kişi kim? Oğul, doğru söyle o
Cīmūtavāhana mıydı? Eyvah, mahvoldum, öyle şanssızım ki!

ANNE:

Ah oğlum bunu neden yaptın?

MALAYAVATĪ:

Bu uğursuz düşünce nasıl doğru olur!

(Hepsi bayılır.)

ŞANKHAÇŪDA:

(Ağlamaklı) Kesinlikle onlar o büyük insanın ailesidir. Neden ben kırıcı
konuşarak onları bu duruma getirdim? Zaten zehirli bir yılanın ağzından
zehirden başka bir şey çıkmaz. Yazık! Şankhaçūda, hayatını feda eden
Cīmūtavāhana'yı çok yerinde ödüllendirdin!

Bu yüzden şimdi kendimi öldüreyim mi? Ya da onları mı teşvik edeyim
bunun için? Baba, kendine gel! Anne, kendine gel! (İkisi de kendine gelirler.)

ANNE:

Kızım, kalk, ağlama! Cīmūtavāhana'sız nasıl yaşarız biz? Bu yüzden şimdi
kendine gel!

MALAYAVATİ:

(Kendine gelerek) Ah kocam, seni nerede göreceğiz?

CİMÜTAKETU:

Sadakat davranışıyla tanıtılan sevgili oğlum anne babasının ayaklarına hizmet ediyor. Mücevheri ayaklarıma düşürerek diğer dünyaya giderken bile ahlaklı davranışımı bırakmadın. (Mücevheri tutarak) Ah sevgili oğlum, neden sadece bunda göründün? (Onu kalbinin üstüne koyarak) Yazık! Sürtünme nedeniyle düz olmasına rağmen, sürekli fedakarlıktan çok aşağı eğilen başıyla ayaklarımı selamlayan senin bu başına taktığın mücevherin içime işleyerek kalbimi nasıl paralar?

ANNE:

Ah oğlum CİMÜTAVĀHANA, sen asla anne ve babana hizmet etmekten başka bir mutluluk istememene rağmen, babanı bırakarak cennetin mutluluğunu tatmak için nereye gidiyorsun?

CİMÜTAKETU:

(Gözyaşlarına boğularak) Kraliçem, sen bu şekilde ağlarken CİMÜTAVĀHANA'sız nasıl yaşarsınız biz?

MALAYAVATİ:

(Ayaklarına kapanarak ve ellerini birleştirerek) Mücevheri bana verin, kocamdan bir hatıra, böylece onu kalbimin üstüne koyarak kendimi ateşe atarken kalbimin ıstırabını dağıtıyorum.

CİMÜTAKETU:

Ah kocasına sadık kadın! Niçin böyle sıkıntılısın? Bu kesinlikle hepimizin birlikte yapacağı bir iştir.

ANNE:

Kralım, o zaman neyi bekliyoruz?

CİMÜTAKETU:

Kraliçem, hiç bir şeyi beklemiyoruz. Kendini feda eden birinin ölü yakma töreni, başka hiçbir ateşte uygulanmaz. Bu yüzden biz kutsal ateş sunağından ateşi alalım ve kendimizi yakalım.

ŞANKHAÇÜDA:

(Kendi kendine) Yazıklar olsun bana! Sadece benim yüzümden bu bütün Vidyādhara ailesi ölecek. Bu yüzden şimdi şunu deneyeyim. (Yüksek sesle) Baba, aslında gerçeği öğrenmeden bunun gibi düşüncesiz bir şekilde suç işlemek uygun değildir, kaderin sebepsiz işleri gariptir. Nāgaların düşmanı onun bir Nāga olmadığını anlayınca onu bırakabilir. Bu yönde şimdi Garuḍa'yı takip edelim.

ANNE:

Belki tanrının lutfuyla oğlumu sağ görmenin sevincini yaşarız.

MALAYAVATĪ:

(Kendi kendine) Bu benim için gerçekten imkansız, şansızım ben.

CİMŪTAKETU:

Oğul, sözlerin doğru çıksın! Yine de ateşle ilerlemek bizim için uygundur. Bu yüzden sen onu takip edebilirsin. Biz de ateşi, ateş sunağından alarak seni hızlıca takip edeceğiz. (Eşi ve geliniyle birlikte gider.)

ŞANKHAÇŪDA:

Bu yüzden şimdi Garuða'yı takip ediyorum. (Önüne bakarak) O, Malaya'nın tepesinde uzaktan, dağın yamaçlarında, korkunç taş gibi pençelerini batırıp vuruşuyla yeri delerek ve gözlerinden çıkan alevlerle civardaki ormanın içini yakarak ve kandan ıslanmış gagasını ovarak biraz yıkanıyor gibi görünüyor. (Bunun üzerine konmuş Garuða ve önüne düşen CİMŪtavāhana görünür.)

GARUĞA:

Doğduğumdan beri büyük yılanları yiyorum, fakat bunun gibisini daha önce hiç görmemiştim, bu büyük varlık hem korkusuz hem de biraz mutlu görünüyor. Çünkü kanı bol bol içilmesine rağmen okyanus sağlamlığı olan onda hiç tükenme yok, vücudunu yırtarak sebep olduğum acılara katlanırken yüzü mutlulukla birlikte sakin ve sevincin farklı bir ürpertisi kırılmayan kol ve bacaklarında görölüyor ve kötülük edene sanki bir hayırsever gibi bakıyor. Bu yüzden onun korkusuz tavrı beni meraklandırdı. Tamam, onu yemeyeceğim, fakat kim olduğunu soracağım ona. (Bırakır.)

CİMŪTAVĀHANA:

(Daha fazla vücudunu koparmak istemeyen Garuḍa'yı fark ederek) Açık damarlardan kan hala sızıyor ve vücudumda şimdi bile et var, ah Garuḍa, memnuniyetini göremiyorum, yemeyi neden bıraktın?

GARUḌA:

(Kendi kendine) Ne hoş bir olay! Bu durumda bile asilce konuşuyor. (Yüksek sesle) Asil ruhlu kişi! Ben gagamla kalbinden kan çektim fakat sen cesaretinle kalbimi cezp ettin. Bu yüzden kim olduğunu duymak istiyorum.

CĪMŪTAVĀHANA:

Böyle aklıktan acı çektirten sen, duymaya layık değilsin. Şimdi kanım ve vücudumla kendini mutlu et.

ŞANKHAÇŪḌA:

(Bir anda yaklaşarak) Ah Garuḍa! Şiddet elbette, elbette uygulanmamalı. O bir Nāga değil. Onu serbest bırak! Beni ye! Senin yiyeceğin olarak Vāsuki tarafından ben sana gönderildim. (Göğsünü açar.)

CĪMŪTAVĀHANA:

(Şankhaçūḍa'ya bakarak kederle kendi kendine) Yazık! İsteğim gelen Şankhaçūḍa yüzünden sonuçsuz kaldı.

GARUḌA:

(İkisine de bakarak) İkinizde ölüm işaretini taşıyorsunuz. Tabi, kimin Nāga olduğunu anlamakta zorlanıyorum.

ŞANKHAÇŪDA:

Yanlışlıkla kafan karıştı. Göğsüne çizilen Svastika¹¹¹ işaretini bir tarafa bırakalım. Bedenimdeki yılan derisini görmüyor musun? Konuşurken iki dilimi de saymıyor musun? Dayanılmaz acımın sebep olduğu tıslama sesinin soluklarından dolayı şişen ve korkunç zehirli gazdan kararan parlak mücevherin bu üç başlığını fark etmiyor musun?

GARUĞA:

(Şankhaçūda'nın başlığına bakar) O zaman bu yemekte olduğum da kim?

ŞANKHAÇŪDA:

Cīmūtavāhana, Vidyādhara soyunun en iyisidir. Bunu neden yaptın, zalim?

GARUĞA:

Ah! O Vidyādharaların kralı Cīmūtavāhana mı? Meru dağında, Mandara dağının büyük mağaralarında, Himālayaların zirvelerinde, İndra'nın dağında, Kailāsa'nın¹¹² taşlarında, hatta Malaya tepelerinde ve her bölgede, Lokāloka¹¹³ dağımı dolaşan göksel şarkıcı topluluğu tarafından yüksek sesle söylenen dini şarkılardan onun şanını sık sık duyarım. Tamamen büyük bir günah çamuruna düştüm.

¹¹¹ İnsanların ve eşyaların üzerine yapılan mitolojik ve bölgesel bir işarettir. Sonunda kıvrımları olan Yunan haçı şeklindedir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 314).

¹¹² Mānasa gölünün kuzeyinde Himālayalarda bir dağdır. Şiva'nın cennetinin ve Kuvera'nın evinin burada olduğu söylenir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 139).

¹¹³ Yedi denizi dıştan çevreleyen mitolojik bir dağ kuşağıdır ve görülebilen dünyayı karanlık bölgeden ayırır (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 180).

CİMŪTAVĀHANA:

Ah asil yılan, neden böyle kederlisin?

ŞANKHAÇŪDA:

Kederim yersiz mi? Kendi bedenimle, benim bu vücudumu Garuḍa'dan kurtararak cehennemden daha aşağıdaki bir çukura koydun beni. Bu benim için uygun mu?

GARUḌA:

Yazık! Yılanın hayatını kurtarmak için benim açgözlülük zincirime düşen, aklıyla merhamet eden bu asil ruhlu kişi benim yiyeceğim için bedenini sundu. Bu yüzden bu büyük suçu işledim. Dahası, ben gerçekten bir Bodhisatva'ya kıydım. Büyük günahımın cezasını çekmede ateşe atlamak tek yoldur. Fakat ateşi nereden bulurum? (Her yere bakar.) Ah ateşle bu yöne gelen bazı insanlar var. Bu yüzden onlar için biraz bekleyeyim.

ŞANKHAÇŪDA:

Prens, aileniz geldi.

CİMŪTAVĀHANA:

(Aceleyle) Şankhaçūda, otur, bu üstteki elbiseyle bedenimi ört ve bana destek ol. Aksi halde annem ve babam beni bu şekilde görürlerse hayatlarını kaybedebilirler.

(Yanıdaki elbiseyi alarak Şankhaçūda öyle yapar. Sonra karısı ve gelinin eşlik ettiği Cīmūtaketu girer.)

CİMÜTAKETU:

(Gözyaşlarına boğularak) Eyvah oğlum CİMÜTAVĀHANA! Birinin akrabası ve bir yabancı arasında ki farklılığa saygı göstermede böyle bir merhamet yöntemi kabul edilebilir mi? Birini ya da birçoğunu kurtarıp kurtarmaman düşüncesi sende oluşmadı mı? Kendin, anne ve baban ve karın, bu tüm aile senin yüzünden, bir yılanı Garuḍa'dan kurtarmak için kendi hayatından vazgeçtiğin için harap oldu.

ANNE:

(Malayavatī' ye) Kızım ağlamayı bırak! Aralıksız düşen gözyaşlarıyla bu ateş sönmük kalıyor. (Hepsi ilerlerler.)

CİMÜTAKETU:

Yazık oğlum CİMÜTAVĀHANA' ya!

GARUḌA:

(Dinleyerek) O, “Yazık CİMÜTAVĀHANA'ya” dedi. Bu onun babası olmalı. Bu yüzden ben kendimi bu ateşle mi yakayım? Oğlunu yaraladığım için utancımдан ona yüzümü gösteremem. Ya da neden ateşten rahatsız olayım? Şimdi deniz tarafındayım. Ben bu deniz altı ateşine düşeyim ki bu deniz altı ateşinin, üç dünyayı yutmak için bitmez tükenmez hevesiyle Yama'nın¹¹⁴ dillerinin dokunuşuna benzeyen, hareket eden ateş sütunlarıyla arındırılmış bir tereyağı damlası gibi yedi denizi yutmaya gücü yeter. Yaklaşan fırtınaları

¹¹⁴ Ölüm tanrısıdır. Yeryüzünün altında yaşar, ülkesi Yamapura'dır. Kendi tahtında oturur, yardımcıları ise ölen kişinin ruhunu ona getirir (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 374).

nedeniyle daha sert olan kanatlarımın esintisinden canlanan ve evreni yok eden ateş kadar korkunçtur. (Havalanmaya yeltenir.)

CİMŪTAVĀHANA:

Kuşların kralı, bu davranışından uzak dur! Bu, suç için çözüm değildir.

GARUĞA:

(Birleşik elleriyle diz çökerek) Asil kalpli! Çözüm ne söyle o zaman?

CİMŪTAVĀHANA:

Bir dakika bekle. Annem ve babam geldi. Şimdi onları selamlayacağım.

GARUĞA:

Tamam.

CİMŪTAKETU:

(Neşeyle bakarak) Kraliçem, tebrikler! Oğlumuz CİMŪtavāhana, sadece yaşamıyor aynı zamanda onun önünde ellerini birleştiren bir öğrenci gibi Garuđa tarafından hizmet ediliyor.

ANNE:

Kralım, bedeni sağ salim olan oğlumun yüzünü görünce rahatladım.

MALAYAVATĪ:

Kocamı görmeme rağmen, bunun akıl almaz bir durum olduğunu düşünerek inanamıyorum.

CİMŪTAKETU:

(Yaklaşarak) Oğlum, gel, gel, sarıl bana!

CİMŪTAVĀHANA:

(Kalkmaya çabalarken üstündeki elbisenin düşmesiyle bitkin düşer.)

ŞANKHAÇŪDA:

Prens, kendinize gelin, kendinize gelin!

CİMŪTAKETU:

Oğlum, beni gördükten hemen sonra beni arkanda bırakarak nereye gidiyorsun?

ANNE:

Sevgili oğlum, bir tek kelimeyle bile beni neden onurlandırmadın?

MALAYAVATĪ:

Eyvah! Kocam, anne ve babanı bile nasıl göremiyorsun? (Hepsi bayılır.)

ŞANKHAÇŪDA:

Ah alçak Şankhaçūda, annenin rahmindeyken neden ölmedin, bunun gibi her dakika ölmektense sadece acı çekerdin.

GARUDA:

Bunların hepsi ben günahkar olduğum için benim düşüncesiz işlerimin meyvesidir.

(Kanatlarını yelpazeleyerek) Asil ruhlu kişi, kendine gel, kendine gel!

CİMÜTAVĀHANA:

(Kendine gelerek) Őankhaçūda, anne ve babamı cesaretlendir!

ŐANKHAÇŪDA:

Baba, kendinize gelin, kendinize gelin! Anne, kendinize gelin, kendinize gelin! Cımütavāhana kendine geldi. Görmüyor musunuz? O daha çok sizi rahatlatmak için oturuyor. (İkisi de kendine gelir.)

ANNE:

Oğlum, biz sana bakarken sen kötü ölüm tanrısını nasıl takip edersin?

CİMÜTAKETU:

Kraliçem, böyle konuşmayın! Uzun ömürlü oğlumuz yaşıyor. Bu yüzden, gelini cesaretlendir.

ANNE:

(Ağlar, elbisesiyle yüzünü kapatır) Kötülük yok olsun! Ağlamayacağım. Malayavatī, kendine gel! Kızım, kalk! Bu saatte kocanın yüzünü görmen daha iyidir.

MALAYAVATĪ:

(Kendine gelerek) Ah benim kocam!

ANNE:

(Malayavatî'nin yüzünü kapatarak) Kızım, yapma böyle, bak geçti.

CİMÛTAKETU:

(Gözyaşlarına boğularak, kendi kendine) Geriye kalan uzuvları parçalanmışken, savunmasız gibi dar geçide giden oğlumu görürken ben, günahkar bir adam, neden yüz parçaya bölünmedim?

MALAYAVATÎ:

Yazık! Ben gerçekten kralımı bu durumda gördüğüm halde hayatından vazgeçmeyen günahkar biriyim.

ANNE:

(CİMÛTAVĀHANA'nın kol ve bacaklarına dokunarak, Garuða'ya) Ölüm saçan kuş! Genç, ihtişamlı ve diri bir şekli olan oğlumun bedenini niçin bu hale getirdin?

CİMÛTAVĀHANA:

Anne, yapma, öyle söyleme! O ne yaptı? Gerçekte bu beden eskiden de aynen böyleydi. Bak! Bu bedende hiç dikkat çekici bir şey var mı? Yağ tabakası, kemikler, et, ilik ve kan, deriyle kaplı ve her zaman iğrenç olan bu beden aynı yine.

GARUÐA:

Cehennem ateşinin alevleriyle çevrelendiğimi düşünerek kederliyim. Bu yüzden bu gınahtan kurtulmam için bana tavsiyede bulunun.

CİMŪTAVĀHANA:

Baba, günahını gidermesi için ona tavsiyede bulunmama müsaade et.

CİMŪTAKETU:

Tamam oğlum.

CİMŪTAVĀHANA:

Ah Garuða, dinle beni!

GARUÐA:

(Birleşik elleriyle diz çökerek) Dinliyorum!

CİMŪTAVĀHANA:

Sonsuza denk canlıları öldürmekten kaçın, geçmişte yaptığın işler için pişmanlık duy ve bütün canlılara korku salmadan gayretle, suyu çok derin ve sınırsız olan bir gölün içine atılan bir miktar tuz gibi bir sürü erdem topla. Orta derecede ki canlıları öldürmen nedeniyle ortaya çıkan bu günah batacak ve meyve vermeyecektir.

GARUÐA:

Senin söylediğin gibi yapacağım. Cehalet uykusundan uyandırdın beni, bugünden itibaren canlıları öldürmekten kaçınacağım.

Şimdi, bazı yerlerde bir kum sahili gibi büyük bedenlerinin yığınlarıyla bir ada gibi görünerek, bazı yerlerde de dolanmış şekilleriyle girdap yanılığısı

oluşturarak ve başka yerlerde bir köprü gibi kıyıdan kıyıya hareket ederek Nāga toplulukları mutlulukla büyük okyanusta eğlenebilirler.

Ve ayrıca Nāga genç kızları tutkuyla, uzuvları yorgun olmasına rağmen, ilk güneş ışınlarının dokunuşuyla parlak kırmızı bir renk sürülmüş gibi kızaran yanaklarıyla, ayaklarına kadar uzanan koyu renkli saçlarını açarak ve acılarını umursamayarak bu sandal ağaçları ormanında senin şanını konuşsunlar.

CĪMŪTAVĀHANA:

Güzel konuştun! Bunu mutlulukla onaylıyoruz. Kesinlikle sabit ve kararlı ol!
(Şankhaçūda'ya bakarak) Şankhaçūda, şimdi sende evine git. (Şankhaçūda yüzü aşağıda ayakta durur.)

CĪMŪTAVĀHANA:

(Annesine bakarak) Garuḍa'nın gagasının vuruşlarıyla paralanmış olarak seni kafasında canlandıran annen, senin felaketinle acı içinde can çekişiyordur.

ANNE:

(Gözyaşlarına boğularak) Taliqli olan kişi, doğrusu, Garuḍa'nın ağzına düştükten sonra sağ salim çok sevdiği oğlunu görecektir.

ŞANKHAÇŪDA:

Anne, prens çok büyük iyilik yaptı.

CĪMŪTAVĀHANA:

(Acı çekerek) Ah, ah, ah başkalarına iyilik yaparken yaşam özsuynunun tadıyla oyalandığım için bu zamana kadar fark etmediğim keskin acılar şimdi bana işkence etmeye başladı. (Ölüm halini gösterir.)

CİMÜTAKETU:

(Şaşkınlık içinde) Eyvah oğlum! Neden böyle yapıyorsun?

ANNE:

Eyvah! O neden bu durumda? (Göğsüne vurarak) Yardım edin! Yardım edin!
Oğlum ölüyor!

MALAYAVATĪ: ,

Ah benim kocam, neden bizi yüz üstü bırakmaya istekli görünüyorsun?

CİMÜTAVĀHANA:

(Avuç içlerini kapatmak isteyerek) Şankhaçūda, ellerimi birleştir!

ŞANKHAÇŪDA:

(Öyle yaparak) Yazık dünya kimsesiz kalacak!

CİMÜTAVĀHANA:

(Yarı kapalı gözleriyle anne ve babasına bakarak) Baba, anne bu benim son selamlamamdır.

Kol ve bacaklarım kıpırdamıyor, kulaklarım kelimeleri ve heceleri belirgin olan konuşmayı duymuyor, eyvah! Bu gözler bir anda tümüyle kapandı.

Baba, ölüyorum, bilincim kapanıyor.

Halbuki böyle konuşmak anlamsız. (Tekrar ezberden okur) Bir yılını kurtararak elde edilen erdemın üstünlüğü...

ANNE:

Eyvah oğlum! Eyvah benim sevgili oğlum! Eyvah, anne ve babanın sevgilisi, nereye gidiyorsun? Cevap ver!

CİMÜTAKETU:

Oğlum Cımütavāhana, tüm insanların sevgilisi! Bütün erdemlerin okyanusu! Neredesin? Bana cevap ver! (Ellerini kavuşturarak) Eyvah! Eyvah! Oğlum, sen öteki dünyaya giderken, cesaret dayanıksız kalır. Alçakgönüllülük kime sığmır? Dünyada kim hoşgörüü üstlenebilir? Merhametteki anlayış durdu ve doğruluk gerçekten yarım kaldı. Zavallı merhamet, şimdi nereye gider? Dünya boş kaldı.

MALAYAVATİ:

Ah kralım, bizi arkanda bırakarak nereye gittin? Ah son derece merhametsiz olan Malayavatı, ne bekliyorsun? Sen hala neden hayattasın?

ŞANKHAÇÜDA:

Ah prens, senin hayatından daha değerli olan insanlarını bırakıp nereye gidiyorsun? Bu yüzden Şankhaçüda elbette seni takip edecek.

GARUDA:

(Telaşla) Eyvah! Bu aziz öldü. Öyleyse ben şimdi ne yaparım?

ANNE:

(Gözyaşlarıyla gökyüzüne bakarak) Dünyanın koruyucu tanrıları, bir şekilde oğlumu, amṛta¹¹⁵ serpererek diriltin!

GARUDA:

(Sevinçle kendi kendine) Ah evet amṛta iyi akla geldi! Düşünüyorum da benim suçum bağışlanabilir. Bu yüzden ben şimdi Tanrı İndra'dan amṛta yağmurunu serbest bırakmasını rica edeyim. Bununla sadece Cīmūtavāhana'yı değil aynı zamanda daha önce yenen ve iskelet olarak kalan yılanları da diriltirim. Eğer İndra onu vermezse o zaman, korkunç uçuşumdan tamamen açılan kanatlarımla denize havalanarak, tutuşan on iki güneşin, baygın bir halde acıyla düşmesi için gözlerimin alevleriyle tamamen yanmasına sebep olarak, gagamla İndra'nın şimşegini, Kubera'nın topuzunu, Yama'nın sopasını parçalayarak, savaşta tanrıları yenerek amṛtadan oluşan yağmuru bir dakika içinde akıtırım. Bu yüzden buradan gideyim. (Böylece gururla ayrılır.)

CİMÜTAKETU:

Oğlum Şankhaçūda, neden hala boş duruyoruz? Ateş odunu topla ve oğlumun odun yığını hazırla, böylece onunla birlikte biz de gidelim.

ANNE:

¹¹⁵ Yaşam iksiridir. Tanrılar, ifritlere karşı güçsüz duruma düştüklerinde Tanrı Viṣṇu'ya giderler ve ondan yardım isterler. O da, tek çarelerinin amṛta olduğunu ve onu elde etmek için okyanusu çalkalamaları gerektiğini söyler. Bunun üzerine tanrılar ve ifritler okyanusu çalkalarken yaşam iksiri olan amṛta ortaya çıkar (John Dowson, *Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature*, London, 1953, s. 12).

Şankhaçūda, onu çabuk hazırla, zira kardeşin Cīmūtavāhana bizsiz mutsuzdur.

ŞANKHAÇŪDA:

(Ağlamaklı) Büyüklerimin emrettiği gibi olsun. Kesinlikle ben de sizin aranızda ilk başta olacağım. (Kalkar ve odun yığını hazırlar.) Baba, anne!
Odun yığını hazır.

CİMŪTAKETU:

Eyvah! Eyvah! Bu parlak taç işareti kafasında parlıyor, bu saç kıvrımı kaşlarının arasında görünüyor, gözleri kırmızı bir lotusa benziyor, göğsü bir aslana karşı koyabilir, ayakları çakra işaretini taşıyor, ah oğlum benim günahlarım yüzünden henüz Vidyādhara Krallığına katılmadan neden ölüyorsun?

Kraliçem, tekrar neden ağlıyorsunuz? Kalkın, odun yığına çıkalım. (Bütün hepsi ayağa kalkarlar.)

MALAYAVATĪ:

(Elleri birleşik gökyüzüne bakarak) tanrıça Gaurī, sen bana kocamın Vidyādharaların kralı olacağını söylemiştin. O zaman talihsiz bir kız için neden yalancı oldun?

(Gaurī aceleyle gelir.)

GAURĪ:

Kral Cīmūtaketu, elbette aceleci davranılmamalı.

CİMÜTAKETU:

Bu görülmesi imkansız olan Gaurī! Nasıl olur?

GAURĪ:

(Malayavatī'ye) Ben nasıl yalan söylerim? (Cīmūtavāhana'ya yaklaşarak ve kasede ki suyu ona serpererek) Kendi canınla bile dünyadakilere yardım ettin. Senden memnunum. Cīmūtavāhana hayata geri dön! (Cīmūtavāhana canlanır.)

CİMÜTAKETU:

(Sevinçle) Ah Tanrıça! Oğlumuz hayata döndü.

ANNE:

Tanrıçanın lutfuyla oğlumuz hayata döndü. (İkisi de Gaurī'nin ayaklarına kapanarak Cīmūtavāhana'yı kucaklarlar.)

MALAYAVATĪ:

(Sevinçle) İyi ki kocam hayata döndü. (Gaurī'in ayaklarına kapanır.)

CİMÜTAVĀHANA:

(Elleri birleşik Gaurī'ye bakarak) Tanrıça! Seni saygıyla selamlarım, seni saygıyla selamlayanların kederlerini yok ederek istenilenden daha fazla lutuf sunan, Vidyādhara'nın koruyucu Tanrıçası, ey koruyucu Gaurī! (Böylece Gaurī'nin ayaklarına kapanır.)

CİMÜTAKETU:

Ah bulutsuz gökyüzünden beklenmeyen bir yağmur! Tanrıça, bu nedir?

GAURĪ:

Kral Cīmūtakeṭu, Cīmūtavāhana'yı ve iskeletleri kalan bu asil yılanları diriltmek için pişman olan kuşların kralı, bu amıta yağmurunun tanrıların dünyasından düşmesine neden oldu.

Görmüyor musun? (Parmığıyla işaret ederek) Işıl ışıl mücevherlerinden parlayan başlarıyla tüm bedenlerini geri kazanan ve amıtanın tadı için aç gözlülükten iki dilleriyle yeryüzünü yalayan bu asil yılanlar şimdi, Malaya dağından hızlıca akan nehirler gibi kıvrımlı hareketlerle okyanusa giriyorlar.

(Cīmūtavāhana'ya) Oğlum Cīmūtavāhana, sen hayat hediyesinden daha fazlasını hak ediyorsun. Bu yüzden sana başka bir lutuf daha vereceğim.

Zihnimden çıkan, getirilen ve istekle üretilen mücevherli su kaplarının içine yerleştirilen, kuğuların omuzlarıyla çalkalanan altın lotusların polenlerinin değmesiyle çamurdan arınan en kutsal sularla seni bizzat kutsayarak, şu dakika seni mutlulukla Vidyādhara'nın kralı yapıyorum.

Ve dahası, bu altın çakra, en önemlisi bu olsun, dört dişli bu beyaz fil, bu siyah at ve Malayavatī. Bak bunlar senin cevherlerin ey Kral!

Ve dahası bak! Kral Matanga ve başka Vidyādhara şefleri, başlarındaki titreyen mücevherlerinin ışınlarıyla gökkuşağı sırasını oluşturarak, sadakatle boyun eğerek sizi eğilerek selamlıyorlar. Onları ben getirdim. Sana başka ne lutuf bağışlayabilirim söyle bana!

CİMÜTAVĀHANA:

(Diz çökerek) Bunların haricinde başka lutuf olur mu hiç? Şankhaçūda, Garuḍa'nın ağzından kurtarıldı, Garuḍa akıllandı, daha önce Garuḍa'nın yediği bütün yılanlar da canlandı, ben hayattan ayrılırken anne ve babam hayatlarını terk etmediler, kral oldum ve ah Tanrıça, sen benim için insan şeklinde göründün. Bundan başka ne lutuf istenir ki?

SON SÖZ

CİMÜTAVĀHANA:

Başka şu olsun: Keyifli tavus kuşlarının dansları sürsün, bulutlar yağmurları zamanında salıversin, yeryüzü yetişen ve iyice yayılan yeşil ekinlerle dolsun, vatandaşlar musibetlerden uzak kalsın, övülmeye değer işler yaparak hasetsiz zihinlerle, akrabalar ve arkadaşlarla birlikte birbirlerine bağlı mutlu olsunlar!

Ve dahası, tüm evrende mutluluk olsun, tüm canlılar başkalarının refahıyla meşgul olsunlar, suçlar işlenmesin ve dünya tamamen mesut olsun!

(Hepsi çıkarlar.)

BEŞİNCİ BÖLÜMÜN SONU

SON

SONUÇ

Mauryalar devrinden Guptalara kadar eski büyük Hint İmparatorlukları Hindistan'ın kuzeyine yerleşmişlerdir. Bu büyük imparatorlukların büyüleyiciliğinin yanı sıra Gupta İmparatorluğunun çöküşü ve Hint-Türk İmparatorluğunun doğuşu arasındaki bin yıl küçük krallıkların birbirleri ile mücadelelerine sahne olur.

Bu bin yıl içinde yer alan M.S. VII. yüzyılda kuzey Hindistan' da kral Harsha hüküm sürmüştür. Böyle bir dönemde babasının ölümünden ve abisinin öldürülmesinden sonra kız kardeşini esaretten kurtarmış ve krallığın başına geçmiştir. Küçük yaşına rağmen ülkesini korumuştur. Bir süre kız kardeşi ile birlikte krallığını yönetmiş, sonra krallığın başına geçmiş ve Bengal'e kadar bütün Ganj vadisini zapt etmiştir. Böyle bir dönemde başkentini Tanesar'dan Kanauc'a taşımıştır. Kanauc, Ganj-Yamuna Doab'ın (iki nehrin diyarı) ortasındadır. Harsha kutsal kent Kanauc'u başkent olarak seçtiği zaman kuzey Hindistan'ın egemenlik merkezini doğudan batıya kaydırmıştır.

Harsha ortaçağ Hindistan'ının kapısını aralayan büyük bir yönetici olmuştur. Neredeyse Guptalar kadar büyük bir imparatorluk kurmuştur. Bu imparatorluk Pencap'tan Kuzey Orissa ve Himalayalardan Narmada kıyılarına kadar genişlemiştir. Harsha, Pencap'tan Hindistan'ın merkezine kadar olan küçük krallıkları birleştirmiştir. Doğu Hindistan'da Şaşanka ile Güney Hindistan'da ise II. Pulakeşin ile mücadeleleri tekrarlanır durur.

Rakiplerine karşı ülkesini koruduktan ve dahası genişlettikten sonra Harsha saltanatının kırk birinci yılında elli yedi yaşındayken ölür. Mirasçısı olmadığı için krallığı da onunla beraber yok olur. Onun ölümüyle birlikte eski Hint tarihinin belirgin özelliği olan kuzeyin tüm Hindistan üzerindeki egemenliğinin sonu da gelir.

Genel olarak Harsha hoşgörülü bir kraldır ve her dine karşı saygılı olmuştur. Harsha başlangıçta Şiva'ya, sonra güneşe, daha sonra da Buddha'ya tapmıştır. Harsha başta Buddhizm'in eski Hinayana biçimine ve sonra da yeni Mahayana biçimine ilgi göstermiştir.

Harsha ayrıca sanatın ve edebiyatın koruyucusu da olmuştur. Sarayda klasik Sanskrit kültürünün yüksek standartları ve yönetiminin Hindu ve Buddhist dini kuruluşlara ilişkin cömertliği mevcuttur.

Kral Harsha, aynı zamanda bir şairdir ve onun eserlerinden biri olan Nāgānanda bu çalışmanın konusu olmuştur.

Bu çalışmada Harsha'ya da değinilmesinin sebebi kendisinin sadece bir şair değil aynı zamanda bir kral da olması, bu eserin onun tarafından bu şartlar altında yazılmasıdır. Bu eserin hangi şartlar altında ve kim tarafından yazıldığı büyük önem arz etmektedir.

Bu eserin konusu Vishnu'nun binek kuşu ve yılanların baş düşmanı olan Garuda'dan yılanları kurtarmak ve onların ölümlerinin önüne geçmek isteyen fedakar genç Cīmūtavāhana'dır. Onun, düşmanları olan akrabaları ile savaşmamak için babasını ikna etmesi ve ailesi ile birlikte Malaya dağı civarında inzivaya çekilmesi, orada Malayavati'ye aşık olması, onunla evlenmesi, Nāgaların kemik yığınlarını

görmesi ve bir Nāga'yı kurtarmak için kendini Garuḍa'ya kurban olarak sunması, ölümü ve yaşam suyu ile bir tanrıça tarafından yeniden diriltilmesi, yaşam suyu sayesinde Garuḍa tarafından ölen tüm Nāgaların yeniden dirilmesi, Cīmūtavāhana'nın ailesine kavuşup mutlu bir şekilde yaşaması bu eserde büyük bir ustalıkla işlenmiştir.

Hint'te dram konusu ise bu eserin bir dram olması ve anlaşılması için mühimdir. Hint'te dram geniş bir konudur. Dramın takdis için yapılan danstan doğduğu düşünülmektedir. İlk dramlar ise büyük Kuşan kralı Kanişka'nın Hindistan'da hüküm sürdüğü günlerden kalmıştır. Bu eserin de içinde sayıldığı klasik dramın tarihini ise hemen hemen iki bin sene evveline kadar takip edebiliriz. Bu dram mabetlerde oynanan dramdan doğmuştur, fakat tanrıya ibadet maksadı ile değil estetik maksatla oynanmıştır.

Dramın bir sürü özelliği bulunmaktadır. Eser, Hint dramında ki karakteristik özellikler olan; takdis, ön konuşma, perdeler, bölümler, duyguları ifade etme, dize ve düzyazı, dil, karakterler, binalar ve oyun yerleri bakımından incelenmiştir.

Dram konusunu genellikle tarih, efsane ve mitolojiden alır. Bu eserde konusunu tarihten, efsaneden ve mitolojiden almıştır. Eserde ki krallıklar tarihi temaya, mensup oldukları soylar mitolojik temaya ve Garuḍa ve Nāgalar ise efsanevi temaya örnek verilebilir.

Eser teknik olarak, beş perdelik olması ve başkarakterin bir kral olması nedeni ile Rūpaka'nın birinci çeşidi olan nāṭaka'dır.

Eserin akıcı ve basit bir stili vardır. Dramatik bölümler ve duygular seyirciye ya da okuyucuya kesintisiz yansıtılır. Durum hangi duyguyu gerektiriyorsa yoğun bir

anlatımla o ifadenin üstesinden gelinir. Eserde aynı tonda gitmektense duygu yoğunluğu tercih edilmiştir. İlk üç bölümde başkarakter ve kadın karakter arasındaki sevgi sahneleri yer alırken, son iki bölümde ise tamamen farklı bir duygu yoğunluğuna geçilir ki bu da ilk üç bölüm ile son iki bölüm arasındaki konu bütünlüğünü bozmaktadır. Konu bütünlüğünü sadece baş karakter ve onun fedakarlık duygusu, kendini diğer canlılar için adaması sağlar.

Oyunda tek bir inançtan söz edilemez, zira Hindu ve Buddhist kavramlar birbirine harmanlanmıştır. Bu da bize oyunun yaşı hakkında ipucu vermektedir. Çünkü Hindu ve Buddhist kavramların birleşip yan yana yaşadığı dönemler belirli dönemlerdir. Başkarakter bir Buddhist iken kadın karakter Hindu tanrıçası Gaurī'ye tapmaktadır. Oyun Buddhist bir görüşle yazılmıştır, zira takdis Buddha'ya yapılmıştır, fakat başkarakter tanrıça Gaurī tarafından kurtarılır. Yılan karakter olan Şankhaçūda ise ölmeden önce tanrı Şiva'ya tapınır. Yine başkarakterin yanındaki Vidūshaka ise bir Brāhman olduğu için tanrı Brahmā'ya övgüler yağdırır. Başkarakterini diriltmek için Garuḍa, tanrı Indra'dan amrta yağmurunu salıvermesini ister. Bu şekilde oyunda inanç karışımları mevcuttur.

Eserde başkarakterin kendisini kurban olarak sunması ise; kurban yoluyla ölüme ve tekrar dirilmeye inanmanın dramların ilk oluşumunda var olan bir yöntem olarak açıklanabilir.

Cīmūtavāhana efsanesi belirleyemediğimiz bir zamanda ortaya çıkmış ağızdan ağza dolandıktan sonra birçok kez kaleme alınmış bir efsanedir. Mahābhārata, Kathāsaritsāgara, Vetalapañcaviṃṣati gibi pek çok edebi eserde karşımıza çıkar. Bu yüzden buradaki hikayelere yer verilmiş ve aralarındaki

benzerlikler ve farklılıklar irdelenmiştir. Burada ki hikayeler kısım kısım ve ancak bir araya geldiğinde bir bütün olarak bu eser için bir anlam ifade etmiştir.

Bu efsane Harsha bu eseri yazmadan önce zaten bilinmektedir. Harsha daha önce Eski Hindistan'da bilinen efsanelerin üzerinden yeniden geçmiş ve ustalıkla bu dramı oluşturmuştur. Böylece eser özgün bir eser olma özelliğini kazanmıştır. Eser daha önce hiç Türkçeye çevrilmemiştir. Bu eserin Türkçeye kazandırılması ise ayrı bir önem taşımaktadır.

Kral Harsha'nın bu eseri oluşturma nedeni, mevcut efsaneye yeniden bir şekil verme isteği olsa gerektir. Harsha, tıpkı Aşoka gibi Buddhist bir kraldır. Buddhizm, halkı yönetmek açısından o dönem için geçerli bir ideolojik rejim sağlıyordu. Harsha bu eseriyle Buddhizm inancını pekiştirmek istemiş olabilir. Buddhizm'in etkisini ve edebiyattaki yerini göstermek amaçlanmış olabilir.

Bu çalışma, Harsha'nın "Nāgānanda" adlı eserinden hareketle, Cīmūtavāhana efsanesi doğrultusunda, Harsha hakkında bilgi toplamak ve bu eseri Türkçeye kazandırmak, bu eserin esin kaynaklarını bulmak ve bu eserle benzerliklerini ya da farklılıklarını kıyaslamak ve eseri dram edebiyatı içinde ele almak amacıyla yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Bayur, Yusuf Hikmet, **Hindistan Tarihi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1946.

Challaye, Felicien, **Dinler Tarihi**, Çev: Samih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul, 1998.

Dowson, John, **Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History, and Literature**, London, 1953.

Erdem, Halil, **Hint Tarihi**, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931.

Hastings, James, **Encyclopaedia of Religion and Ethics**, Cilt IV, Charles Scribner's Sons, New York, 1995.

<http://archive.org/details/oceanofstorybein07somauoft>.

<http://en.wikipedia.org>.

Keith, A.Berriedale, **A History of Sanskrit Literature**, Clarendon Press, Oxford, 1928.

Kulkarni, Krshnaji Panduranga, **Sanskrit Drama&Dramatists**, Samarth Bharat Press, Satara, 1927.

Kulke, Hermann, Rothermund, Dietmar, **Hindistan Tarihi**, Çev; Müfit Günay, İmge Kitapevi, Ankara, 2001.

Kun-Bae, Bak, **Nāgānanda of Harsha**, Motilal Banarsidass, Delhi, 1992.

- Penzer, Norman Mosley, **The Ocean of Story**, Volume VII, Çev: Charles Henry Tawney, Chas J.Sawyer Ltd, London, 1924.
- Ruben, Walter, **Buddhizm Tarihi**, Çev: Abidin İtil, Sakarya Basımevi, Ankara, 1947.
- Ruben, Walter, **Hint Dramı I**, Çev: Nihat Akbey, Yücel dergisi, Ankara, Nisan 1941.
- Ruben, Walter, **Hint Dramı II**, Çev: Meliha Toprak, Yücel dergisi, Ankara, Haziran 1941.
- Ruben, Walter, **Hint Dramı III**, Çev: Meliha Toprak, Yücel dergisi, Ankara, Temmuz 1941.
- Ruben, Walter, **Hint Dramının Menşelerine Dair**, Belleten Dergisi, Cilt IV, Ankara, 1940.
- Vogel, J., PH., **Indian Serpent-Lore or The Nāgās in Hindu Legend and Art**, Londra, 1926.
- Williams, Monier, **A Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, Great Britain, 1951.
- Wilson, Horace Hayman, **The Theatre of The Hindus**, Gupta Limited, Calcutta, 1955.
- Winternitz, M., **A History of Indian Literature**, (3 Cilt), Calcutta, 1927.

ÖZET

**Demir, Serpil, Harsha'nın "Nāgānanda" Adlı Eseri, Yüksek Lisans Tezi,
Danışman: Prof.Dr.Hicabi Kırlangıç.**

Yedinci yüzyılda kuzey Hindistan'da hüküm sürmüş olan kral Harsha, aynı zamanda bir şairdir ve önemli üç eser bırakmıştır. Bunlar, Ratnāvalī, Priyadarśikā ve Nāgānanda'dır. Bu son eser bu tezin ana konusudur. Bu eserde, yılanların baş düşmanı olan Garuda'dan yılanları kurtarmak ve onların ölümlerinin önüne geçmek isteyen fedakar genç Cīmūtavāhana işlenmiştir.

Eski Hindistan'da çok önemli bir efsane olan Cīmūtavāhana efsanesi, aynı zamanda büyük bir şair olan Harsha tarafından yeniden işlenmiştir. Eser özgün bir eserdir

Giriş bölümünde çalışmanın amacı ve sınırları belirlenmiş ve Hint dramına genel bir ifade ile yer verilmiştir. 1. bölüm, M.S. VII. yüzyılda yaşamış olan Kral Harsha'ya ayrılmıştır. Harsha dönemine genel bakış, merkezi sistem, Harsha ve din ve Harsha'nın eserleri hakkında tarihi bilgiler verilmiştir. 2. bölümde Harsha'nın Nāgānanda adlı eserinin kısa bir özetine ve bu eserin incelenmesine yer verilmiştir. 3. bölümde Nāgānanda'nın esin kaynakları olan Nāgalar ve Garuda, Cīmūtavāhana efsanesi, Cīmūtavāhana'nın özverisi(Hortlağın On Altıncı Öyküsü) öyküleri yazılmış

ve Nāgānanda'nın esin kaynakları ile karşılaştırılması yapılmıştır. 4. bölümde ise ilk başta eserin karakterleri sunulmuş, daha sonra ise "Nāgānanda" adlı eserin Türkçeye yapılan çevirisine yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise tüm bu bilgilerden yola çıkarak bir sonuca varılmıştır.

SUMMARY

**Demir, Serpil, The Work of Harsha Named Nāgānanda, Masters' Thesis,
Relator: Prof.Dr.Hicabi Kırılancı.**

King Harsha, who ruled the North India in seventh century, was also a poet and He left three important works. These are Ratnāvalī, Priyadarśikā and Nāgānanda. The last work is the main subject of this thesis. In this work, young devoted Cīmūtavāhana, who wanted to save serpents from serpents' foe Garuda and to prevent their deaths, was studied.

Cīmūtavāhana legend, which was very important in ancient India, was again studied by Harsha, who was also a great poet. The work is a unique work.

As an introduction, the aim and the limits of the work were determined and Indian drama was given with a general explanation. The first chapter was only for the king Harsha who lived in seventh century. Historical informations about a general look to the period of Harsha, central system, Harsha and the religion and Harsha's works were given. In the second chapter a short summary of the work and the study of this work were given. In third chapter all informations about this legend were collected. Informations about Nāgas and Garuda, Cīmūtavāhana legend, Cīmūtavāhana's renunciation(the sixteenth tale in Vetalaṇṇavimśati) were given and later a comparison was made among these subjects. In fourth chapter firstly characters of the work were given; then Turkish translation of the work named

Nāgānanda was given. In conclusion chapter, according to all these informations a conclusion was given.